

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Ο μύθος σχετικά με την ομοφοβία του μαρξισμού

Ενα επιχείρημα ευρύτατα διαδεδομένο τις τελευταίες δεκαετίες είναι ότι ο μαρξισμός είτε αγνοεί είτε υποβαθμίζει ζητήματα καταπίεσης θεωρώντας τα χαμηλής προτεραιότητας γιατί «προτάσσει» το ταξικό ζήτημα. Οι απόψεις αυτές προβάλλονταν από όσους επιθυμούσαν να διαχωρίσουν την τάξη από την καταπίεση και αντιμετώπιζαν και τα δύο ως δύο διαφορετικές, παράλληλες καταστάσεις. Καλλιεργήθηκε έτσι ο μύθος πως ο μαρξισμός έχει ένα τυφλό σημείο –ή ακόμα και εχθρότητα– απέναντι σε συμπεριφορές και πολιτικές σχετικά την ομοφυλοφιλία. Στην καλύτερη περίπτωση, μας λένε, οι μαρξιστές αναβάλλουν το ζήτημα της σεξουαλικής χειραφέτησης μέχρι να επιλυθεί το ζήτημα της εργατικής εξουσίας. Στη χειρότερη περίπτωση το επιχείρημα πάει ως εξής: οι μαρξιστές είναι αδιάφοροι ή ψυχροί απέναντι στην καταπίεση των σεξουαλικών μειονοτικών ομάδων.

Ακολουθεί ένα παράθεμα χαρακτηριστικό των συνηθισμένων κριτικών από το *Journal of Homosexuality* που αναφέρεται στη μεγάλη αναγνωσιμότητα διαδικτυακή εγκυκλοπαίδεια, τη Wikipedia:

[H] σεξουαλικότητα και η προβληματική της θηλυκότητας/ανδροπρέπειας έπαψαν να αποτελούν νομιμοποιημένα θέματα από τη στιγμή που κυριάρχησε ο μαρξισμός. Οι μέθοδοι του ουτοπικού σοσιαλισμού... περιορίστηκαν από το μαρξισμό στην ταξική πάλη, ο στόχος του ουτοπικού σοσιαλισμού –νέες κοινωνικές σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων– περιορίστηκε σε μια νέα οικονομική τάξη και αναδιανομή των υλικών αγαθών.¹

Ο Λένιν και ο λενινισμός γίνονται αντικείμενα ιδιαίτερης κριτικής. «Ο λενινισμός, που κυριάρχησε στην αριστερή πολιτική συζήτηση, "απέρριπτε πολλές από τις φεμινιστικές και ριζοσπαστικές όσον αφορά το έμφυλο ζήτημα παραδόσεις της προπολεμικής Αριστεράς"»² γράφουν αναρχικοί ιστορικοί για τους μπολσεβίκους μετά το τέλος του Α' Παγκοσμίου Πολέμου. «Το Κομμουνιστικό Κόμμα ήταν –συγκρινόμενο ιδίως με τους προπολεμικούς αναρχικούς– οχυρό ετεροκανονικών συμπεριφορών».³ Όπως και άλλες ιστορικές μελέτες, το έργο *Free Comrades*, μια αναρχική μελέτη της ομοφυλοφιλίας στις ΗΠΑ από όπου και τα ανωτέρω παραθέματα, αγνοεί εντελώς τα ριζοσπαστικά επιτεύγματα της επανάστασης στην οποία ο Λένιν διαδραμάτισε ηγετικό ρόλο (όπως θα φανεί με λεπτομέρειες παρακάτω). Αυτή η μελέτη επαναλαμβάνει πολυφορεμένες απόψεις συγχέοντας τη σταλινική κληρονομιά με την παράδοση του μαρξισμού.

Η μεταχείριση των ΛΟΑΤ ανθρώπων από τα σταλινικά και μαοϊκά καθεστώτα στον 20ό αιώνα απέκρυψε τις προηγούμενες κατακτήσεις του σοσιαλιστικού κινήματος όσον αφορά τις σεξουαλικές ελευθερίες. Οι σεξουαλικές μειονοτικές ομάδες επί Στάλιν, Μάο και Κάστρο φυλακίζονταν, βασανίζονταν και γενικότερα αποτελούσαν στόχο κακομεταχείρισης σε κράτη που ήθελαν ψευδώς να χρησιμοποιούν τον μανδύα του σοσιαλισμού. Δυστυχώς, πολλοί δυτικοί της άκρας Αριστεράς –αν και όχι όλοι– υπερασπίστηκαν αυτή την κακοποίηση ή τις εκλογικευμένες στάσεις και συμπεριφορές τέτοιου είδους που αποτελούν ανάθεμα για το σκοπό της ανθρώπινης χειραφέτησης, για την ίδια την καρδιά, δηλαδή, του μαρξισμού. Επιπλέον, ιδιαίτερα η κληρονομιά του μακαρθισμού στις ΗΠΑ, σε συνδυασμό με μια μικροαστική λογική που κυριαρχεί συνήθως στους ακαδημαϊκούς κύκλους και στο σύγχρονο ΛΟΑΤ κίνημα, οδήγησε στη δυσφήμιση, την απόρριψη και τη διαστρέβλωση της συνεισφοράς του σοσιαλισμού και της απελευθερωτικής δυνατότητας της μαρξιστικής παράδοσης όσον αφορά αυτό το ζήτημα. Ας βάλουμε τα πράγματα στη θέση τους, λοιπόν.

Μαρξισμός και καταπίεση

Η κυρίαρχη τάξη στον καπιταλισμό αποτελεί μια μικρή μειοψηφία του πληθυσμού, και γι' αυτό αναγκάζεται να χρησιμοποιεί κάθε θεσμικό και ιδεολογικό εργαλείο που διαθέτει ώστε να διασπά τη μάζα του πληθυσμού ενάντια στον ίδιο της τον εαυτό, με σκοπό να εμποδίσει την πλειοψηφία των λαών που υφίστανται εκμετάλλευση να ενωθούν και να σταθούν στο ύψος τους διεκδικώντας ότι τους ανήκει. Οι ομοφοβικές, σεξιστικές, ρατσιστικές, εθνικιστικές και άλλες διαιρέσεις στη σύγχρονη κοινωνία απη-

χούν τις ανάγκες της τάξης που κατέχει και ελέγχει το κεφάλαιο. Ο υπέρμαχος της χειραφέτησης των μαύρων Φρέντερικ Ντάγκλας τοποθετείται εύστοχα όταν λέει αναφερόμενος στους δουλοκτίντες: «Διασπούσαν και τους δύο, ώστε να τους κατακτήσουν ξεχωριστά».⁴

Σε αντίθεση με τον κυρίαρχο μύθο που επικρατεί στους ακαδημαϊκούς κύκλους, οι μαρξιστές και οι μαρξίστριες δεν ανάγουν τη σημασία της καταπίεσης των σεξουαλικών μειονοτικών ομάδων ή άλλων μειονοτήτων στο ταξικό ζήτημα. Απεναντίας, εντοπίζουν την πηγή της φυλετικής, σεξουαλικής ή όποιας άλλης καταπίεσης μέσα στο πλαίσιο των καπιταλιστικών ταξικών σχέσεων. Όπως φάνηκε από την προαναφερθείσα εξέταση της πυρηνικής οικογένειας, η γυναικεία καταπίεση απορρέει από τη δομή της οικογένειας, όπου η αναπαραγωγή και συντήρηση (ανατροφή παιδιών, οικιακές εργασίες, μαγείρεμα κ.λπ.) του τωρινού και μελλοντικού εργατικού δυναμικού μετακυλιέται στις ίδιες τις οικογένειες αντί να αποτελεί συλλογική ευθύνη της κοινωνίας. Ο καπιταλισμός βασίζεται στην ιδιωτικοποιημένη αναπαραγωγή για την ανατροφή της επόμενης γενιάς εργατών με το μικρότερο δυνατό κόστος γι' αυτόν. Κατά τον ίδιο τρόπο, η καταπίεση των ΛΟΑΤ ανθρώπων προκύπτει από το γεγονός ότι οι σεξουαλικές αυτές μειονοτικές ομάδες αμφισβητούν έμμεσα την πυρηνική οικογένεια και τα έμφυλα στερεότυπα.

Οι μαρξιστές και οι μαρξίστριες, χωρίς να θέλουν να υποτάξουν το ζήτημα της ομοφοβίας και της τρανσοφοβίας στην ταξική πάλη, δεν μπορούν να αντιληφθούν τη δυνατότητα χειραφέτησης μιας συγκεκριμένης ομάδας που υφίσταται εκμετάλλευση χωρίς την απελευθέρωση των καταπιεσμένων συνολικά. Οποιαδήποτε επιφανειακή θεώρηση της σύγχρονης εργατικής τάξης μπορεί να μας δείξει ότι η ταξική ενότητα παραμένει αδύνατη όσο επιτρέπουμε ακόμα σε αυτές τις διαιρέσεις να δηλητηριάζουν τους εργαζόμενους και τις εργαζόμενες που είναι μαύροι/ες, τρανς, μετανάστες/ριες και μέλη κάθε άλλης καταπιεσμένης ομάδας. Ακόμα και οι ετεροφυλόφιλοι λευκοί άνδρες εργάτες μέσα στον καπιταλισμό υφίστανται καταπίεση, αφού στερούνται αξιοπρεπή ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, ικανοποιητικές συνθήκες στέγασης, καλή εκπαίδευση, επαρκή ελεύθερο χρόνο, και τους επιβάλλεται μια σειρά άλλων άθλιων συνθηκών από την τάξη που κατέχει και ελέγχει τα μέσα παραγωγής, δηλαδή την κυρίαρχη τάξη.

Τα ΛΟΑΤ άτομα, όπως και οι γυναίκες και οι μαύροι/ες, έρχονται αντιμέτωποι με μια ιδιαίτερη καταπίεση με την έννοια ότι μπορεί να αποκλειστούν από την εργασία ή τη στέγαση (συχνά νόμιμα), υφίστανται λεκτική και σωματική παρενόχληση και αντιμετωπίζονται ως πολίτες δεύτερης κατηγορίας όσον αφορά το γάμο και την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη.

Βιώνουν καθημερινό εξευτελισμό, όπως για παράδειγμα όταν τους παρενοχλούν στις δημόσιες τουαλέτες επειδή φαίνεται να έχουν το «λάθος» κοινωνικό φύλο.

Οι σοσιαλιστές αντιτάσσονται σε κάθε μορφής καταπίεση, ανεξάρτητα από το ποιους επηρεάζει. Ο Ρώσος επαναστάτης ηγέτης Λένιν έγραψε στο Τι να κάνουμε:

Η συνείδηση της εργατικής τάξης δεν μπορεί αληθινά να είναι πολιτική συνείδηση, αν οι εργάτες δε μάθουν ν' απαντούν ανεξάρτητα από την τάξη που επηρεάζεται σ' όλες χωρίς εξαίρεση τις περιπτώσεις αυθαιρεσίας και καταπίεσης, βίας και κατάχρησης οποιοσδήποτε τάξεις κι αν αφορούν οι περιπτώσεις αυτές. ... Το ιδανικό [του σοσιαλδημοκράτη] δεν πρέπει να είναι ένας τύπος γραμματέα τρέιντ-γιούνιον, αλλά ένας τύπος λαϊκού κήρυκα, που ξέρει ν' αντιδρά σ' όλες τις εκδηλώσεις αυθαιρεσίας και καταπίεσης, όπου κι αν παρουσιάζονται, όποιο στρώμα ή τάξη κι αν αφορούν.⁵

Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο οι σοσιαλιστές βρέθηκαν στην πρώτη γραμμή των αγώνων για σεξουαλική χειραφέτηση από τον 19ο αιώνα μέχρι και σήμερα. Η απουσία δικαιωμάτων για τα ΛΟΑΤ άτομα σε χώρες όπως η πρώην Σοβιετική Ένωση, η Κούβα και η Κίνα δεν αποτελεί ένα απλό παράδειγμα τυφλού σημείου του σοσιαλισμού, όπως θα δείξουμε στη συνέχεια, για την καταπίεση των ομοφυλόφιλων. Είναι κυρίως μια ένδειξη για την απόσταση που χώριζε αυτές τις κοινωνίες από τον πραγματικό σοσιαλισμό.

Ο μαρξισμός πάνω από όλα σημαίνει το να αναλάβουν οι καταπιεσμένοι/ες και τα θύματα της εκμετάλλευσης τον έλεγχο της κοινωνίας και να την κυβερνήσουν σύμφωνα με τα συμφέροντά τους. Το να ισχυρίζεται κανείς, όπως κάνουν κάποιοι θεωρητικοί, αναρχικοί και ορισμένοι από την ευρύτερη Αριστερά, ότι οι σεξουαλικά καταπιεσμένοι και καταπιεσμένες αφήνονται έξω από τη σοσιαλιστική προοπτική της νέας κοινωνίας, τόσο σε θεωρητικό όσο και σε οργανωτικό επίπεδο, αποτελεί μια πολύ σοβαρή κατηγορία. Τα πραγματικά δεδομένα, ωστόσο, έχουν να μας αφηγηθούν μια άλλη ιστορία.

«Ο κουίρ που ο Μαρξ λάτρευε να μισεί»

Υπάρχει η άποψη ότι το προπατορικό αμάρτημα του σοσιαλισμού ξεκινά από τους ίδιους τους συγγραφείς του *Κομμουνιστικού Μανιφέστου*, τον Καρλ Μαρξ και τον Φρειδερίκο Ένγκελς. Η πιο συχνά αναφερόμενη απόδειξη γι' αυτό προκύπτει από κάποια σύντομα σχόλια στην προσωπική αλληλογραφία ανάμεσα

στους Μαρξ και Ένγκελς το 1869. Οι επιστολές αφορούν ένα κείμενο του σεξολόγου Καρλ Χάινριχ Ούλριχς που ο Μαρξ έστειλε προς σχολιασμό στον Ένγκελς σχετικά με τα δικαιώματα των Ουρανίων (το υποτιθέμενο «τρίτο φύλο»). Οι επιστολές αυτές έχουν διαδοθεί διαδικτυακά⁶ και αποσπάσματά τους κάνουν την εμφάνισή τους στα κείμενα της κουίρ θεωρίας στις μέρες μας.

Στις 22 Ιουνίου 1869 ο Ένγκελς έγραφε στον Μαρξ:

*Το Urning [ο τίτλος του έργου του Ούλριχς και ο όρος του για «γυναικεία ψυχή σε αρσενικό σώμα», που έλκεται από άλλους άνδρες] που μου έστειλες είναι πολύ περίεργο πράγμα. Πρόκειται για εντελώς αφύσικες αποκαλύψεις. Οι παιδραστής [ομοφυλόφιλοι παιδόφιλοι] έχουν αρχίσει την καταμέτρηση και ανακαλύπτουν ότι συνιστούν μια δύναμη μέσα στο κράτος. Τους λείπει, βέβαια, η οργάνωση, αλλά σύμφωνα με αυτή την πηγή φαίνεται πως κι αυτό υπάρχει ήδη στα κρυφά. Και καθώς έχουν τόσο σημαντικούς ανθρώπους σε όλα τα παλιά αλλά ακόμα και τα νέα κόμματα, από τον Ρόζινγκ μέχρι τον Σβάιτσερ, σίγουρα θα θριαμβεύσουν. Το *Guerre aux cons, raix austrois-de-cul* [πόλεμος στα μουνιά, ειρήνη στις κωλοτρυπίδες] θα είναι το σύνθημα από δω και στο εξής. Πάλι καλά που εμείς προσωπικά είμαστε πολύ μεγάλοι πια για να φοβόμαστε ότι όταν νικήσει αυτό το κόμμα θα υποχρεωθούμε να πληρώσουμε σωματικό φόρο στους νικητές. Αλλά η νεότερη γενιά! Παρεμπιπτόντως, μόνο στη Γερμανία θα μπορούσε ένας τέτοιος τύπος να βγει μπροστά, να κάνει αυτήν τη βρομιά θεωρία και να του πουν και introit [περάστε] κ.λπ.⁷*

Ο Μαρξ απάντησε σχετικά με τον προαναφερθέντα Σβάιτσερ: «Κανόνισε να φιάσει κανένα αστείο γι' αυτόν στον Σίμπελ, να το διαλαλήσει σε διάφορες εφημερίδες».⁸

Δεν έχει κανένα νόημα να προσπαθήσουμε να εξωραϊσουμε την κατάσταση, καθώς δεν υπάρχει τίποτα πολιτικά πεφωτισμένο ή προοδευτικό στα σχόλια των δύο ηγετικών προσωπικοτήτων της Διεθνούς Ένωσης Εργαζομένων. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι κανένας από τους δύο δεν θα επιθυμούσε τη δημοσιοποίηση της προσωπικής του αλληλογραφίας – οι περισσότεροι από εμάς θα ανατριχιάζαμε με την έκθεση των email και των διαδικτυακών μας συζητήσεων, που αποτελούν την σύγχρονη αντιστοιχία – ωστόσο θα άξιζε να συνυπολογίσουμε τόσο το ιστορικό πλαίσιο όσο και την πραγματική συμπεριφορά αυτών των δύο αρχιτεκτόνων του επαναστατικού σοσιαλισμού.

Δεν αρκεί να υποστηρίξει κανείς ότι οι Μαρξ και Ένγκελς ήταν απλώς δέσμιοι της εποχής τους, αν και επηρεάζονταν αναμφίβολα από τα κυρί-

αρχα βικτωριανά ήθη των αρχών της Βιομηχανικής Επανάστασης. Οι δύο αυτοί άνδρες απέφυγαν τα φυλετικά, εθνικά και έμφυλα στερεότυπα της εποχής τους, υπερασπίστηκαν την απελευθέρωση των μαύρων και των γυναικών, και πέρασαν ολόκληρη τη ζωή τους μιλώντας για τον αγώνα ενάντια στην καταπίεση και την εκμετάλλευση αλλά και οργανώνοντάς τον.

Κατά τη διάρκεια του Αμερικανικού Εμφυλίου Πολέμου, οι Μαρξ και Ένγκελς τάχθηκαν ανεπιφύλακτα στο πλευρό των Βορείων ενάντια στον δουλοκτητικό Νότο. «Η εργασία των ανθρώπων με λευκή επιδερμίδα δεν μπορεί να χειραφετηθεί εκεί όπου στιγματίζεται η εργασία των ανθρώπων με μαύρη επιδερμίδα».⁹ Στο Κεφάλαιο, το έργο του Μαρξ για την οικονομία, ο καπιταλισμός σπληντεύτεται ως υπεύθυνος για την πρόκληση της φρίκης της σκλαβιάς και του ρατσισμού:

Η ανακάλυψη των χρυσοφόρων και ασημοφόρων περιοχών στην Αμερική, η εξόντωση, το σκλάβωμα και το παράκωμα του ιθαγενούς πληθυσμού στα μεταλλεία, η έναρξη της κατάκτησης και λεηλασίας των Ανατολικών Ινδιών, η μετατροπή της Αφρικής σε περιφραγμένη περιοχή κυνηγιού Μαύρων για το δουλεμπόριο. ... Το κεφάλαιο γεννιέται βουτηγμένο από την κορυφή ως τα νύχια στο αίμα και στη βρωμιά και στάζοντας αίμα απ' όλους τους πόρους του.¹⁰

Οι ρατσιστικές διακρίσεις κατά των Ιρλανδών, κεντρικό ζήτημα στη Βρετανική Αυτοκρατορία του 19ου αιώνα, δέχθηκαν επίσης τη δριμεία κριτική των Μαρξ και Ένγκελς. Οι δύο τελευταίοι υποστήριξαν ότι οι Βρετανοί εργάτες θα πρέπει να υπερασπίσουν την ιρλανδική ανεξαρτησία ως προϋπόθεση για την ενότητα της ταξικής πάλης μεταξύ των εθνικά διαιρεμένων εργατών. Η Καταγωγή της οικογένειας, της ατομικής ιδιοκτησίας και του κράτους του Ένγκελς προετοίμασε κατάλληλα το έδαφος για τη μαρξιστική κατανόηση των απαρχών της γυναικείας καταπίεσης. Οι Μαρξ και Ένγκελς, εφαρμόζοντας την υλιστική ανάλυση στη σφαίρα της οικογένειας, έδειξαν ότι η γυναικεία καταπίεση προκύπτει από ιστορικά προσδιορισμένα φαινόμενα –το πέρασμα από αταξικές κοινοτικές κοινωνίες χωρίς κράτη στην εμφάνιση του εξειδικευμένου καταμερισμού εργασίας και των κρατών για την προστασία του συσσωρευμένου πλούτου από τη νεοανερχόμενη κυρίαρχη τάξη. Η Καταγωγή της οικογένειας εξηγεί πώς με την άνοδο του καπιταλισμού η απλήρωτη εργασία των γυναικών στο σπίτι κατέστη κεντρική και μαζί με αυτό η γυναικεία εργασία εκτός σπιτιού υποβαθμίστηκε. Γράφει η Ντέινα Κλάουντ (Dana Cloud), μαρξίστρια καθηγήτρια Επικοινωνίας: «Η ιδεολογία της οικογενειακής ζωής όχι μόνο

αυσοδένει τη γυναίκα με το στόχο την αναπαραγωγή και την ανατροφή των παιδιών, αλλά επιπλέον δικαιολογεί τη μισθολογική διαφοροποίηση στην παραγωγική οικονομία, σύμφωνα με την οποία οι γυναίκες μπορούν να αμείβονται λιγότερο σε σχέση με τους άνδρες».¹¹

Όλα αυτά αντικρούουν οριστικά το επιχείρημα ότι ο μαρξισμός ενδιαφέρεται μόνο για ταξικά ζητήματα. Τα έργα και οι επιδιώξεις των Μαρξ και Ένγκελς επηρέασαν γενιές ολόκληρες επαναστατών και επαναστατριών, που αγωνίστηκαν για έναν καλύτερο και για έναν σεξουαλικά απελευθερωμένο και χείραφτημένο κόσμο. Από την άλλη πλευρά, δεν υπάρχει κανένας λόγος να υπερασπιζόμαστε κάθε λόγο και πράξη τους σαν να ήταν αλάνθαστοι θεοί και όχι ανθρώπινα πλάσματα. Παρ όλα αυτά, γιατί η προσέγγιση των Μαρξ και Ένγκελς στην αλληλογραφία τους είναι μη μαρξιστική;

Έχει σημασία η χρονιά της ανταλλαγής αυτής της αλληλογραφίας. Το 1869 είναι το έτος που επινοήθηκε ο όρος «ομοφυλόφιλος» από τον Αυστροούγγρο συγγραφέα Καρλ-Μαρία Κερτμπένου στην αρχή της εκστρατείας του ενάντια στον πρωσικό νόμο που καθιστούσε παράνομους τους ανθρώπους «με τις ανώμαλες ορέξεις», σύμφωνα με τα δικά του λόγια. Βρισκόμαστε στη βικτωριανή εποχή, που η κυρίαρχη θεωρία στα ιατρικά κείμενα εξακολουθεί να ισχυρίζεται ότι ο αυνανισμός προκαλεί πληθιότητα ή ακόμα και θάνατο, και βρισκόμαστε τουλάχιστον 25 χρόνια πριν από τη δίκη του Όσκαρ Ουάιλντ που έφερε την έννοια της ομοφυλοφιλίας στη διεθνή επικαιρότητα για πρώτη φορά στην ιστορία. Αυτή η περίοδος στα εκβιομηχανιζόμενα κράτη σηματοδότησε την εμφάνιση του απαραίτητου για αυτόνομη ζωή κοινωνικού χώρου, έξω από το πλαίσιο της συμβατικής πυρηνικής οικογένειας, που επέτρεψε την ανάπτυξη του αυτοπροσδιορισμού της γκέι κοινότητας. Επιπλέον, υπάρχουν στοιχεία αναφορικά με τον τρόπο που οι γκέι αντιλαμβάνονταν τη σεξουαλικότητά τους και αναφέρονταν σε αυτήν, καθώς επίσης και το ιστορικό αρχείο που αφορά το στόχο των παραπάνω επιστολών, δηλαδή τον Γερμανό πολιτικό και ποιητή Γιόχαν Μπατίστ φον Σβάιτσερ (Johann Baptiste von Schweitzer).

Σύγχρονοι ιστορικοί και ακτιβιστές που επικρίνουν τη γλώσσα που χρησιμοποιήσαν οι Μαρξ και Ένγκελς προβάλλουν σύγχρονες ευαισθησίες σε μια άλλη εποχή, έναν αιώνα πριν εμφανιστεί στη σκηνή το γκέι κίνημα. Για παράδειγμα, ο Ουάιλντ περιέγραφε επιδεικτικά τον εαυτό του ως «άρρωστο» και «ανώμαλο». Αυτός έκανε γνωστή την ομοφυλοφιλία ως την «αγάπη που δεν τολμά να προφέρει το όνομά της».¹² Ακόμα και στη Γαλλία, όπου ο Ναπολεόντειος Κώδικας του 1810 εξαφάνισε κάθε νόμο ενάντια στο σοδομισμό, οι ομοφυλόφιλοι άνδρες αυτοπροσδιορίζονταν με τους

αντίστοιχους γαλλικούς όρους για τις λέξεις «αδερφή» ή «ανώμαλος», ενώ οι γυναίκες αναφέρονταν στους εαυτούς τους ως «αμαζόνες», «νταλικές» ή «τριβαδίστριες» στις εξαιρετικά σπάνιες περιπτώσεις που θα μιλούσαν για τον σεξουαλικό τους προσανατολισμό.¹³

Παρόλο που ο Σβάιτσερ αναφέρεται από τον ιστορικό Χιούμπερτ Κέννεντυ (Hubert Kennedy) ως «ο κουίρ που ο Μαρξ λάτρευε να μισεί»,¹⁴ τα στοιχεία γύρω από τη συγκεκριμένη υπόθεση είναι κάπως διαφορετικά. Κατά πρώτο λόγο, ο Σβάιτσερ ήταν παιδεραστής καταδικασμένος από τη δικαιοσύνη όπως τον αποκαλούσε ο Ένγκελς –δηλαδή άνδρας που αποπλανούσε αγόρια. Περισσότερες από μία φορές είχε συλληφθεί για σεξουαλική δραστηριότητα με αγόρι κάτω των 14 ετών. Όποια κι αν ήταν τα λάθη της νομοθεσίας σχετικά με το ηλικιακό όριο συναίνεσης, που συνεχίζονται στη σύγχρονη εποχή, υπάρχει μια βασική σοσιαλιστική αρχή, ότι το σεξ μεταξύ δύο ανθρώπων πρέπει να είναι συναινετικό. Είναι ασύμβατη με κάθε έννοια πραγματικής συναίνεσης μια άνιση σχέση εξουσίας μεταξύ ενός παιδιού και ενός άνδρα τριάντα χρονών.

Η πιο εξόφθαλμη πτυχή στην περιγραφή της αντιπαλότητας του Μαρξ απέναντι στον Σβάιτσερ είναι η σύγχυση της πολιτικής του εχθρότητας με την προσωπική περιφρόνηση. Ο Σβάιτσερ ήταν σοσιαλδημοκράτης της δεξιάς πτέρυγας, ταυτιζόμενος με το ρεύμα του λασαλισμού, που επιδίωκε να μεταρρυθμίσει και όχι να ανατρέψει το κράτος, όπως ήθελαν ο Μαρξ και οι υποστηρικτές του. Πέρα από αυτές τις διαφορές, ο Μαρξ συνεργαζόταν ευχαρίστως με τον Σβάιτσερ μετά το θάνατο του Λασάλ (Lassalle). Αναφορικά με ένα δημοφιλές άρθρο για το Κεφάλαιο του Μαρξ που έγραψε ο Σβάιτσερ, ο Μαρξ είπε στον Ένγκελς το 1868: «[Ε]ίναι αναμφισβήτητο ο πιο έξυπνος και πιο δραστήριος από όλους τους ηγέτες των εργατών στη Γερμανία σήμερα». Και ο Μαρξ συνεχίζει λέγοντας πως διαφωνεί με τον Σβάιτσερ ότι «πρέπει να επιλέξει ανάμεσα στη "σέχτα" και την "τάξη».¹⁵ Την εποχή που οι Μαρξ και Ένγκελς αντάλλασσαν τις αντιδραστικές επιστολές τους, ο Σβάιτσερ υποστήριζε ανοιχτά τη συνεργασία με τον αριστοκράτη πρωθυπουργό της Πρωσίας που εξελίχθηκε στον πρώτο καγκελάριο της Γερμανίας, Όττο φον Μπίσμαρκ (Otto von Bismarck), τον λεγόμενο «σιδηρούν καγκελάριο». Το 1870, σύμφωνα με τον Κέννεντυ, ο Σβάιτσερ εγκατέλειψε οριστικά κάθε αξίωση για φιλεργατική πολιτική δράση υποστηρίζοντας τον πόλεμο με τη Γαλλία. Το 1878 ο Μπίσμαρκ είχε πλέον θέσει εκτός νόμου κάθε σοσιαλιστική δράση στη Γερμανία.

Κανένα από αυτά τα στοιχεία δεν παρατίθεται για να συγχωρεθούν οι αναμφισβήτητες οπισθοδρομικές κακολογίες των Μαρξ και Ένγκελς για τον Σβάιτσερ. Στο κάτω κάτω οι σοσιαλιστές και οι σοσιαλίστριες οφεί-

λουν να αντιτάσσονται στην καταπίεση ανεξάρτητα από το ποια τάξη την υφίσταται και ανεξάρτητα από τις πολιτικές θέσεις του υποστηρικτή της. Η υποβάθμιση της μεταξύ τους πολιτικής διαμάχης σε μια κλευαστική ιδιωτική ανταλλαγή ομοφοβικών προκαταλήψεων αγνοεί το ιστορικό γεγονός της πολιτικής συνεργασίας με τον Σβάιτσερ που έληξε με ιδεολογική διάσπαση. Οποιοσδήποτε και αν ήταν οι βικτωριανές αντιλήψεις των Μαρξ και Ένγκελς αναφορικά με την ομοφυλοφιλία, δεν υπάρχει κανένα ιστορικό στοιχείο που να αποδεικνύει ότι αυτό επηρέασε την πολιτική τους δράση.

Πράγματι, είναι πολύ εντυπωσιακό το πόσο απορριπτικά αντιμετωπίζουν πολλοί σύγχρονοι ακαδημαϊκοί της κουίρ θεωρίας ορισμένες από τις πρώτες απόπειρες θεωρητικοποίησης της ιστορίας της ανθρωπίνης σεξουαλικότητας και των ταξικών σχέσεων που προτάθηκαν το 1884 με την *Καταγωγή της οικογένειας, της ατομικής ιδιοκτησίας και του κράτους*. Σε ένα εδάφιο που παρατίθεται συχνά, ο Ένγκελς αναφέρεται στην «απεχθή πρακτική του σοδομισμού»,¹⁶ για το οποίο ο ιστορικός της ομοφυλοφιλίας Τζέφρυ Γουίκς συμπεραίνει με ακρίβεια: «Θα ήταν απίθανο στις αρχές της δεκαετίας του 1880 ο Ένγκελς να σκεφτόταν διαφορετικά». ¹⁷ Στην πραγματικότητα το πρωτότυπο γερμανικό κείμενο του Ένγκελς δεν αναφέρει τη λέξη «σοδομισμός», αλλά «παιδερασία». Οι σταλινικοί μεταφραστές αργότερα αλλοίωσαν το νόημα. Αλλά σε ένα άλλο σημείο που γενικά δεν προβάλλεται αρκετά, ο Ένγκελς συλλογίζεται πώς θα μπορούσαν να είναι οι σεξουαλικές σχέσεις σε μια μελλοντική σοσιαλιστική κοινωνία:

Αυτό, λοιπόν, που μπορούμε σήμερα να υποθέσουμε για τη ρύθμιση των σεξουαλικών σχέσεων ύστερα από το επικείμενο σάρωμα της κεφαλαιοκρατικής παραγωγής, έχει κυρίως αρνητικό χαρακτήρα, περιορίζεται συνήθως σε ό,τι πρόκειται να λείψει. Τι όμως θα προστεθεί; Αυτό θα κριθεί όταν αντρωθεί μια νέα γενιά, μια γενιά από άντρες, που ποτέ στη ζωή τους δε θα έχουν βρεθεί στην ανάγκη ν' αγοράσουν με λεφτά ή με άλλα κοινωνικά μέσα το δόσιμο μιας γυναίκας, και μια γενιά από γυναίκες, που ποτέ δεν θα έχουν βρεθεί στην ανάγκη να δοθούν σ' έναν άντρα για κανένα άλλο λόγο εκτός από την αληθινή αγάπη, ούτε ν' αρνηθούν το δόσιμο στον αγαπημένο τους από το φόβο μπρος στις οικονομικές συνέπειες. Όταν θα υπάρχουν αυτοί οι άνθρωποι, θα γράφουν στα παλιά τους τα παπούτσια αυτά που πιστεύουμε σήμερα ότι θα πρέπει να κάνουν. Θα φτιάξουν τη δική τους ζωή και τη δική τους αντίστοιχη κοινή γνώμη για τις πράξεις του καθενός και –τελεία και παύλα.¹⁸

Ενώ εδώ ο Ένγκελς είναι κατηγορηματικός για το πώς οι ετεροφυλοφιλικές σχέσεις αναμφίβολα θα μετασχηματίζονταν από μια σοσιαλιστική επανάσταση, η γενικότερη θέση του είναι ότι αν εκλείψουν τα υλικά εμπόδια της σεξουαλικής ελευθερίας, τα ιδεολογικά φράγματα θα καταρρεύσουν. Κάτι τέτοιο αυξάνει κατά πολύ τη δυνατότητα για την πραγματική σεξουαλική επανάσταση σε κάθε τομέα.

Σεξουαλικότητα και οι πρώτοι σοσιαλιστές

Πολύ πιο αποκαλυπτική για τη στάση και την πρακτική των μαρξιστών απέναντι στην ομοφυλοφιλία είναι η θέση που πήραν οι οργανωμένοι σοσιαλιστές όταν τα βιομηχανικά κράτη ενέτειναν τις επιθέσεις τους στους πρώτους ΛΟΑΤ πληθυσμούς των αστικών κέντρων. Ο πρώτος πολιτικός στον κόσμο που μίλησε ανοιχτά για την ανάγκη εθνικής νομοθεσίας για τα δικαιώματα των ομοφυλόφιλων ήταν ο Αύγουστος Μπέμπελ (August Bebel), ηγέτης του SPD, του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος, απευθυνόμενος στο γερμανικό Ράιχσταγκ στις 13 Ιανουαρίου 1898.¹⁹ Παρόλο που πολλοί σοσιαλιστές ήρθαν σε ρήξη με αυτό το μαζικό εργατικό κόμμα, δεκαπέντε χρόνια αργότερα, όταν το κόμμα υπερψήφισε τη συμμετοχή της Γερμανίας στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, κανείς δεν μπορεί να αρνηθεί την πολιτική σημασία της ανοιχτά φιλοομοφυλοφιλικής στάσης πολλών από τα μέλη του μεγαλύτερου σοσιαλιστικού κόμματος εκείνης της εποχής. Ηγετικά στελέχη του κόμματος, όπως ο Καρλ Κάουτσκι (Karl Kautsky) και ο μετέπειτα υπουργός Οικονομικών Ρούντολφ Χίλφερντιγκ (Rudolf Hilferding), όχι μόνο συμμετείχαν στη συλλογή υπογραφών για την κατάργηση του γερμανικού νόμου ενάντια στο σοδομισμό, παράγραφο 175, αλλά βοήθησαν επίσης να κυκλοφορήσει η αίτηση διαμαρτυρίας και παρότρυναν χιλιάδες να προσθέσουν το όνομά τους. Ο Μπέμπελ υποστήριξε:

Ο αριθμός αυτών των ανθρώπων [ομοφυλόφιλων] είναι τόσο μεγάλος και διαπερνά τόσο βαθιά όλα τα κοινωνικά στρώματα από το κατώτερο μέχρι το ανώτερο, ώστε εάν η αστυνομία έπραττε σύμφωνα με όσα ορίζει ο νόμος, το πρωσικό κράτος θα έπρεπε άμεσα να ανεγείρει δύο νέα σωφρονιστήρια για να διαχειριστεί τον αριθμό των παραβιάσεων της παραγράφου 175 που διαπράττονται μέσα στα όρια του Βερολίνου και μόνο.²⁰

Ακόμη νωρίτερα, το πιο εξέχον σοσιαλιστικό έντυπο, το *Die Neue Zeit*, υπερασπίστηκε τον Ιρλανδό συγγραφέα Όσκαρ Ουάιλντ στη δίκη του το 1895 για την ερωτική του σχέση με το γιο ενός πολύ γνωστού αριστοκράτη. Ο Έντουαρντ Μπερνστάιν (Eduard Bernstein) έγραφε στο περιοδι-

κό ότι η επίθεση της αστικής τάξης στην ομοφυλόφιλη συμπεριφορά ως «αφύσικη» ήταν αντιδραστική. Επιχειρηματολόγησε δε υπέρ της χρησιμοποίησης πιο φιλικής γλώσσας, όπως για παράδειγμα «όχι συνηθισμένη», καθώς «τα ήθη είναι ιστορικά φαινόμενα».²¹ Ο ίδιος ο Ουάιλντ είχε γοητευθεί από το σοσιαλισμό και περιγράφει τη δυνατότητα της σεξουαλικής απελευθέρωσης στο δοκίμιό του «*Η ανθρώπινη ψυχή στο σοσιαλισμό*».²²

Η εφημερίδα του SPD *Vorwärts* δημοσίευσε άρθρα ομοφυλοφιλικού περιεχομένου στις σελίδες της. Κατά την προετοιμασία μιας κοινοβουλευτικής συζήτησης το 1905 αναφορικά με θέματα ομοφυλοφιλίας, ο Άουγκουστ Τίλε (August Thiele), μέλος του SPD, έκανε έρευνα χρησιμοποιώντας έργα από τη βιβλιοθήκη του πρώτου ανοιχτά γκέι κινήματος, της Επιστημονικής Ανθρωπιστικής Επιτροπής. Μέσα στις 34 σελίδες των ομιλιών του στο Ράιχσταγκ υπάρχουν δείγματα διορατικότητας και οξυδέρκειας που πολλά μέλη του σημερινού Αμερικανικού Κογκρέσου δεν θα αποδέχονταν ποτέ: η νομοθεσία ενάντια στους ομοφυλόφιλους είναι το κληροδότημα της «σκληρότητας και της μισαλλοδοξίας των κληρικών» που «θυμίζει την περίοδο του Μεσαίωνα, την εποχή που μάγισσες θανατώνονταν στην πυρά, αιρετικοί βασανίζονταν και οι δίκες των αντιπροσόντων διεξάγονταν με τον τροχό και την αγχώνη».²³

Κάποιες ηγετικές φυσιογνωμίες του SPD, παρ' όλα αυτά, χρησιμοποίησαν την ασυγχώρητη τακτική των κατηγοριών κατά των ναζί ως προπαγανδιστών της ομοφυλοφιλίας. Αυτό εν μέρει ήταν έκφραση του ετερογενούς χαρακτήρα του SPD –είχε μια δεξιά πτέρυγα που υποστήριζε τον γερμανικό ιμπεριαλισμό και εστίαζε στον κοινοβουλευτισμό. Αυτό το στοιχείο καθιστά τη συμπάρσταση που έδειχναν τα μέλη του όσον αφορά τα δικαιώματα των ομοφυλόφιλων ακόμα πιο εντυπωσιακή, με δεδομένη την αντιδημοτικότητα της ομοφυλοφιλίας. Ο διάσημος ηγέτης των ταγμάτων εφόδου των ναζί, Ερνστ Ρομ (Ernst Röhm), ήταν ομοφυλόφιλος, όπως άλλωστε και η αφρόκρεμα των ναζιστικών SS στις αρχές της δεκαετίας του '30. Πριν από την πτώση του Ρομ, που σχεδιάστηκε από τον Χίτλερ τη Νύχτα των Μεγάλων Μαχαιριών, κάποιοι αριστεριστές ασχολούνταν με τη δημόσια αποκάλυψη μελών του φασιστικού κόμματος των ναζί που ήταν ομοφυλόφιλοι. Αυτή η οπισθοδρομική τακτική της δημόσιας έκθεσης κρυπτοομοφυλόφιλων που υποστήριζαν τη δεξιά ατζέντα το μόνο που έκανε ήταν να τροφοδοτήσει το κυνήγι μαγισσών και τον διασυρμό των λεσβιών και ομοφυλόφιλων. Ένας ριζοσπάστης αγωνιστής απευθύνθηκε θαρράλεια στους συντρόφους του επικρίνοντας το κυνήγι των ομοφυλόφιλων το 1932: «*Αγωνιζόμαστε ενάντια στην περιβόητη παράγραφο 175 με όποιο τρόπο μπορούμε. Δεν έχουμε κανένα δικαίωμα να ενώνουμε τις φωνές μας με τις φω-*

νές εκείνων που θα διάλεγαν να θέσουν έναν άνθρωπο εκτός νόμου μόνο και μόνο εξαιτίας της ομοφυλοφιλίας του».²⁴ Ο χλευασμός και η καταγγελία του Ρομ ανατροφοδότησε τον κίνδυνο στροφής ενάντια στις ίδιες ακριβώς σεξουαλικές μειονοτικές ομάδες που στοχοποιήθηκαν από τους ναζί και ρίχτηκαν στα στρατόπεδα συγκέντρωσης κατά χιλιάδες στη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Είναι απαραίτητο να εκθέτουμε την υποκρισία των δεξιών όταν ενεργούν αφηφώντας τους δικούς τους κώδικες. Η Αριστερά, ωστόσο, δεν επιτρέπεται ποτέ να υπερασπιστεί τον εαυτό της κάνοντας χρήση των αντιδραστικών ιδεών της Δεξιάς.

Ο Έντουαρντ Κάρπεντερ (Edward Carpenter) υπήρξε ένας από τους πρώτους ανοιχτά ομοφυλόφιλους άνδρες. Ζούσε με τον εραστή του Τζωρτζ Μέριλ (George Merrill) στην Αγγλία και υπήρξε σοσιαλιστής με μεγάλη επιρροή από τη δεκαετία του 1870 μέχρι και το θάνατό του το 1928. Ήταν ίσως ο πρώτος χίπι σοσιαλιστής στον κόσμο –ένας σοσιαλιστής μπόεμ (και λάτρης των σανδαλιών), επηρεασμένος τόσο από τον Ουώλτ Ουίτμαν όσο και από τον Καρλ Μαρξ. Απέρριψε ολοκληρωτικά τον καπιταλισμό, το σεξισμό και τη σεξουαλική καταστολή της βικτωριανής εποχής και έζησε γράφοντας βιβλία και οργανώνοντας δράσεις μαζί με τον Ουίλιαμ Μόρις (William Morris), την Ελεωνόρα Μαρξ (κόρη του Καρλ Μαρξ) και άλλες ηγετικές μορφές των Βρετανών σοσιαλιστών της εποχής.²⁵

Ο Κάρπεντερ θεωρούσε τον «πολιτισμό» καταπιεστικό και άψυχο, και κατά καιρούς στρεφόταν προς τις ουτοπικές ή τις αναρχικές τάσεις του πρώιμου βρετανικού σοσιαλισμού. Η χορτοφαγία του και η υποστήριξή του στο γυμνισμό θα μπορούσαν να τον τοποθετήσουν άνετα στη χαρούμενη παρέα των μεταγενέστερων χίπις, ωστόσο η δράση του για την οργάνωση των ανέργων και τα κείμενά του που υποστήριζαν τη γυναικεία απελευθέρωση μέσα από τη διάλυση της ταξικής κοινωνίας τον κράτησαν στο σοσιαλιστικό στρατόπεδο για μεγάλο μέρος της ζωής του.

Στο ζενίθ της δημοσιότητάς του, στις αρχές του 20ού αιώνα, ο Κάρπεντερ μιλούσε σε ακροατήρια χιλιάδων ανθρώπων. Έγραφε και μιλούσε σε μια κοινωνία όπου όχι μόνο η ομοφυλοφιλία ήταν παράνομη, αλλά και όπου η δίκη του Όσκαρ Ουάιλντ στα μέσα της δεκαετίας του 1890 είχε ξεσκώσει αντιδράσεις ενάντια στον ομόφυλο έρωτα. Ο Κάρπεντερ έκανε αποκάλυπτα τη σύνδεση του βασισμένου στον οικονομικό ανταγωνισμό συστήματος με την ανάπτυξη της κουλτούρας σεξουαλικής καταπίεσης. Υποστήριζε ότι ένα πνεύμα που κινούνταν ανάμεσα στα δύο φύλα –ή όπως έλεγε ένα «Ουράνιο» πνεύμα– υπάρχει στον καθένα και την καθεμία από εμάς εν δυνάμει, και ακόμα ότι στην πρωτοπορία του σοσιαλισμού θα μπορούσε να βρίσκεται ένα κίνημα ομοφυλόφιλων.²⁶

Ο Άλφρεντ Κίνσεϋ, Αμερικανός σεξολόγος των μέσων του 20ού αιώνα, αναγνώρισε τον Κάρπεντερ μαζί με τον σύγχρονο σοσιαλδημοκράτη σύμμαχό του Χάβελock Έλις ως τους προδρόμους της θεωρίας ότι η ποικιλία της ανθρώπινης σεξουαλικότητας είναι κάτι φυσιολογικό. Ο Έλις υπήρξε πρώιμος υποστηρικτής της αντισύλληψης, της νομιμοποίησης της άμβλωσης και της σεξουαλικής χειραφέτησης των γυναικών. Παντρεύτηκε μια ανοιχτά λεσβία, που ήταν το ίδιο ελεύθερη στη σχέση τους όσο και εκείνος και η οποία έκανε σχέσεις με γυναίκες.²⁷

Το γεγονός ότι ήταν παράνομη η έκδοση υλικού σχετικά με την ομοφυλοφιλία στη Βρετανία ανάγκασε τον Έλις να εκδώσει στις ΗΠΑ το επτάτομο έργο του *Μελέτες Σεξουαλικής Ψυχολογίας* (ο πρώτος τόμος που είναι αφιερωμένος στη ομοφυλοφιλία είχε τον τίτλο *Σεξουαλική αντιστροφή*). Μελέτησε τη σεξουαλική διαφορετικότητα και τις «ανωμαλίες» με σκοπό όχι μόνο να αποδείξει ότι κάθε ανθρώπινη σεξουαλική δραστηριότητα είναι φυσιολογική και απαντάται οπουδήποτε αλλού στη φύση, αλλά και για να υπονομεύσει κάθε επιστημονικό πρόσχημα που χρησιμοποιούνταν για τη νομική δίωξη όσων απέκλιναν κατά οποιονδήποτε τρόπο από τα σεξουαλικά πρότυπα. Ενώ απέρριπτε τον ισχυρισμό του Κάρπεντερ περί «τρίτου φύλου», υποστήριζε ότι η σεξουαλική «αντιστροφή» είναι μια «ιδιοτροπία της φύσης».²⁸

Παρά την ένθερμη υπεράσπιση ως φυσιολογικής της ανθρώπινης σεξουαλικής διαφορετικότητας και την ανοιχτή υποστήριξή του στο λεσβιασμό και τον αυνανισμό κάτω από τον τυραννικό ηθικό κώδικα της βικτωριανής Αγγλίας, κάποια από τα επιχειρήματα του Έλις ήταν αδύναμα και οδηγούσαν ακόμη και σε αντιδραστικά συμπεράσματα. Για παράδειγμα, υποστήριξε την ευγονική, την επιστήμη της βιολογικής μηχανικής, αν και πέθανε προτού οι ναζί θέσουν σε εφαρμογή τη φρικτή επιλεκτική αναπαραγωγή. Ο Έλις ήταν μεταρρυθμιστής της μεσαίας τάξης που παρέμενε εκτός σοσιαλιστικού κινήματος –αν και επηρέασε πολλούς αγωνιστές, από τον σοσιαλιστή Κάρπεντερ μέχρι την αναρχική Έμα Γκόλντμαν– και ο σεξουαλικός ριζοσπαστισμός του συναντούσε το όριο του βιολογικού ντετερμινισμού του. Σύμφωνα με τον ιστορικό Τζέφρυ Γουίλκς, «η ιδεολογική αδυναμία του Έλις ήταν η ανικανότητά του να θέσει το ερώτημα γιατί οι κοινωνίες εξακολουθούν να ασκούν έλεγχο πάνω στη σεξουαλικότητα και να διώκουν τις σεξουαλικές μειονοτικές ομάδες στο πέρασμα του χρόνου; Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την απορρόφησή [του] από τις καπιταλιστικές δομές και αξίες».²⁹

Αυτή η θεωρητική έρευνα παρέμενε εν πολλοίς ανεξερεύνητη μέχρι τη στιγμή που οι εργάτες και οι εργάτριες πήραν την κατάσταση στα χέρια τους για πρώτη φορά στην ιστορία το 1917.

Η σεξουαλική επανάσταση στη Ρωσία

Η Ρώσικη Επανάσταση του Οκτώβρη του 1917 ήταν ένας μαζικός αγώνας των απλών, καθημερινών ανθρώπων που καθοδηγήθηκε από τους εργάτες σε μια κατά βάση αγροτική κοινωνία. Ο Αμερικανός δημοσιογράφος Τζων Ρηντ (John Reed) αναφέρει σχετικά με την επανάσταση στη Ρωσία: «Αυτό είναι η επανάσταση, η ταξική πάλη, με το προλεταριάτο, τους στρατιώτες και τους χωρικούς να παρατάσσονται απέναντι στην αστική τάξη. Ο περασμένος Φλεβάρης ήταν απλώς και μόνο το προλόγιο της επανάστασης. ... Η εντυπωσιακή και τεράστια δύναμη των μπολσεβίκων οφείλεται στο γεγονός ότι η κυβέρνηση Κερένσκι αγνοούσε παντελώς τις επιθυμίες των μαζών, όπως αυτές εκφράστηκαν στο πρόγραμμα των μπολσεβίκων για ειρήνη, γη και εργατικό έλεγχο στις βιομηχανίες».³⁰ Οι Ρώσοι χωρικοί ήταν βυθισμένοι στις θρησκευτικές προκαταλήψεις και η κοινωνία αποτελούνταν από ένα μείγμα μισοφεουδαρχικών σχέσεων εν μέσω βιομηχανικής ανάπτυξης. Και ωστόσο η επανάσταση πέτυχε μεταρρυθμίσεις για τις οποίες τα περισσότερα ΛΟΑΤ ακόμα και σήμερα παλεύουν. Η Ρώσικη Επανάσταση έβαλε τέλος σε όλες τις προηγούμενες κοινωνικές δομές, συμπεριλαμβανομένων και των ανθρώπινων προσωπικών σχέσεων. Όταν η επανάσταση ανατράπηκε από την οικονομική απομόνωση, τον πόλεμο και την αντίδραση, αυτές οι κατακτήσεις εγκαταλείφθηκαν.

Κάποιοι προσπάθουν να μειώσουν την τεράστια σημασία των κατακτήσεων για τα ΛΟΑΤ άτομα στον απόηχο της Ρωσικής Επανάστασης.³¹ Ο Ρώσος ιστορικός Ίγκορ Κον (Igor Kon), για παράδειγμα, γράφει: «Ο μπολσεβικισμός κατάργησε από τη μια πλευρά το Θεό, τον εκκλησιαστικό γάμο και τις απόλυτες ηθικές αξίες και από την άλλη το δικαίωμα του κάθε ατόμου στον προσωπικό του αυτοπροσδιορισμό και στον έρωτα, που μπορεί να θεωρηθεί σημαντικότερο από κάθε κοινωνικό καθήκον».³² Αλλά τα γεγονότα είναι πεισματάρικα. Το 1917, όλοι οι νόμοι ενάντια στην ομοφυλοφιλία καταργήθηκαν από τη νέα επαναστατική κυβέρνηση μαζί με τον υπόλοιπο τσαρικό ποινικό κώδικα. Το συναινετικό σεξ θεωρήθηκε προσωπικό ζήτημα και όχι μόνο δόθηκε η ελευθερία στους ομοφυλόφιλους να ζουν όπως επέλεγαν οι ίδιοι, χωρίς κρατική παρέμβαση, αλλά και τα σοβιετικά δικαστήρια ενέκριναν τον ομόφυλο γάμο. Και, το πιο απίστευτο, υπάρχονα ακόμα και καταγεγραμμένες περιπτώσεις επεμβάσεων επαναπροσδιορισμού φύλου κατά τη δεκαετία του 1920. Με άλλα λόγια, η επανάσταση πραγματοποίησε το μεγαλειώδες κοινωνικοσεξουαλικό άλμα τρία χρόνια προτού οι Αμερικανίδες κατακτήσουν το δικαίωμα ψήφου και σχεδόν 90 χρόνια προτού το Ανώτατο Δικαστήριο των ΗΠΑ καταργήσει οριστικά όλους τους νόμους περί σοδομισμού.³³

Στην προσπάθεια να παρουσιάσουμε τις απίστευτες βελτιώσεις στη ζωή των σεξουαλικών μειονοτικών ομάδων στην πρώιμη Σοβιετική Ένωση, είναι σημαντικό να κατανοήσουμε το πλαίσιο μέσα στο οποίο πραγματοποιήθηκαν όλες αυτές οι κατακτήσεις. Η Ρωσία ήταν μια μισοφεουδαρχική, πολιτισμικά οπισθοδρομική και κατά βάση αγροτική κοινωνία, όπου η καπιταλιστική βιομηχανία είχε μπολιάσει λίγα βιομηχανικά κέντρα όπως η Αγία Πετρούπολη. Μόνο χυδαίοι μαρξιστές θα τολμούσαν να υποστηρίξουν ότι σε τέτοιες συνθήκες μπορεί η κοινωνία να μεταβεί ομαλά και ακλόνητα από την καταπίεση στην ελευθερία. Η κοινωνική εξέλιξη, ωστόσο, είναι πιο σύνθετη και διαλεκτική από την αντίληψη μιας γραμμικής εξέλιξης. Ο Ρώσος ηγέτης της επανάστασης Λέων Τρότσκι συνόψισε με ακρίβεια την κατάσταση στην προεπαναστατική Ρωσία:

*«Εκείνο που χαρακτηρίζει την εξέλιξη της Ρωσίας είναι προπαντός η καθυστέρησή της. Μια ιστορική καθυστέρηση δεν σημαίνει, ωστόσο, απλή επανάληψη της εξέλιξης των προχωρημένων χωρών, με καθυστέρηση εκατό ή διακόσια χρόνια, αλλά γεννάει έναν κοινωνικό σχηματισμό εντελώς νέο, "συνδυασμένον", όπου οι τελευταίες κατακτήσεις της τεχνικής και της διάρθρωσης του καπιταλισμού φυτεύονται στις κοινωνικές σχέσεις της φεουδαρχικής και προφουδαρχικής βαρβαρότητας, τις μετασχηματίζοντας και τις υποτάσσουνε, δημιουργώντας έτσι μια πρωτότυπη σχέση ανάμεσα στις τάξεις».*³⁴

Αυτός ο χαρακτήρας της «συνδυασμένης και ανισομερούς ανάπτυξης» που, όπως περιγράφει ο Τρότσκι, υπήρχε στη Ρωσία, ανάγκαζε τους μπολσεβίκους να κάνουν κάλεσμα για τη διεθνή επέκταση της επανάστασης σε χώρες πιο βιομηχανικά και πολιτισμικά πιο προηγμένες. Ο διεθνής χαρακτήρας μιας επιτυχημένης επανάστασης ήταν κεντρικό σημείο στη θεωρία του Λένιν και του Τρότσκι σχετικά με τον τρόπο που θα διευρύνονταν οι αρχικές κατακτήσεις, για να μην προλάβουν τα πρώτα σκιρτήματα ενός νέου κόσμου να καταστραφούν από τον εμφύλιο πόλεμο, την απομόνωση και τις στερήσεις. Τελικά, το καθοριστικό στοιχείο που οδήγησε στο αδιέξοδο και στην άνοδο του Στάλιν δεν ήταν η λανθασμένη πολιτική που ακολούθησαν οι μπολσεβίκοι, αλλά ο στραγγαλισμός της επανάστασης από τον ιμπεριαλισμό.

Μια πρωτοποριακή μελέτη από τον Νταν Χήλυ (Dan Healey) σχετικά με τη σεξουαλική συμπεριφορά στη Ρωσία πριν, κατά τη διάρκεια και μετά την επαναστατική περίοδο μάς παρέχει νέα στοιχεία για τις τεράστιες κοινωνικές μετατοπίσεις που προκάλεσε η επανάσταση στα ζητήματα σεξουαλικότητας.³⁵ Νομικά, πολιτικά και ιατρικά αρχεία της εποχής εκείνης

καταρρίπτουν την εικόνα του εχθρικού προς τη σεξουαλικότητα μπολσεβικισμού όπως αυτή είχε περάσει στο ευρύ κοινό μέσα από χολυγουντιανά φιλμ, όπως η κλασική ταινία του 1939 *Ninotchka*, όπου η σοβαρή και αγέλαστη Σοβιετική απαρτάσικ που υποδούταν η Γκρέτα Γκάρμπο πολιορκείται από τη γοητεία και την εξυπνάδα ενός κομψού Αμερικανού. Με δεδομένα το βάθος της ιστορικής παραχάραξης και τα εξόφθαλμα ψέματα, αξίζει να παρατεθεί ένα εκτενές απόσπασμα από την μπροσούρα του 1923 *Η σεξουαλική επανάσταση στη Ρωσία* του Δρος Γκριγκόρι Μπάτκις, διευθυντή του Ινστιτούτου Κοινωνικής Υγιεινής της Μόσχας:

Η τωρινή σεξουαλική νομοθεσία στη Σοβιετική Ένωση είναι έργο της Οκτωβριανής Επανάστασης. Η επανάσταση αυτή είναι σημαντική όχι μόνο ως πολιτικό φαινόμενο, που εδραιώνει την πολιτική εξουσία της εργατικής τάξης. Αλλά επίσης και για όλες τις επαναστάσεις που απορρέουν από αυτήν και αγγίζουν κάθε τομέα της ζωής. ...

Η κοινωνική νομοθεσία της ρωσικής κομμουνιστικής επανάστασης δεν επιδιώκει να είναι το προϊόν καθαρής θεωρητικής γνώσης, αλλά μάλλον είναι το αποτέλεσμα της εμπειρίας. Μετά την επιτυχία της επανάστασης, μετά τον θρίαμβο της πράξης έναντι της θεωρίας, οι άνθρωποι αγωνίστηκαν πρώτα για νέες σταθερές ρυθμίσεις από οικονομικής άποψης. Μαζί με αυτό δημιουργήθηκαν μοντέλα διαχείρισης της οικογενειακής ζωής και είδη σεξουαλικών σχέσεων που να ανταποκρίνονται στις επιθυμίες και τις ανάγκες των ανθρώπων. ...

Ο πόλεμος έθεσε σε κίνηση τις μεγάλες μάζες, 100 εκατομμύρια αγρότες. Οι νέες συνθήκες έφεραν μαζί τους και έναν νέο τρόπο ζωής και μια καινούργια προοπτική. Κατά την πρώτη περίοδο του πολέμου, οι γυναίκες κέρδισαν την οικονομική τους ανεξαρτησία τόσο στο εργοστάσιο όσο και στην ύπαιθρο –η Οκτωβριανή Επανάσταση, ωστόσο, έκοψε για πρώτη φορά τον γόρδιο δεσμό και αντί να προχωρήσει απλώς σε κάποιες μεταρρυθμίσεις, ριζοσπαστικοποίησε τη νομοθεσία. Η επανάσταση δεν άφησε τίποτα από τους παλιούς, δεσποτικούς και εντελώς αντιεπιστημονικούς νόμους. Δεν βάδισε πάνω στο μονοπάτι της ρεφορμιστικής αστικής νομοθεσίας, η οποία με νομική δεξιοτεχνία εξακολουθεί να γαντζώνεται από την έννοια της ιδιοκτησίας στη σεξουαλική σφαίρα και τελικά επιβάλλει δυο μέτρα και δυο σταθμά στη σεξουαλική ζωή. Αυτοί οι νόμοι θεσπίζονται πάντα αγνοώντας την επιστήμη.

Η σοβιετική νομοθεσία προχώρησε σε ένα νέο και απάτητο μονοπάτι, ώστε να ικανοποιήσει τους νέους σκοπούς και καθήκοντα της κοινωνικής επανάστασης. ...

Λαμβάνοντας σήμερα υπόψη όλες αυτές τις πλευρές της μεταβατικής περιόδου, η σοβιετική νομοθεσία βασίζεται στις ακόλουθες αρχές:

Διακηρύσσει την απόλυτη μη ανάμειξη του κράτους και της κοινωνίας στα σεξουαλικά ζητήματα, στο βαθμό που κανένας δεν βλάπτεται και κανενός τα συμφέροντα δεν καταπατούνται από αυτό.

Όσον αφορά την ομοφυλοφιλία, το σοδομισμό και όσες άλλες μορφές σεξουαλικής ικανοποίησης, που στις ευρωπαϊκές νομοθεσίες καταγράφονται ως προσβολές των δημοσίων ηθών –η σοβιετική νομοθεσία τις μεταχειρίζεται με τον ίδιο ακριβώς τρόπο με την καλούμενη «φυσιολογική» επαφή. Κάθε μορφή σεξουαλικής επαφής είναι προσωπικό ζήτημα. Στην περίπτωση μόνο εκείνη που γίνεται χρήση βίας ή υπάρχει εξαναγκασμός, καθώς επίσης και όταν γενικά υπάρχει βλάβη ή καταπάτηση των δικαιωμάτων ενός άλλου προσώπου, ανακύπτει ζήτημα ποινικής δίωξης.³⁶ [Η έμφαση της συγγραφέα.]

Πρόκειται για μια εντυπωσιακή διακήρυξη αρχών για οποιαδήποτε κοινωνία, πόσο μάλλον για μια κοινωνία που εν μέσω εκρηκτικής κατάστασης σε παγκόσμιο επίπεδο έκανε μια επανάσταση και υπέστη έναν εμφύλιο πόλεμο στον οποίο εκατομμύρια πέθαναν με την πείνα να καλπάζει και την εκβιομηχάνιση να πιεζογυρίζει αστραπιαία στα επίπεδα του 18ου αιώνα.

Σύμφωνα με τον Χήλυ, πριν από την επανάσταση, η ασθενής αστική τάξη που υπό τον τσάρο είχε στον έλεγχό της και λειτουργούσε τη βιομηχανία, ανεχόταν τις διαφόρων ειδών εμπορικές σεξουαλικές συναλλαγές στα λουτρά και στους οίκους ανοχής των μεγάλων πόλεων, παρόλο που σε μεγάλο βαθμό είχαν τεθεί εκτός νόμου.³⁷ Στα τέλη του 19ου αιώνα αναδύθηκε μια παράνομη γκέι υποκοουλτούρα στην Αγία Πετρούπολη και τη Μόσχα, αφού εν τω μεταξύ η χειραφέτηση των δουλοπάροικων το 1861 είχε οδηγήσει σε αυτές τις δύο πόλεις τεράστιους αριθμούς κυρίως νέων ανδρών για να δουλέψουν στα εργοστάσια, οι οποίοι ζούσαν σε κοινά σπίτια με ανθρώπους του ίδιου βιολογικού φύλου, μακριά από την οικογένειά τους και εν πολλοίς μακριά από τις γυναίκες.³⁸ Οι περισσότερες καταγε-

γραμμένες περιπτώσεις λεσβιακής συμπεριφοράς αφορούν γυναίκες που ζούσαν στους οίκους ανοχής οι οποίοι εξυπηρετούσαν τους ανδρικούς πληθυσμούς των πόλεων, αλλά υπήρχε κι ένας μικρός αριθμός πλούσιων γυναικών που πλήρωναν για να εξασφαλίσουν σεξ με άλλες γυναίκες.³⁹ Ωστόσο, αν εξαιρέσουμε κάποιες σπάνιες περιπτώσεις αρσενικών ομόφυλων ζευγαριών της ανώτερης τάξης που ζούσαν μαζί, η ομοφυλοφιλία στην προεπαναστατική Ρωσία ήταν σε γενικές γραμμές κλειστή, προσωπική υπόθεση, και συνήθως μεγαλύτεροι ηλικιακά και πιο ευκατάστατοι άνδρες αγόραζαν σεξ από νεότερους και φτωχότερους. Παρ' όλα αυτά, ακόμη και ο συναινετικός σοδομισμός μεταξύ ανδρών τιμωρούνταν με εξορία στη Σιβηρία, που μάλιστα περιλάμβανε και σκληρή εργασία εάν εμπλεκόταν ανήλικος. Εξαιτίας των μισογυνικών αντιλήψεων για τη γυναικεία σεξουαλικότητα, όπως και στην υπόλοιπη Ευρώπη, η λεσβιακή σεξουαλικότητα έμενε εκτός νομοθετικής ρύθμισης – οι περιορισμοί που έθετε η πυρηνική οικογενειακή ζωή την καθιστούσε σχεδόν αδιανόητη.

Η επανάσταση τα άλλαξε όλα αυτά. Η μπροσούρα του Δρος Μπάτικς δεν ήταν απλώς ανώδυνη δήλωση προθέσεων: ουσιαστικές μεταβολές των σεξουαλικών συμπεριφορών –πέρα από την κατάργηση του ποινικού κώδικα– υπήρξαν πράγματι ως αποτέλεσμα της μπολσεβίκικης επανάστασης του 1917. Μια ένδειξη γι' αυτό ήταν η επιλογή των ατόμων που θα εκπροσωπούσαν την επανάσταση διεθνώς –του ανοιχτά ομοφυλόφιλου λαϊκού επιτρόπου των Εξωτερικών Γκεόργκι Τσιτσέριν, που υπηρέτησε στη θέση του από το 1918 μέχρι το 1930, όταν αναγκάστηκε να συνταξιοδοτηθεί λόγω ασθένειας.⁴⁰ Δεν επρόκειτο για τυχαίο και ασήμαντο υπάλληλο, αλλά για τον άνθρωπο που βρέθηκε στο πλευρό του ηγέτη του Κόκκινου Στρατού, Λέοντα Τρότσκι, στις ειρηνευτικές διαπραγματεύσεις στο Μπρεστ-Λιτόφσκ και που του είχε ανατεθεί να είναι το πρόσωπο της επανάστασης στο εξωτερικό. Ο Τσιτσέριν ήταν διπλωμάτης, γόνος αριστοκρατικής οικογένειας και φίλος με τον πιο εμβληματικό Ρώσο ομοφυλόφιλο ποιητή, τον Μιχαήλ Αλεξέγεβιτς Κούτσμιν, τον υπερβολικά εκκεντρικό συγγραφέα του πρώτου γνωστού μυθιστορήματος σε όλο τον κόσμο που παρουσιάζει με θετικό τρόπο την ομοφυλοφιλία, με τον τίτλο *Φτερά*.⁴¹

Πολλά έχουν ειπωθεί κατά καιρούς για την υποτιθέμενη διαμάχη σχετικά με τη σημασία του σεξ και της σεξουαλικής ελευθερίας ανάμεσα στον επαναστάτη ηγέτη Λένιν και τη λαϊκή επίτροπο για την Κοινωνική Πρόνοια Αλεξάνδρα Κολοντάι, που υποστήριζε τον «ελεύθερο έρωτα». Ακόμα και ο Χήλυ συμμετέχει στην αποδοκιμασία με τις παρατηρήσεις του: «Ο υπαινιγμός των παρατηρήσεών του [του Λένιν] για μια πολιτική ομοφυλοφιλικής χειραφέτησης στο πλαίσιο του σοσιαλισμού συνίστατο στο ότι αυτή η ιδιαί-

τερη "ερωτική ελευθερία" έπρεπε να περιμένει (όπως και κάθε μορφή σεξουαλικότητας) μέχρι μια προλεταριακή επανάσταση να ανακατασκευάσει την υλική τάξη».⁴² Αυτό μοιάζει με μάλλον «ξύλινη» ανάγνωση των σκέψεων του Λένιν που ταιριάζει σε μια ψυχροπολεμική –και σταλινική– καρικατούρα του Λένιν ως εγκρατούς ασκητή, παρότι απολάμβανε το κρασί, τα σπορ και, ναι, ακόμα και την προσωπική συντροφιά μιας γυναίκας. Στις επιστολές του Λένιν του 1925 στη γυναίκα με την οποία διατηρούσε ερωτική σχέση, την Ινέσσα Αρμάντ, έγραφε ότι η επανάσταση θα απελευθερώσει τον έρωτα από «τους περιορισμούς της θρησκευτικής προκατάληψης, των πατριαρχικών και κοινωνικών ορίων, των νόμων, της αστυνομίας και των δικαστηρίων».⁴³ Όταν επιχειρηματολογεί ενάντια στην ευνοϊκή οργάνωση των πορνών σε σχέση με τις άλλες γυναίκες, οι επικριτές του του προσάπτουν βικτωριανή ακαμψία.

Ο σοσιαλιστής Ντάνκαν Χάλας (Duncan Hallas) περιγράφει τις συνθήκες στα χρόνια που ακολούθησαν την επανάσταση:

Το Μάη του 1919 η ρωσική βιομηχανία είχε περιοριστεί στο 10% της κανονικής της προμήθειας καυσίμων. Στο τέλος του έτους το 79% του συνολικού μήκους του σιδηροδρομικού δικτύου ήταν εκτός λειτουργίας –και αυτό σε μια τεράστια χώρα, όπου οι μηχανοκίνητες μεταφορές ήταν σχεδόν ανύπαρκτες. Στο τέλος του 1920 η παραγωγή όλων των εργοστασιακών προϊόντων είχε πέσει στο 12,9% της παραγωγής του 1913.

Οι συνέπειες για την εργατική τάξη υπήρξαν καταστροφικές. Αρκετά νωρίς, το Δεκέμβρη του 1918, ο αριθμός των εργατών στην Πετρούπολη είχε μειωθεί στο μισό σε σχέση με δύο χρόνια πριν. Το Δεκέμβρη του 1920 η πόλη αυτή έχασε 57,5% του συνολικού πληθυσμού της. Σε αυτά τα τρία χρόνια η Μόσχα έχασε το 44,5%. ... Ο πόλεμος, η πείνα, ο τύφος, η αναγκαστική επίταξη είτε από τους Κόκκινους είτε από τους Λευκούς, η εξαφάνιση κάποιων αγαθών όπως σπίρτα, παραφίνη και νήμα –αυτή ήταν η πραγματικότητα στη Ρωσία του 1920-21. Σύμφωνα με τον Τρότσκι, ακόμα και περιστατικά κανιβαλισμού αναφέρθηκαν σε κάποιες επαρχίες.⁴⁴

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, τα αισθήματα του Λένιν φαντάζουν λογικά. Σε μια περιβόητη επιστολή του 1920 προς την επαναστάτρια ηγέτιδα Κλάρα Τσέτκιν ο Λένιν επικρίνει το χάος που επικρατούσε στη σεξουαλική ζωή των εφήβων κατά τη διάρκεια της επανάστασης. Γράφει ότι η σεξουαλική ικανοποίηση δεν θα έπρεπε να είναι «τόσο απλή και ασήμαντη, όπως

όταν πίνουμε ένα ποτήρι νερό». ⁴⁵ Ο Λένιν υποστήριζε ότι οι μαρξιστές θα έπρεπε να επιδιώκουν την κοινωνική υπευθυνότητα και την ειλικρίνεια στις προσωπικές τους σχέσεις. Σε μια έντονη επίπληξη προς τους επικριτές του σχολιάζει: «ο κομμουνισμός δεν πρέπει να φέρει τον ασκητισμό, αλλά τη χαρά και τη δύναμη της ζωής, με την πλήρη ερωτική ζωή». ⁴⁶ Ο Βίλχελμ Ράιχ (Wilhelm Reich), ψυχαναλυτής των αρχών του 20ού αιώνα που υπήρξε υποστηρικτής της σεξουαλικής απελευθέρωσης και του μαρξισμού στην αρχή της σταδιοδρομίας του, αμφισβήτησε το γεγονός ότι οι ιδέες του Λένιν ήταν σεμνότυφες. Ο Ράιχ περιέγραψε την έκρηξη συζήτησης που υπήρχε στις γραμμές των μπολσεβίκων για ζητήματα σεξουαλικότητας. Επίσης έγραψε για την απογοήτευση που εκφράστηκε εξίσου από εργάτες και μπολσεβίκους ηγέτες λόγω της αδυναμίας να μπουν σε εφαρμογή και να δοκιμαστούν θεωρητικά ζητήματα για τη σεξουαλική επανάσταση εξαιτίας των υλικών περιορισμών που έθεταν η απομόνωση και η φτώχεια στη Ρωσία. ⁴⁷

Ακόμα κι αν η κριτική ενάντια στον Λένιν ήταν ορθή σε σχέση με τις προσωπικές του απόψεις, και πιστεύω ότι δεν είναι, αυτό δεν αναιρεί την τεράστια πρόοδο που έφερε η επανάσταση. Στην πραγματικότητα, εάν οι επικρίσεις είναι σωστές, αποδεικνύουν περαιτέρω ότι η επανάσταση δεν ήταν το πραξικόπημα του Λένιν και μιας μικρής κλίκας –όπως υποστηρίζεται συχνά– αλλά μαζικό φαινόμενο, με δημόσιες αντιπαραθέσεις και ανοιχτές διαφωνίες να κυριαρχούν στην πολιτική ζωή σχετικά με τον τρόπο λειτουργίας της νέας κοινωνίας. Όταν συντάχθηκε ο νέος ποινικός κώδικας του 1922, ο σοδομισμός, η αιμομιξία και η ηλικία συγκατάθεσης δεν περιλήφθηκαν. Η «σεξουαλική ωριμότητα» θα προσδιοριζόταν σε κάθε περίπτωση χωριστά, σύμφωνα και με ιατρική γνώμатеυση. ⁴⁸ Η πορνεία θεωρήθηκε ζήτημα δημόσιας υγείας και όχι έγκλημα και συστάθηκε ιατρική επιτροπή για την αντιμετώπιση σεξουαλικά μεταδιδόμενων ασθενειών. Θεσπίστηκαν πολιτικές κοινωνικής πρόνοιας για να παρέχουν σε γυναίκες και νεαρούς άνδρες εναλλακτικές επιλογές σε σχέση με την πορνεία, όσον αφορά την απασχόληση και τις συνθήκες ζωής.

Ας συγκρίνουμε τη συμπεριφορά του Λένιν και των μπολσεβίκων με την αντίστοιχη της Έμα Γκόλντμαν, που προβάλλεται συνήθως ως η ασυμβίβαστη ριζοσπάστρια της εποχής όσον αφορά τη σεξουαλικότητα. Σε επιστολή της στον Χάβελock Έλις το 1924, η Γκόλντμαν επιτίθεται στη «στενοκεφαλιά» ορισμένων λεσβίων του κύκλου της, τις οποίες αποκαλούσε «ένα μάτσο τρελές», που η εμμονή τους με τις συνθήκες της δικής τους καταπίεσης σε συνδυασμό με τον αποκλεισμό όλων των υπόλοιπων ζητημάτων την εκνεύριζε. ⁴⁹ Όσοι σπεύδουν να καταδικάσουν κάθε κριτική αναφορά

του Λένιν –αγνοώντας συχνά το ιστορικό πλαίσιο– την ίδια στιγμή είναι έτοιμοι να δικαιολογήσουν την κριτική της Γκόλντμαν μέσα σε ένα πλαίσιο ύπαρξης ευρύτερων δυνάμεων που εμπλέκονταν στα επαναστατικά γεγονότα της εποχής της.

Το σχόλιο της Αϊλίν Κέλυ (Aileen Kelly) είναι χαρακτηριστικό των σχολίων τα οποία αναφέρονται στο υποτιθέμενο ασκητικό ιδεώδες των ηγετών της επανάστασης που κυριαρχεί στα έργα των περισσότερων ιστορικών. «Η επανάσταση μετατράπηκε σε αψευδάσθη μονολιθικότητα, καταπνίγοντας κάθε προσωπικό αίσθημα, ενδιαφέρον και επιθυμία. ... Όχι μόνο η τέχνη, η λογοτεχνία και οι προσωπικές σχέσεις, αλλά κάθε πνευματική αναζήτηση που δεν συνδεόταν ευθέως με τον σκοπό απαγορεύτηκε ως μάταιη και περιττή ενασχόληση των ανθρώπων». ⁵⁰ Πώς συνδυάζεται αυτό με το γεγονός ότι ο ηγέτης του Κόκκινου Στρατού Λέων Τρότσκι, ο στενότερος συνεργάτης του Λένιν στη διάρκεια της επανάστασης, έγραψε δοκίμια για την τέχνη και τη λογοτεχνία, που δημοσιεύθηκαν αρχικά από τη σοβιετική κυβέρνηση το 1924 και αργότερα κυκλοφόρησαν σε βιβλίο με τον τίτλο *Λογοτεχνία και επανάσταση*. Στο έργο αυτό ο Τρότσκι, που αφιέρωνε όλο του το χρόνο στην επανάσταση, παρουσιάζεται εξαιρετικά εξοικειωμένος με την ποίηση, τη λογοτεχνία και κάθε άλλη μορφή καλλιτεχνικής έκφρασης. Ο Τρότσκι ασκεί λογοτεχνική κριτική σε έργα ανοιχτά ομοφυλόφιλων ποιητών, όπως ο Νικολάι Κλιούιφ, χωρίς ποτέ να σχολιάσει με τον έναν ή τον άλλο τρόπο τη σεξουαλική τους συμπεριφορά. Το δικαίωμα κάποιου να κριθεί με βάση το περιεχόμενο του έργου του και όχι με βάση τη σεξουαλικότητά του δεν αποτελεί μια θετική και αποφασιστική ρήξη με τη μακραίωνη αστική παράδοση;

Η επαναστατική Ρωσία επιδίωκε, επίσης, να έρθει σε ρήξη με τις συντηρητικές φεουδαρχικές της παραδόσεις και να απευθυνθεί σε ανθρώπους έξω από τη χώρα που είχαν μελετήσει επί χρόνια και είχαν θέσει προβληματισμούς σχετικά με τις σεξουαλικές ελευθερίες. Το 1932, αντιπροσωπεία Σοβιετικών γιατρών και ερευνητών ταξίδεψε στο Βερολίνο για να επισκεφτεί τον Δρα Μάγκνους Χίρσφελντ στο Ινστιτούτο Σεξουαλικών Ερευνών. Εκεί οι Ρώσοι ζήτησαν να προβληθεί ένα ντοκιμαντέρ για τον ομόφυλο έρωτα και ανακάλυψαν έκπληκτοι ότι είχε απαγορευτεί. Ο Χίρσφελντ καταγράφει τις εντυπώσεις του λαϊκού επιτρόπου για την Υγεία, Σαμάσκο: «[Δ]ήλωσε πόσο ικανοποιημένος αισθανόταν που στη νέα Ρωσία η ποινή ενάντια στους ομοφυλόφιλους είχε καταργηθεί οριστικά». ⁵¹

Παρενδυτικές γυναίκες που υπηρέτησαν στον Κόκκινο Στρατό, τις οποίες συχνά περνούσαν για άνδρες, κατέλαβαν θέσεις εξουσίας και ευθύνης. Ο διευθυντής του Ινστιτούτου Νευροψυχιατρικής Πρόληψης στη

Μόσχα κατά τη δεκαετία του 1920 Λεφ Ρόζενσταϊν ζήτησε από «λεσβίες, γυναίκες της πολιτοφυλακής και του Κόκκινου Στρατού» να του εμπιστευτούν τις προσωπικές τους ιστορίες και υποστήριξε ότι «οι γυναίκες [στη Σοβιετική Ρωσία] μπορούν νόμιμα να λάβουν ανδρικά ονόματα και να ζήσουν ως άνδρες». ⁵² Ο Ρόζενσταϊν θεωρούσε ότι ο ρόλος του ως ψυχολόγου ήταν να βοηθήσει τους/τις ασθενείς του να αποδεχτούν την ομοφυλόφιλη επιθυμία τους, θέση πολύ προωθημένη για την εποχή του. Αντίθετα η Αμερικανική Ψυχιατρική Ένωση ανέφερε στα βιβλία της την ομοφυλοφιλία ως ψυχική διαταραχή μέχρι το 1973.

Οι Σοβιετικοί αξιωματούχοι φαίνεται ότι αντιμετώπιζαν πιο ευνοϊκά τις γυναίκες που ντύνονταν με ανδρικά ρούχα και εκδήλωναν μια στερεοτυπικά πιο ανδροπρεπή συμπεριφορά από ό,τι τους άνδρες που ντύνονταν με γυναικεία ρούχα και μιμούσαν «γυναικείες» συμπεριφορές, παρ' όλα αυτά οι ομόφυλοι γάμοι εγκρίνονταν από τα δικαστήρια. Κάποιοι θεωρούσαν τη «γυναικεία» συμπεριφορά των ανδρών κοινωνική οπισθοδρόμηση, ωστόσο ο νόμος δεν παρενέβαινε για να καταπνίξει την έκφραση όσων την επέλεγαν. ⁵³ Οι κλινικοί ψυχολόγοι συζητούσαν δημόσια για τις επεμβάσεις αλλαγής φύλου στις οποίες προχωρούσαν κάποιοι γιατροί. Το Τμήμα Υγείας της Μόσχας το 1928 ανακάλυψε έναν «τεράστιο αριθμό περιπτώσεων» ενός γιατρού που «άλλαζε το φύλο και έκανε τους άνδρες γυναίκες και αντίστροφα, χρησιμοποιώντας μάλλον πρωτόγονες χειρουργικές μεθόδους». ⁵⁴ Φαίνεται ότι τους απασχολούσαν κυρίως οι ηθικές και ιατρικές διαστάσεις των πρακτικών αυτών, αλλά δεν τις θεωρούσαν νομικό ζήτημα.

Η Αλεξάνδρα Κολοντάι, ηγετικό στέλεχος των μπολσεβίκων, περιγράφει τις εκπνεκτικές αλλαγές στις σεξουαλικές σχέσεις για το 1921: «Στην ιστορία δεν έχει εμφανιστεί ποτέ ξανά τέτοια ποικιλία προσωπικών σχέσεων –αδιάλυτος γάμος με “σταθερή οικογένεια”, “ελεύθερες ενώσεις”, μυστική μοιχεία: μια κοπέλα που ζει σχετικά φανερά με τον εραστή της στον λεγόμενο “άγριο γάμο”. γάμοι δύο ατόμων, γάμοι τριών ή ακόμα και ο περίπλοκος γάμος με τέσσερα άτομα –για να μη μιλήσουμε για τις ποικίλες μορφές της πορνείας». ⁵⁵

Μέσα στις πρώτες εβδομάδες από την κατάληψη της εξουσίας το 1917, οι μπολσεβίκοι κατέργησαν την πατριαρχική εξουσία στην οικογένεια με διατάγματα όπως το «Περί της διάλυσης της οικογενειακής ζωής», που «αφαίρεσε το κυριαρχικό δικαίωμα των ανδρών μέσα στην οικογένεια, έδωσε στις γυναίκες το δικαίωμα στον πλήρη οικονομικό και σεξουαλικό αυτοπροσδιορισμό και διακήρυξε ως προφανές ότι οι γυναίκες μπορούν να καθορίσουν ελεύθερα το όνομα, την κατοικία και την υπηκοότητά τους». ⁵⁶ Η κατάργηση της [πατριαρχικής] οικογένειας στο νομικό πεδίο ήταν σχετικά απλή υπόθεση, αλλά δεν θα μπορούσε προχωρήσει χωρίς μια πλατιά και μακροχρόνια

πάλη για την αλλαγή των νοοτροπιών και των υλικών συνθηκών. Το επαναστατικό κράτος ίδρυσε κάποια συλλογικά μαγειρεία και παιδικούς σταθμούς για να ελευθερώσει τις γυναίκες από το σπίτι, αλλά πολλές γυναίκες που είχαν εστιάσει όλη τους τη ζωή στη φροντίδα των παιδιών και του σπιτιού ήταν απαρνηγόρπτες, η ζωή τους ήταν πια χωρίς σκοπό. ⁵⁷

Ο Βίλχελμ Ράιχ υποστήριξε ότι κατά ένα μέρος η σεξουαλική επανάσταση στη Ρωσία καθυστερούσε εξαιτίας του περιορισμένου χρόνου και των υλικών συνθηκών για την ανακατασκευή της «μαζικής ψυχής», καθώς «ο υποκειμενικός παράγοντας δεν είναι απλώς το προϊόν οικονομικών δυνάμεων», αλλά επίσης «η κινητήρια δύναμή τους». ⁵⁸ Με άλλα λόγια, υπάρχει μια δυναμική σχέση μεταξύ ιδεών και πραγματικότητας, και δεν υπήρχαν ούτε ο χρόνος ούτε οι συνθήκες για την πλήρη υλοποίηση των επαναστατικών φιλοδοξιών. Οι προσπάθειες να φτιαχτεί από την αρχή η οικογενειακή ζωή στο πλαίσιο των νέων οικονομικών και κοινωνικών συνθηκών δεν περιορίστηκαν από το όραμα των μαρξιστών μπολσεβίκων, αλλά από την υπέρσχυση των υλικών και κοινωνικών πραγματικοτήτων. Ο Τρότσκι εξέθεσε τον προβληματισμό του για την οικογένεια στην επαναστατική Ρωσία στο έργο του *Προβλήματα της καθημερινής ζωής*: «Η οικογένεια δεν μπορεί να καταργηθεί. Πρέπει να την αντικαταστήσουμε με κάτι άλλο. Η αληθινή χειραφέτηση της γυναίκας είναι αδύνατη στη βάση της “κοινωνικοποιημένης αθλιότητας”». ⁵⁹ Οι εναλλακτικές απέναντι στην παραδοσιακή οικογένεια ήταν ακατάλληλες, γιατί έλειπαν οι πόροι που θα εξασφάλιζαν κρατική μέριμνα για τα παιδιά, μαγειρεία, πλυντήρια και όλα εκείνα τα απαραίτητα μέσα για την οικοδόμηση μιας νέας κοινωνίας.

Ο εκφυλισμός της επανάστασης σε σχέση με τους αρχικούς σκοπούς της –συμπεριλαμβανομένης της σεξουαλικής απελευθέρωσης– δεν οφειλόταν σε κάποιο προπατορικό αμάρτημα της λενινιστικής ή μπολσεβίκικης ιδεολογίας, αλλά στις απίθανες συνθήκες που αντιμετώπισαν οι επαναστάτες και οι επαναστάτριες. Χρόνια απομόνωσης από κάθε άλλη επιτυχημένη σοσιαλιστική επανάσταση σε ανεπτυγμένη βιομηχανική χώρα σε συνδυασμό με την οπισθοδρόμηση της σοβιετικής βιομηχανίας είχαν ως αποτέλεσμα να πληγούν όλες οι κατακτήσεις της επανάστασης μέχρι τη δεκαετία του 1930. Όλοι οι παλιοί ηγέτες των μπολσεβίκων ήταν είτε νεκροί, είτε εκτελεσμένοι, είτε εξόριστοι, είτε φυλακισμένοι, με μοναδική εξαίρεση τον Ιωσήφ Στάλιν, ο οποίος έδωσε πολιτική έκφραση και ηγεσία σε αυτό που αποτέλεσε στην ουσία αντεπανάσταση στη Σοβιετική Ένωση. Μαζική αποβιομηχάνιση εξαιτίας του πολέμου, πείνα, έλλειψη στέγης και στερήσεις σημάδευαν πλέον την καθημερινότητα των περισσότερων εργατών.

Η επιβεβαίωση της ιερότητας της πυρηνικής οικογένειας και της συμβατικής σεξουαλικής κανονικότητας συνοδεύτηκε και από την επαναφορά της νομοθεσίας ενάντια στο σοδομισμό το 1934. Ο Στάλιν ανέθεσε στον πολιτιστικό του εκπρόσωπο Μαξίμ Γκόρκι να δικαιολογήσει γραπτώς στην καθημερινή εφημερίδα *Πράβντα* αυτή την ανατροπή. Δικαιολογώντας την εκ νέου ποινικοποίηση της ομοφυλοφιλίας ως «μορφής αστικού εκφυλισμού», ο Γκόρκι χρησιμοποίησε το επίχειρημα: «*Εξαφανίστε τους ομοφυλόφιλους και θα εξαφανιστεί ο φασισμός*».⁶⁰

Η άνοδος του σταλινισμού σήμανε το τέλος της εργατικής εξουσίας και παράλληλα την ανατροπή των υλικών κατακτήσεων που είχαν επιτρέψει στις σεξουαλικές μειονοτικές ομάδες και στις γυναίκες να ζουν ελεύθερα. Επειδή η ΕΣΣΔ βρισκόταν σε στρατιωτικό και βιομηχανικό ανταγωνισμό με τη Δύση χρειαζόταν αύξηση του εργατικού δυναμικού, άρα και υψηλότερους ρυθμούς γεννήσεων, και για το λόγο αυτόν επιστροφή στην πυρηνική οικογένεια. Οι γυναίκες που γεννούσαν περισσότερα παιδιά παρασημοφορούνταν και έτσι μαζί με αυτό ήρθε η ανατροπή των σεξουαλικών ελευθεριών που αμφισβητούσαν την παραγωγική σεξουαλική συμπεριφορά, πράγμα που συνεπάγεται την εξαναγκασμένη ετεροφυλοφιλία. Η ζωή όλων των εργατών υποβαθμίστηκε και περιορίστηκε και οι ομοφυλόφιλοι ξανακλείστηκαν στην ντουλάπα.

Εξαιτίας του εκφυλισμού του δημόσιου διαλόγου και της δημοκρατίας στο εσωτερικό των κομμουνιστικών κομμάτων (ΚΚ) σε όλο τον κόσμο, τα οποία σταδιακά άρχισαν να αντιλαμβάνονται ως ρόλο τους την υπεράσπιση των συμφερόντων της Μόσχας και όχι της εργατικής τάξης, τα ΚΚ σε όλο τον κόσμο –μεταξύ αυτών και το ΚΚ των Ηνωμένων Πολιτειών– προώθουσαν την ίδια στενόμυαλη και αντιδραστική πολιτική που εφαρμόζετο σοβιετικό καθεστώς. Το να αντιτάσσεται κανείς στην ομοφοβική πολιτική των ΚΚ από την περίοδο εκείνη και έπειτα δεν σημαίνει ότι αντιτάσσεται στο μαρξισμό, αλλά ότι αντιτάσσεται στο καταραμένο αντίθετό του, τον κρατικό καπιταλισμό –δηλαδή μια κρατικά ελεγχόμενη οικονομία όπου οι εργάτες δεν έχουν τον έλεγχο του κράτους.

Σταλινισμός, μαοϊσμός και ομοφοβία

Ενώ η ορθόδοξη μαρξιστική παράδοση είχε ταχθεί ξεκάθαρα υπέρ της σεξουαλικής απελευθέρωσης, τα περισσότερα κράτη που διεκδικούσαν να λέγονται «σοσιαλιστικά» στον 20ό αιώνα απέτυχαν να αντιπαραθέσουν οποιαδήποτε ρεαλιστική εναλλακτική στη σεξουαλική καταπίεση των καπιταλιστικών κοινωνιών. Τα κράτη αυτά –και οι πολιτικές οργανώσεις που τα υποστήριζαν– χρησιμοποίησαν τη γλώσσα του σοσια-

λισμού για να δικαιολογήσουν πρακτικές που αποτελούν το ακριβώς αντίθετό του.

Στο νέο πολιτικό κλίμα της δεκαετίας του 1930 υπό τον Στάλιν, η σοβιετική κοινωνική πολιτική προωθούσε την «*υποχρεωτική μητρότητα, την υποχρεωτική οικογένεια [και] την υποχρεωτική ετεροφυλοφιλία*».⁶¹ Οι γυναίκες ήταν απαραίτητες στα εργοστάσια και στα χωράφια για να ενισχύσουν τη Ρωσία στην εκβιομηχάνισή της και στον πιο αποτελεσματικό ανταγωνισμό της με τη Δύση. Την ίδια στιγμή η σοβιετική νομοθεσία οδηγούσε τις γυναίκες στο να ενταχθούν στο εργατικό δυναμικό σε πρωτοφανή ποσοστά, ενώ απαγόρευσε την άμβλωση και περιορίσε την πρόσβαση στην αντισύλληψη. Η πορεία προς τον πόλεμο στα τέλη της δεκαετίας του 1930 απαιτούσε υψηλότερα επίπεδα παραγωγής και αντιστροφή του χαμηλού ρυθμού γεννήσεων. Σύμφωνα με την αφήγηση του Χήλυ, «*υπήρχε λατρεία της μητρότητας, σε πολύ υψηλά επίπεδα, τόσο που κριτικοί παρατηρητές τα χαρακτήριζαν γκροτέσκα, καθώς οι μανάδες με επτά, οκτώ ή δέκα παιδιά επαινούνταν ως παραδείγματα πατριωτισμού*» και «*οι σελίδες της Πράβντα καταδίκαζαν "τον λεγόμενο ελεύθερο έρωτα και την άστατη σεξουαλική ζωή"*».⁶²

Η ομοφοβική πολιτική του αμερικανικού ΚΚ, όπως και όλες οι άλλες πολιτικές επιλογές του, εναρμονίζονταν με τη γραμμή της κεντρικής εξουσίας στη Μόσχα. Το ΚΚ ΗΠΑ προχώρησε σε επίσημες εκκαθαρίσεις των ΛΟΑΤ μελών του, η ιδεολογική συμβολή των οποίων δεν μπορεί να παραγνωριστεί. Επρόκειτο για το μεγαλύτερο αριστερό κόμμα της χώρας, που στην ακμή του στη δεκαετία του 1930 αριθμούσε δεκάδες χιλιάδες μέλη, πολλά από τα οποία έπαιξαν κεντρικό ρόλο στην οργάνωση σωματείων και στον αγώνα κατά των φυλετικών διακρίσεων. Το ΚΚ ΗΠΑ υπερασπίστηκε το σύμφωνο Στάλιν-Χίτλερ, τα στρατόπεδα εργασίας (γκουλάγκ) για τους αντιφρονούντες, το τσάκισμα των εργατικών εξεγέρσεων με πιο εμβληματικές περιπτώσεις εκείνες στην Ουγγαρία το 1956 και στην Πράγα το 1968, υποστήριξε τον εγκλεισμό των Αμερικανών πολιτών ιαπωνικής καταγωγής κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, και ανοιχτά εναγκαλίστηκε το αστικό Δημοκρατικό Κόμμα. Οι εκκαθαρίσεις των ΛΟΑΤ μελών θεωρήθηκαν κατά κάποιον τρόπο αντιπροσωπευτικές μιας ορθής σοσιαλιστικής προσέγγισης της σεξουαλικότητας. Και όλα αυτά έγιναν χωρίς να θεωρούνται αντισοσιαλιστικά. Παρόλο που για εβδομήντα χρόνια το αμερικανικό ΚΚ υπήρξε «ουρά» των Δημοκρατικών, τόσο η Αριστερά όσο και η Δεξιά εξισώνουν επί δεκαετίες την αντιδραστική πολιτική του με το σοσιαλισμό. Οι επικριτές από τα δεξιά έλεγαν ότι η καταπίεση και οι κακές συνθήκες διαβίωσης για την πλειονότητα των εργατών στην ΕΣΣΔ και στα κράτη-δoruφόρους της στην Ανατολική Ευρώπη έδειχναν πόσο ανεπιθύμητη ήταν η επανάσταση.

Για εκείνους από τα αριστερά, η άνοδος του σταλινισμού οδηγούσε στο συμπέρασμα ότι οι επαναστάσεις μοιραία αποτυγχάνουν. Με τον έναν ή τον άλλο τρόπο, η εμπειρία των λεγόμενων σοσιαλιστικών κρατών γέννησε την αντίληψη ότι η απελευθέρωση της εργατικής τάξης –και κατ' επέκταση η σεξουαλική απελευθέρωση– δεν μπορεί να επιτευχθεί μέσω της επανάστασης, δυσφημώντας το όραμα του επαναστατικού σοσιαλισμού για γενιές αριστερών αγωνιστών και αγωνιστριών. Η ανικανότητα κρατών όπως η Κίνα, η Κούβα και η πρώην Σοβιετική Ένωση να ανταποκριθούν στις δεσμεύσεις τους οδήγησε επίσης μια γενιά αριστερών αγωνιστών και αγωνιστριών να απορρίψουν την εργατική τάξη ως το υποκείμενο της κοινωνικής αλλαγής (που είναι και το θέμα του κεφαλαίου 6 σχετικά με τον μεταμοντερνισμό, τις πολιτικές ταυτότητας και την κούιρ θεωρία).

Το καλοκαίρι του 2008, σε ένα άρθρο στο *New Politics*, η λεσβία Μπετίνα Απθέκερ (Bettina Arpthecker), κόρη του πρώην ηγέτη του αμερικανικού ΚΚ Χέρμπερτ Απθέκερ (Herbert Arpthecker), γράφει σχετικά με το πώς κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και των δεκαετιών του '50 και του '60 οι γκέι και οι λεσβίες πετάχτηκαν έξω από το ΚΚ ως παράγοντες κινδύνου, ιδιαίτερα κατά το αποκορύφωμα της μακαρθικής περιόδου του '50. Μια αναφορά της κοινωνιολόγου Έλεν Κέυ Τριμπέργκερ (Ellen Kay Trimberger) έρχεται να επιβεβαιώσει τις αναμνήσεις της από τις εκκαθαρίσεις:

Η ηγεσία του Κόμματος αποφάσισε να εκδιώξει όλους τους ομοφυλόφιλους από το Κόμμα εξαιτίας της υποτιθέμενης τρωτότητάς τους απέναντι στους εκβιασμούς καθώς η κρατική καταστολή αυξανόταν. Ανατέθηκε σε ένα τοπικό στέλεχος να μιλήσει σε μερικές γνωστές λεσβίες και να ζητήσει την παραίτησή τους. Παρόλο που οι λεσβίες ήταν φίλες με τη συγκεκριμένη συντρόφισσα, η τελευταία ποτέ δεν είχε συζητήσει μαζί τους τις σεξουαλικές τους προτιμήσεις. Όταν τις συνάντησε όλες έκλαιγαν, αλλά οι λεσβίες «πειθάρχησαν» και παραιτήθηκαν. Ενθουσιωμένη το περιστατικό, η αγωνίστρια αυτή αναφέρει πως ούτε η ίδια ούτε οι λεσβίες, ακόμα και αν κάποιες προβληματίστηκαν πάνω στο θέμα, τόλμησαν καν να σκεφτούν την πιθανότητα να αντιταχθούν στην απόφαση του Κόμματος.⁶³

Δεκαετίες αργότερα, το υπόμνημα της Απθέκερ για την Επιτροπή Γυναικών του Κόμματος απορρίφθηκε, επειδή είχε αναφερθεί σε λεσβίες κάνοντας μια ιστορική αναδρομή στην οργάνωση της Διεθνούς Ένωσης Εργαζόμενων Γυναικών στον Τομέα του Ίματισμού στις αρχές του 20ού αιώνα. Η Μπετίνα Απθέκερ περιγράφει την ανομολόγητη τακτική του «Μη

ρωτάς, μην απαντάς» στο κόμμα στα τέλη της δεκαετίας του '70 και τη διάχυτη εχθρότητα απέναντι σε δημόσιες συζητήσεις σχετικά με τη φύση της σεξουαλικότητας μέσα στον καπιταλισμό, εχθρότητα που συνεχιζόταν με το πρόσχημα ότι επρόκειτο για «εκτροπή» από την ταξική πάλη.⁶⁴

Παρόλο που η Κίνα του Μάο δεν απαγόρευσε ποτέ επίσημα την ομοφυλοφιλία, αναμφίβολα ο σεξουαλικός συντηρητισμός και η εχθρότητα γι' αυτά τα θέματα και η φυλάκιση λεσβιών και ομοφυλόφιλων ανδρών ήταν ο κανόνας, με αποτέλεσμα οι σεξουαλικές μειονοτικές ομάδες να κρύβονται. Κατά τη διάρκεια της Πολιτιστικής Επανάστασης (1966-1976), οι ομοφυλόφιλοι έζησαν αυτό που εκτιμάται ως η χειρότερη περίοδος διώξεων στην κινεζική ιστορία. Η αστυνομία μάζευε συχνά γκέι και λεσβίες με την κατηγορία του «χουλγκανισμού» ή της διατάραξης της δημόσιας τάξης και τους/τις έστελνε στις φυλακές όπου κάποιοι υφίσταντο βασανισμούς και εξαφανίζονταν για χρόνια. Μέχρι το 2001 το ΚΚ Κίνας θεωρούσε την ομοφυλοφιλία ψυχική διαταραχή –τόρα την έχει «αναβαθμίσει» σε πιθανή αιτία εμφάνισης κατάθλιψης. Κάποιοι Κινέζοι αξιωματούχοι εξακολουθούν σήμερα να αρνούνται την ύπαρξη ομοφυλόφιλων στην κοινωνία τους, ακόμη και την ύπαρξη κρουσμάτων AIDS παρά τα προφανή επιστημονικά στοιχεία.⁶⁵

Η ενσωμάτωση στην παγκόσμια καπιταλιστική αγορά κατά τις τρεις τελευταίες δεκαετίες και η ευρεία πρόσβαση σε διεθνείς επικοινωνίες και ταξίδια έδωσε τη δυνατότητα σε εκατοντάδες εκατομμύρια Κινέζους να ζουν ανεξάρτητα από την οικογένειά τους και να εκφράζουν ελεύθερα και ανοιχτά τη σεξουαλικότητά τους. Η σημερινή μεσαία τάξη στην Κίνα μπορεί να κοινωνικοποιείται σε δεκάδες γκέι και λεσβιακά στέκια στα μεγάλα αστικά κέντρα.⁶⁶ Αυτό δεν συνέβη επειδή εισερχόμενοι στην καπιταλιστική αγορά απελευθερώθηκαν σεξουαλικά. Στην Κίνα, όπως και στις Ηνωμένες Πολιτείες, οι γκέι και οι λεσβίες της μεσαίας τάξης αντιμετωπίζονται ως εξειδικευμένο τμήμα της αγοράς που αποφέρει κέρδη. Όπως και στο σοβιετικό μπλοκ, το ολοκληρωτικό καθεστώς της Κίνας δεν ανέχεται καμία ανεξάρτητη πολιτική πρωτοβουλία των εργατών, ομοφυλόφιλων ή ετεροφυλόφιλων –διαψεύδοντας κάθε ισχυρισμό περί εγκαθίδρυσης «εργατικού κράτους». Το πιο εμφανές παράδειγμα της δυσανεξίας στις δημοκρατικές διεκδικήσεις αναμεταδόθηκε τηλεοπτικά σε όλο τον κόσμο και ήταν η σφαγή εργατών και φοιτητών στην πλατεία Τιενανμέν του Πεκίνου το 1989.

Κούβα: νησί της ελευθερίας;

Στην Κούβα, παρά το γεγονός ότι η επανάσταση του 1959 συνοδεύτηκε από μια σειρά θετικές εκπαιδευτικές και αγροτικές μεταρρυθμίσεις, η ομο-

φυλοφιλία απαγορεύτηκε. Στην προεπαναστατική Κούβα η ομοφυλοφιλία δεν ήταν παράνομη, αλλά μετά την επανάσταση οι ΛΟΑΤ άνθρωποι καταπιέζονταν ανοιχτά και στέλλονταν ακόμα και σε στρατόπεδα συγκέντρωσης ήδη από το 1965-68 ή εξαναγκάζονταν να φύγουν στην εξορία μαζί με άλλους «εγκληματίες» και «καθάρματα» –στη μαζική έξοδο από το λιμάνι Μάριελ 125.000 Κουβανών το 1980. Υπολογίζεται ότι μέχρι 60.000 ΛΟΑΤ, κυρίως ομοφυλόφιλοι άνδρες, στάλθηκαν στις Στρατιωτικές Μονάδες για τη Βοήθεια στην Παραγωγή (UMAP), όπου πίσω από τα συρματοπλέγματα εξαναγκάζονταν να κόβουν ζαχαροκάλαμα ή μάρμαρο κάτω από τον καυτό ήλιο για δώδεκα με δεκαέξι ώρες την ημέρα, με σκοπό να ανεβάσουν την παραγωγή σε ανέφικτα επίπεδα.⁶⁷ Ενώ οι Στρατιωτικές Μονάδες ήταν προσωρινό φαινόμενο, οι διαρκείς συλλήψεις και τα βασανιστήρια καλλιτεχνών, όπως ο Ρενάλντο Αρέινας (Renaldo Areinas), συγγραφέας του έργου *Πριν πέσει η νύχτα*, και άλλοι, δημιούργησαν «τον διαρκή φόβο ότι ανά πάσα στιγμή μπορούσε να ακουστεί ένα χτύπημα στην πόρτα που θα οδηγούσε σε ανάκριση ή ακόμα ότι μπορούσαν να σε πετάξουν απλά έξω από το φορτηγό στην εξοχή».⁶⁸

Επί Φουλχένσιο Μπατίστα, δικτάτορα υποστηριζόμενου από τους Αμερικανούς, η Αβάνα είχε μετατραπεί σε σεξουαλική παιδική χαρά για ευκατάστατους Κουβανούς και Αμερικανούς τουρίστες και αυτό χρησιμοποιήθηκε από τον ηγέτη της επανάστασης Φιντέλ Κάστρο ως δικαιολογία για να καταστείλει οποιονδήποτε δεν συμμορφωνόταν με τα έμφυλα στερεότυπα όσον αφορά την ένδυση ή τη συμπεριφορά ή συμμετείχε σε ομόφυλες σεξουαλικές πράξεις, είτε ιδιωτικά είτε δημόσια. Σε ηχογραφημένη συνέντευξη που έδωσε στον Αμερικανό δημοσιογράφο Λι Λόκγουντ (Lee Lockwood) το 1965, ο Κάστρο υποστηρίζει τον αποκλεισμό των «αποκλινόντων» ομοφυλόφιλων από επαγγελματικές θέσεις που θα μπορούσαν να επηρεάσουν νέους ανθρώπους και αναφέρει, «δεν θα μπορούσαμε ποτέ να διανοηθούμε ότι ένας ομοφυλόφιλος είναι ικανός να ενσαρκώσει τους όρους και τις απαιτήσεις στη συμπεριφορά του που θα μας επέτρεπαν να τον θεωρήσουμε αληθινό επαναστάτη, αληθινό κομμουνιστή αγωνιστή».⁶⁹ Το 1971, το Α' Εθνικό Συνέδριο για την Εκπαίδευση και τον Πολιτισμό επανέλαβε τη θέση του κράτους σχετικά με τον «κοινωνικοπαθολογικό χαρακτήρα των ομοφυλοφιλικών αποκλίσεων» και αποφάσισε ότι «οποιαδήποτε εκδήλωση ομοφυλοφιλικής απόκλισης θα πρέπει να απορρίπτεται σταθερά και να εμποδίζεται η εξάπλωσή της».⁷⁰

Η σεξουαλική πολιτική της Κούβας, περίπου όπως και των άλλων αποκαλούμενων σοσιαλιστικών κρατών, επηρέασε σε μεγάλο βαθμό και την αμερικανική Αριστερά και τους αριστερούς ΛΟΑΤ ανθρώπους στις

Ηνωμένες Πολιτείες. Οι πέντε δεκαετίες αμερικανικού εμπάργκο και οι προσπάθειες των Αμερικανών να ανατρέψουν και να δυσφημήσουν το καθεστώς του Κάστρο, που είχε το θράσος να εθνικοποιήσει πρώην αμερικανικές ιδιοκτησίες στην Κούβα και να γράψει στα παλιά του τα παπούτσια τους αλαζόνες ιμπεριαλιστές, πρόσφεραν εύλογα στην Κούβα την υποστήριξη και τον σεβασμό των αντιιμπεριαλιστών. Ωστόσο, είναι ένα πράγμα να αντιτασσόμαστε στην ιμπεριαλιστική επιθετικότητα ενάντια στην Κούβα –όπως κάθε αριστερός και αριστερή θα όφειλε– και αρκετά διαφορετικό να περιγράψουμε την οικονομική και κοινωνική πολιτική της ως σοσιαλιστική. Η Κούβα είναι κράτος μονοκομματικό. Η ανεξάρτητη πολιτική δράση –ακόμα και από υποστηρικτές της επανάστασης– και τα ανεξάρτητα σωματεία και οι απεργίες είναι απαγορευμένα. Την ίδια στιγμή το κυβερνών κόμμα ισχυρίζεται ότι κυβερνά *στο όνομα* της εργατικής τάξης.

Οι αριστερές οργανώσεις στις Ηνωμένες Πολιτείες που υμνούσαν την Κουβανική Επανάσταση ως σοσιαλιστική, παρ' όλη την έλλειψη εργατικού ελέγχου και κοινωνικών πολιτικών, για την οποία θα πάλευαν στη δική τους χώρα, είτε υπεράσπιζαν τη βία που ασκούσε η Κούβα ενάντια στις σεξουαλικές μειονοτικές ομάδες είτε απλώς την αγνοούσαν. Κατά τον ίδιο τρόπο που ασχολήθηκαν με τις χώρες του ανατολικού μπλοκ, αυτοί οι αριστεριστές γύρισαν την πλάτη όχι μόνο στον αγώνα για τα δικαιώματα των ομοφυλόφιλων, αλλά και στην ίδια την ουσία του μαρξισμού –τη χειραφέτηση της εργατικής τάξης. Από το Μασίκο Επαναστατικό Κομμουνιστικό Κόμμα, που μέχρι το 2001 θεωρούσε ότι οι ομοφυλόφιλοι είναι αντεπαναστάτες εκ φύσεως, μέχρι το αμερικανικό Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα (Socialist Workers Party - SWP), το οποίο για ένα διάστημα απαγόρευε όχι μόνο σε γκέι αλλά και σε παρενδυτικά άτομα να γίνονται μέλη του, πολλοί αριστεριστές εγκατέλειψαν τον απελευθερωτικό πυρήνα του σοσιαλισμού και καταπιπίστηκαν με βασανιστικές λεκτικές ακροβασίες για να υπερασπιστούν την καταστολή στο όνομα του μαρξισμού. Προσπαθώντας να επιχειρηματολογήσουν ότι η Κούβα, η Κίνα ή οι ανατολικές χώρες ήταν κατά οποιονδήποτε τρόπο σοσιαλιστικά κράτη, έπρεπε είτε να αρνηθούν την καταστολή των ομοφυλόφιλων είτε να την υποστηρίξουν, και πολλές ομάδες ταλαντεύονταν μεταξύ των δύο αυτών τακτικών.

Το Παγκόσμιο Εργατικό Κόμμα (Workers World Party - WWP) –από το οποίο προέρχεται σήμερα το Κόμμα για τον Σοσιαλισμό και την Απελευθέρωση (Party for Socialism and Liberation - PSL)– υπήρξε ιδιαίτερα δραστήριο και δυναμικό στον αγώνα για τα ΛΟΑΤ δικαιώματα από τη δεκαετία του '70 μέχρι σήμερα. Στα πλέον επιφανή μέλη του συγκαταλέγεται και η βραβευμένη συγγραφέας και τρανς ακτιβίστρια Λέσλι Φάινμπεργκ

(Leslie Feinberg).^{*} Αλλά η τυφλή υποστήριξη από το WWP/PSL πρακτικά κάθε κράτους που ισχυρίζεται ότι είναι σοσιαλιστικό –από το Ιράκ του Σαυτάρ Χουσεΐν και τη Βόρεια Κορέα του Κιμ ιλ Σουνγκ μέχρι τη σύγχρονη Κίνα (που περιλαμβάνει και την ένθερμη υπεράσπιση της σφαγής στην πλατεία Τιενανμέν)⁷¹ και την Κούβα του Κάστρο– οδηγεί σε απλοϊκή εκτίμηση για την πολιτική και τη σεξουαλική μεταχείριση σε αυτές τις κοινωνίες. Κατά τη διπλή φιλοσοφική οπτική του WWP/PSL, η άσκηση οποιασδήποτε κριτικής ενάντια σε αυτά τα γραφειοκρατικά και συχνά τυραννικά καθεστώτα ισοδυναμεί με υποστήριξη της αμερικανικής αυτοκρατορίας. Αυτή η άποψη τους οδήγησε στην παράξενη στάση να υπερασπίζονται ως εργατικά κράτη, χώρες που θα φυλάκιζαν και θα βασάνιζαν κάποια από τα ίδια τα μέλη τους που οργανώνονται στις ΗΠΑ για να τις υποστηρίξουν! Η εφημερίδα *Workers World* εξηγεί:

Δεν υπάρχει καμία χώρα στον κόσμο σήμερα που να έχει επαρκείς θέσεις σε σχέση με τον τερματισμό της καταπίεσης των ομοφυλόφιλων. Αλλά το να ξεχωρίζεις κάποιο από τα σοσιαλιστικά κράτη για ιδιαίτερη καταπίεση, όπως κάνουν κάποιοι από τους ηγέτες του ΛΟΑΤ κινήματος στις ΗΠΑ, οδηγεί στη συγκάλυψη του κρίσιμου γεγονότος και επιπλέον αφήνει στο απυρόβλητο τους Αμερικανούς ιμπεριαλιστές, αυτούς δηλαδή που έχουν πραγματικό συμφέρον από τη διατήρηση των ρατσιστικών, σεξιστικών και ομοφοβικών συμπεριφορών.⁷²

Ύστερα από τρία χρόνια έντονης εσωκομματικής συζήτησης για το ζήτημα της ομοφυλοφιλίας, σε μια μπροσούρα του 1975 σχετικά με την απελευθέρωση των ομοφυλόφιλων το SWP τοποθετεί το θέμα στη βάση των αστικών ελευθεριών, αλλά έπειτα θεωρεί ότι το να έχεις τις ίδιες προσδοκίες από την Κούβα θα ήταν «πολιτιστικός ιμπεριαλισμός»,⁷³ λες και η σεξουαλική απελευθέρωση είναι κάτι σαν ιμπεριαλιστική αξία που δεν πρέπει να επιβληθεί στους λεγόμενους μάτσο Λατίνους. Πέρα από την προφανή ταχυδακτυλουργία στην ανάλυση, υπάρχει ένας λανθάνων ρατσισμός που υπονοεί ότι οι Λατίνοι είναι ετεροφυλόφιλοι που εγγενώς ενστερνίζονται τα αστικά έμφυλα στερεότυπα. Η τεκμηρίωση, που περιλαμβάνει δημοφιλείς ταινίες όπως το υποψήφιο το 1994 για Όσκαρ φιλμ *Φράουλες και σοκολάτα*, διερευνά τις ομόφυλες σχέσεις παρέχοντάς μας επαρκή στοιχεία για μια ποικιλία σεξουαλικών συμπεριφορών στην Κούβα, τόσο πλούσια όσο και σε οποιοδήποτε άλλο μέρος του κόσμου.

Ο ιστορικός και ακτιβιστής Ντέιβιντ Θόρσταντ (David Thorstad), που υπήρξε μέλος του SWP για έξι χρόνια, πριν αποχωρήσει οριστικά εξαιτίας

^{*} Πέθανε στις 15/11/2014. [ΣτΜ]

της πολιτικής που ακολουθούσε το κόμμα αναφορικά με τη σεξουαλικότητα και το ΛΟΑΤ κίνημα, συγκέντρωσε τα εσωτερικά κείμενα από τη συζήτηση της περιόδου 1970-73. Την εποχή εκείνη το SWP ήταν η μεγαλύτερη τροτσκιστική οργάνωση στην Αμερική, αν και η προσκόλλησή της σε αντιλήψεις ότι το ανατολικό μπλοκ αποτελούνταν από «εκφυλισμένα εργατικά κράτη» και ο μεγάλος ενθουσιασμός της για το «σοσιαλισμό» της Κούβας εξέφραζε τη σύγχυσή της περί κρατικής ιδιοκτησίας και μαρξισμού, συγγενή με τη ματιά του σταλινισμού. Είναι σοκαριστικό το ότι αμέσως μετά την εξέγερση του Στόουνγουολ στο Γκρήνουιτς Βίλατζ, που σηματοδότησε την απαρχή του σύγχρονου ΛΟΑΤ κινήματος, το 1969, «ανεπίσημα» απαγόρευσαν την είσοδο των ομοφυλόφιλων στην οργάνωση και στη νεολαία, τη Σοσιαλιστική Συμμαχία Νέων (Young Socialist Alliance), ενώ τον Αύγουστο του 1970 επισήμως απέκλεισαν τους ομοφυλόφιλους και τις λεσβίες.⁷⁴ Λίγο καιρό μετά το τέλος αυτού του αποκλεισμού –ο ηγέτης του κόμματος Τζακ Μπαρνς (Jack Barnes) επέμεινε ότι ήταν «μη εφαρμόσιμος»⁷⁵ και τους αποξένωνε από τη ριζοσπαστικοποιημένη νεολαία– η συζήτηση σχετικά με τη φύση της ομοφυλοφιλίας μπήκε στο ράφι από την ηγεσία και προτάχθηκε η πολιτική του «μην ανακινείτε τα “δύσκολα” θέματα». Ο φόβος της αποξένωσης των εργατών στην περίπτωση που προβαλλόταν μια «εξωτική» και «παρატραβηγμένη»⁷⁶ εικόνα με παρενδυτικούς και ομόφυλα ζευγάρια σε κομματικές συνελεύσεις επικράτησε στην οργάνωση και οδήγησε σε εσωτερικά μέτρα αστυνόμευσης της συμπεριφοράς των μελών του κόμματος. Την ίδια στιγμή, κριτικές φωνές στο εσωτερικό επιχειρηματολογούσαν ότι εάν ένα επαναστατικό κόμμα μετρούσε τις θέσεις και τη συμπεριφορά του σύμφωνα με την αντίληψη των πιο συντηρητικών εργατών, τότε ο αγώνας ενάντια στο ρατσισμό, ακόμα και η όποια εναντίωση στις κυρίαρχες ιδέες, θα μηδενίζονταν εξίσου. Πέρα από την αρχική αντίδραση του SWP σχετικά με την οργάνωση και πολιτική των ΛΟΑΤ, το κόμμα επιδόθηκε για τρία χρόνια σε έναν εσωτερικό διάλογο που απηχούσε τη συστηματική συμμετοχή των μελών του σε διάφορες μάχες του ΛΟΑΤ κινήματος.

Λίγες οργανώσεις υπήρξαν τόσο παλαιολιθικές στην απόρριψη της ομοφυλοφιλίας στα τέλη της δεκαετίας του '60 όσο ο πρόδρομος της RCP, η Επαναστατική Ένωση (Revolutionary Union). Οι διατυπωμένες θέσεις της το 1969 είναι σε απόλυτη σύγχυση, οπισθοδρομικές, παράλογες και, για να το θέσω πιο ωμά, βλακώδεις. Αν και αντιτασσόταν στην ποινικοποίηση της ομοφυλοφιλίας, η Επαναστατική Ένωση επιχειρηματολογούσε ενάντια στο μόλις αναδυόμενο κίνημα για τα δικαιώματα των ομοφυλόφιλων στη βάση ότι:

1) Επειδή η ομοφυλοφιλία έχει τις ρίζες της στον ατομικισμό, είναι χαρακτηριστικό στοιχείο της μικροαστικής ιδεολογίας, που προτάσσει την ιδέα ότι υπάρχουν ατομικές λύσεις σε κοινωνικά προβλήματα.

2) Επειδή η ομοφυλοφιλία στηρίζεται στην τιποτένια μικροαστική ιδεολογία και αντιμετωπίζει τις διαφορές μεταξύ ανδρών και γυναικών σαν να μην υπάρχουν (τουλάχιστον στις προσωπικές σχέσεις), οι ομοφυλόφιλοι δεν μπορούν να είναι κομμουνιστές, δηλαδή να ανήκουν σε κομμουνιστικές οργανώσεις όπου οι άνθρωποι δεσμεύονται στον αγώνα ενάντια σε κάθε μορφή ατομικισμού, σε κάθε τομέα της ζωής τους.

3) Η ιδέα της απελευθέρωσης των ομοφυλόφιλων που προτάσσει την ομοφυλοφιλία ως στρατηγική για την επανάσταση σε αυτήν τη χώρα είναι αντιδραστική ιδεολογία και μπορεί να μας οδηγήσει μόνο στην αποθάρρυνση και την ήττα.⁷⁷

Η επιρροή της Κούβας στη Νέα Αριστερά στα τέλη της δεκαετίας του '60 και στις αρχές της δεκαετίας του '70, στο ξεκίνημα της έκρηξης του σύγχρονου ΛΟΑΤ κινήματος, ήταν μεγάλη. Παρά τον ταξιδιωτικό αποκλεισμό που είχε επιβληθεί στην Κούβα, πολλοί ριζοσπάστες Αμερικανοί οργάνωναν αποστολές νέων σε μπριγάδες αλληλεγγύης, για να κόψουν ζαχαροκάλαμο ή να μαζέψουν φρούτα στο νησί, συμβάλλοντας έτσι στα ποσοστά των εξαγωγών από την Κούβα στη Σοβιετική Ένωση. Οι μπριγάδες Venceremos ξεκίνησαν το 1969 και συμμετείχαν σε αυτές εκατοντάδες παλιοί αγωνιστές και αγωνίστριες από τους Φοιτητές για μια Δημοκρατική Κοινωνία (Students for a Democratic Society), ΛΟΑΤ αγωνιστές και αγωνίστριες όπως ο Άλεν Γιανγκ (Allen Young) και η Λέσλι Κάγκαν (Leslie Cagan), ηγετική μορφή του σημερινού αντιπολεμικού κινήματος. Ιστορίες για θλιβερές ομοφοβικές συμπεριφορές που επεφύλασσαν σε πολλές λεσβίες και γκέι άλλα μέλη των μπριγάδων (brigadistas) και μερικοί Κουβανοί εμφανίζονταν στον μόλις τότε αναδυόμενο ΛΟΑΤ Τύπο στις ΗΠΑ. Όσοι γκέι διαμαρτύρονταν για την ομοφοβία της κουβανικής κυβέρνησης κατηγορούνταν για «πολιτιστική ιμπεριαλιστική προσβολή» ενάντια στην επανάσταση, σύμφωνα με τον Γιανγκ.⁷⁸ Αν και στην Κάγκαν και στη γνωστή λεσβία τραγουδίστρια της φολκ Χόλυ Νήαρ (Holly Near), καθώς και σε άλλα ΛΟΑΤ άτομα απαγορεύτηκε να ταξιδέψουν άλλη φορά στην Κούβα, πολλοί αγωνιστές και πολλές αγωνίστριες συνέχιζαν να υπερασπίζονται την πολιτική της Κούβας με το επιχείρημα ότι δεν υπήρχε «υλική βία για την καταπίεση των ομοφυλόφιλων».⁷⁹

Πολλά έχουν αλλάξει τα τελευταία χρόνια όσον αφορά τη σεξουαλικότητα στην Κούβα, αν και δύσκολα θα μπορούσε να θεωρηθεί προπύργιο της σεξουαλικής ελευθερίας. Η κόρη του Ραούλ Κάστρο, η Μαριέλα Κάστρο Εσπίν (Mariela Castro Espín), διευθύντρια του Εθνικού Κέντρου Σεξουαλικής Αγωγής στην Κούβα (CENESEX), εξηγούσε το 2004: «Πράγματι, πιστεύω ότι οι άνθρωποι νιώθουν λίγο πιο άνετα με την παρουσία ομοφυλόφιλων, τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό χώρο της οικογένειας, αλλά ελάχιστα πιο άνετα, δεν είναι ακόμα ανεκτικοί. Χρειάζεται πολλή δουλειά ακόμα στην κοινωνία μας ώστε αυτή η "άνεση" να μεταφράζεται σε πραγματικό σεβασμό απέναντι στη διαφορετικότητα».⁸⁰ Το 1988 η ομοφυλοφιλία αποποινικοποιήθηκε, ωστόσο η υποχρεωτική εξέταση για τον ιό του AIDS οδήγησε στην υποχρεωτική γκετοποίηση όσων διαγιγνώσκονταν θετικοί στον ιό, η πλειονότητα των οποίων ήταν ομοφυλόφιλοι άνδρες. Μια κοινωνία στην οποία οι άνθρωποι αισθάνονται ελεύθεροι να εκφράσουν τον σεξουαλικό τους προσανατολισμό θα διαχειριζόταν την κρίση αυτή με μια μαζική εκστρατεία εκπαίδευσης, ανοιχτού διαλόγου ή ακόμα και διαφωνίας όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο θα προχωρούσε, και όχι μέσω της επιβολής καταναγκαστικών μέτρων. Αν και η Αβάντα γιόρτασε την πρώτη της Διεθνή Ημέρα Ενάντια στην Ομοφοβία το Μάιο του 2008, έναν μόλις μήνα μετά η πρώτη ανεπίσημη πορεία του κουβανικού Φεστιβάλ Ομοφυλόφιλης Υπερφάνειας ακυρώθηκε ελάχιστα λεπτά πριν από την έναρξή της και οι διοργανωτές συνελήφθησαν επειδή ζητούσαν επίσημη απολογία για την ποινικοποίηση και την κακομεταχείριση που υπέστησαν στο παρελθόν όσοι δεν χωρούσαν στα έμφυλα στερεότυπα. Η απαγόρευση αυτή δεν είναι παρά η συνέχιση της καταστολής των ανεπίσημων οργανώσεων και πρωτοβουλιών στην Κούβα. Η εκστρατεία του 2009 με τίτλο «Η διαφορετικότητα είναι φυσιολογική», που εκπονήθηκε από το CENESEX, αποτελεί ταυτόχρονα ένα βήμα εμπρός και μια καθαρή αναγνώριση ότι οι διακρίσεις και η καταστολή εξακολουθούν να υφίστανται. Η Μαριέλα Κάστρο Εσπίν αναφέρει για τις μεταρρυθμιστικές προσπάθειες που έγιναν στο πλαίσιο της εκστρατείας αυτής για να συμπεριληφθούν η ταυτότητα φύλου και τα δικαιώματα των σεξουαλικών μειονοτικών ομάδων στο οικογενειακό Δίκαιο της Κούβας: «Η δουλειά που κάνουμε θα βοηθήσει να υποχωρήσουν οι προκαταλήψεις που βρίσκονται πίσω από αυτές τις διαδικασίες».⁸¹

Οι υποστηρικτές του καθεστώτος της Κούβας ισχυρίζονται ότι η όποια εξέλιξη είναι αποτέλεσμα της ίδιας της επανάστασης, αλλά η εξήγηση αυτή έρχεται σε αντίθεση με την πραγματικότητα. Έχουν περάσει πενήντα χρόνια από τότε που η επανάσταση εφάρμοσε την ανοιχτή καταστολή απέναντι στα ΛΟΑΤ άτομα. Δεκαετίες αργότερα, παρόλο που οι χειρότε-

ρες πτυχές αυτής της καταστολής έχουν αμβλυνθεί, παραμένει η άρνηση του κράτους να αναγνωρίσει το δημοκρατικό δικαίωμα για την οργάνωση ανεξάρτητου κινήματος σεξουαλικής απελευθέρωσης. Ο σοσιαλιστής Πωλ Ντ'Αμάτο υποστηρίζει: «Η καταπίεση δεν είναι το αποτέλεσμα της ανοκλήρωτης επανάστασης. Η καταπίεση εξακολουθεί να υπάρχει στην Κούβα, ακριβώς επειδή εξακολουθεί να υπάρχει εκμετάλλευση. ... Μια κοινωνία που δεν απελευθέρωσε την εργατική τάξη είναι ανίκανη να επιτύχει την πλήρη απελευθέρωση του κάθε καταπιεσμένου ξεχωριστά. Η κατάσταση του ενός είναι η κατάσταση όλων».⁸²

Η αντισταλινική Αριστερά και η απελευθέρωση των ΛΟΑΤ

Το να περιορίζουμε την οπτική μας για το εύρος της μαρξιστικής Αριστεράς συμπεριλαμβάνοντας μόνο εκείνες τις οργανώσεις που διαμόρφωσαν την πολιτική τους σύμφωνα με τις επιταγές των σταλινικών και μαοϊκών καθεστώτων θα ήταν σαν να αρνούμασταν την ύπαρξη και τις οργανωμένες προσπάθειες επαναστατών που διαχωρίστηκαν από τις παραδόσεις εκείνες, οι οποίες παραμόρφωσαν και ξεθεμελίωσαν το μαρξισμό. Στην ιστοριογραφία της Αριστεράς και της απελευθέρωσης των ΛΟΑΤ, η πρακτική αυτή έχει χρησιμοποιηθεί όχι μόνο για να διαγράψει τον ριζοσπαστικό και απελευθερωτικό πυρήνα του μαρξισμού και των πρώιμων γερμανικών και μπολσεβίκικων παραδόσεων, αλλά και για να αρνηθεί την ύπαρξη μιας μακράς παράδοσης στη μεταπολεμική Αριστερά που παρέμεινε πιστή στη δέσμευση του μαρξισμού για την πάλη ενάντια στην καταπίεση των ομοφυλόφιλων και των λεσβιών.

Ο Κρίστοφερ Φελς (Christopher Phelps) έφερε πρόσφατα στο φως ένα κείμενο που η έκδοση του έχει εξαντληθεί εδώ και καιρό και το οποίο είχαν δημοσιεύσει μέλη της αντισταλινικής Ένωσης Σοσιαλιστικής Νεολαίας (Young People's Socialist League - YPSL), αρχικά δημοσιευμένο στο *Young Socialist*, με τον τίτλο «Σοσιαλισμός και σεξ».⁸³ Δημοσιεύθηκε στο αποκορύφωμα της μακαρθικής περιόδου το 1952, μια εποχή που –όπως εξηγούσε ο Κουίνσυ Τρουπ (Quincy Troupe), φίλος του συγγραφέα Τζέιμς Μπόλντγουιν (James Baldwin), «Δεν ήσουν απλώς κλεισμένος στην ντουλάπα, ήσουν στο υπόγειο. Χωμένος στο υπόγειο».⁸⁴ Στο πρόλογό του στο συγκεκριμένο έργο, ο Φελς αφηγείται έναν διάλογο με τον τότε πρόεδρο της YPSL, από τον οποίο ζητήθηκε να διαμορφώσει μια πλατφόρμα σχετικά με τα δικαιώματα των σεξουαλικών μειονοτικών ομάδων. Ο/ν συγγραφέας του «Σοσιαλισμός και σεξ» έγραφε με το ψευδώνυμο Σμωλ (H. L. Small),

επειδή θα έχανε σίγουρα τη δουλειά του/της εκείνη την εποχή γράφοντας για «την ελευθερία κάθε ενήλικου ανθρώπου καθώς και των δύο φύλων να έχουν σεξουαλικές σχέσεις με όποιον ή όποια επιθυμούσαν από το ίδιο ή το αντίθετο φύλο».⁸⁵ Ο/ν συγγραφέας ήταν αρκετά προσεκτικός βάζοντας τον υποτιμητικό όρο «διστραμμένος/αποκλίνων» («deviant») σε εισαγωγικά και εξηγώντας ότι ο σοσιαλισμός μπορεί να είναι μια «δημιουργική δύναμη που θα μετατρέψει την Αμερική σε πραγματικά ευτυχημένη χώρα, όπου τα ατομικά δικαιώματα κάθε ανθρώπου (ανεξαρτήτως της "απόκλισης" του από την πουριτανική "κανονικότητα") θα τυχάνουν αναγνώρισης και σεβασμού».⁸⁶

Τα εσωτερικά δελτία της αμερικανικής επαναστατικής οργάνωσης Διεθνείς Σοσιαλιστές (Internationalist Socialists - IS) στις αρχές της δεκαετίας του '70 δείχνουν την εξέλιξη από τη βασική αστικοφιλελεύθερη νοστροπία του «Ζήσε και άσε και τους άλλους να ζήσουν» που επικρατούσε μέχρι και την εξέγερση του 1969. Αυτή η οργάνωση μερικών εκατοντάδων επαναστατών σοσιαλιστών είχε ήδη δοκιμαστεί στους αγώνες το Καλοκαίρι της Ελευθερίας ενάντια στις φυλετικές διακρίσεις, στο κίνημα του Μπέρκλεϊ, στις διαμαρτυρίες ενάντια στον πόλεμο του Βιετνάμ και στην οργάνωση των εργατικών αγώνων εκείνης της εποχής στα εργοστάσια. Οι συζητήσεις στα κείμενα αυτά αναφέρονται στη φύση της σεξουαλικής καταπίεσης των ετεροφυλόφιλων όπως ακριβώς και των ομοφυλόφιλων μέσα σε καπιταλιστικές συνθήκες: «Ο αγώνας για απελευθέρωση των ομοφυλόφιλων αποτελεί εν μέρει κριτική στον τρόπο που αυτή η κοινωνία κοινωνικοποιεί τα μέλη της, μέσα από τους άκαμπτους ορισμούς των σεξουαλικών ρόλων και την αυστηρή τους σύνδεση με κοινωνικούς ρόλους. Η κοινωνικοποίηση αυτή είναι περιοριστική για τον κάθε άνθρωπο αλλά και καταπιεστική για τους ομοφυλόφιλους ειδικότερα».⁸⁷ Αυτά τα κείμενα υποστηρίζουν τη λήψη μέτρων κατά της ομοφοβίας στην εργατική τάξη και στρέφονται ενάντια στον εκκολλαπτόμενο γκέι σεπαρατισμό –γνωστό αργότερα ως κούιρ απομονωτισμό (queer nationalism)– μέσα στα κινήματα όπου συμμετείχαν. Απορρίπτουν ρητά το επιχειρήμα ότι η ΛΟΑΤ πολιτική πρέπει να τεθεί σε δεύτερη μοίρα από σεβασμό στην ταξική πάλη: «Ο αγώνας των ομοφυλόφιλων ... δεν έχει την πολυτέλεια να "περιμένει" να έρθει η νέα κοινωνία και να υποσχεθεί την απελευθέρωση. ... Για το λόγο αυτόν υποστηρίζουμε ένα αυτόνομο γκέι κίνημα, όπως επίσης και τη δέσμευση της επαναστατικής οργάνωσης για απελευθέρωση των ομοφυλόφιλων».⁸⁸ Οι έντονες αυτές συζητήσεις αντικατοπτρίζουν την εμπειρία των ΛΟΑΤ μελών της οργάνωσης καθώς άνοιγαν το δρόμο για να συνδεθούν στενότερα με τα κινήματα γύρω τους.

Στους πιο γνωστούς κύκλους γκέι μαρξιστών στον αγγλόφωνο χώρο συγκαταλέγεται η Gay Left Collective (GLC) στο Λονδίνο, με πιο γνωστό

μέλος τον ιστορικό Τζέφρυ Γουίκς. Το έντυπό τους, το *Gay Left*, που εκδόταν από το 1975 έως το 1980, επιχειρήσε να συστηματοποιήσει τους τρόπους με τους οποίους πρέπει οι μαρξιστές να προσεγγίζουν τα ζητήματα και τις διαφωνίες που ανακύπτουν από τα κινήματα, καθώς επίσης και τους τρόπους με τους οποίους πρέπει να διορθώνουν τα σφάλματα των επαναστατικών ομάδων σχετικά με τα ζητήματα αυτά. Επιτέθηκαν στην προσπάθεια κάποιων αριστεριστών να ξεπλύνουν την ομοφοβία της Κούβας, ανέσυραν κείμενα του Ένγκελς και του Έντουαρντ Κάρπεντερ και άσκησαν κριτική στο βρετανικό SWP για την οπισθοδρομικότητά του που θύμιζε εποχές της δεκαετίας του '50 όσον αφορά τη σεξουαλικότητα – «η ομοφυλοφιλία θα εξαφανιστεί φυσιολογικά»⁸⁹ μέσα στο σοσιαλισμό, θέση που το SWP γρήγορα εγκατέλειψε. Προέβλεψαν μάλιστα και ορισμένες εξελίξεις, όπως την προσπάθεια ενσωμάτωσης του κινήματος στη λογική της αγοράς: «Πράγματι, οι παρούσες απαιτήσεις του καπιταλισμού στοχεύουν στην εξαιτομικευμένη απόλαυση, ώστε να διατηρηθεί ο εκτεταμένος καταναλωτισμός στον οποίο στηρίζεται όλο το σύστημα. Έτσι και οι ομοφυλόφιλοι αποτελούν μάλλον μια ελκυστική αγορά παρά κοινωνικό κίνδυνο».⁹⁰ Παρότι κάποια από τα κείμενά τους φαίνεται να διαποτίζονται από τον αναπτυσσόμενο τότε γκέι σεπαρατισμό και τις πολιτικές της ταυτότητας, που αναπτύχθηκαν πλήρως στα κατοπινά χρόνια, η GLC προσπαθούσε ακλόνητα να παντρέψει την απελευθέρωση των ομοφυλόφιλων με τον μαρξισμό, τόσο στη θεωρία όσο και στην πράξη.

Αξιολογώντας την πολιτική στάση της Αριστεράς σχετικά με το ΛΟΑΤ ζήτημα, αξίζει να σημειωθεί ότι και οι ριζοσπάστες επηρεάζονται από τις εξελίξεις γύρω τους, εκτός φυσικά εάν λειτουργούν σαν σέχτα. «Δεν είναι η συνείδηση που καθορίζει την πραγματικότητα» σύμφωνα με τη γνωστή ρήση του Μαρξ, «αλλά η πραγματικότητα που καθορίζει τη συνείδηση».⁹¹ Με αυτό ο Μαρξ εννοούσε ότι η ανθρώπινη κοινωνία δεν διαμορφώνεται ούτε από κάποιο αφηρημένο σύστημα θηικής ούτε από τις ιδέες λίγων σπουδαίων ανδρών και γυναικών –αντιθέτως, οι υλικές συνθήκες είναι αυτές που διαμορφώνουν τις ιδέες και τις αντιλήψεις των ανθρώπων. Κατά τον ίδιο τρόπο, οι σοσιαλιστές επίσης διαμορφώνονται από τις συνθήκες και τους αγώνες γύρω τους και σχηματίζουν την αντίληψή τους για τον κόσμο και τον τρόπο για να τον αλλάξουν ερχόμενοι σε επαφή με μεταβαλλόμενες δυνάμεις και νέα φαινόμενα.

Γι' αυτόν τον λόγο δεν αποτελεί έκπληξη το ότι μικρές ριζοσπαστικές ομάδες μπροστά στην έκρηξη ενός νέου κοινωνικού κινήματος θα αναγκαστούν να διδαχθούν από τους αναδυόμενους αγώνες και να προβληματιστούν πάνω σε νέες δυνατότητες και τρόπους σκέψης και δράσης. Κα-

νένας σοσιαλιστής, όσο ευφυής και οξυδερκής κι αν είναι, δεν θα μπορεί ποτέ να προβλέψει όλες τις προεκτάσεις των ζητημάτων που αναπόφευκτα προκύπτουν καθώς μεταβάλλεται η κοινωνία και οξύνονται οι αντιθέσεις. Όμως, είναι ένα πράγμα αριστερές ομάδες να κουβαλούν πλευρές του συντηρητισμού πριν από το ξέσπασμα των αγώνων των καταπιεσμένων, και είναι τελείως διαφορετικό να παραγνωρίζουν ή να υποτιμούν αυτά τα κινήματα όταν ξεσπούν –ή ακόμα χειρότερα να επιτίθεται στις νόμιμες διεκδικήσεις τους, όπως έκαναν πολλοί σταλινικοί και μαοϊκοί. Κατά τις τελευταίες δεκαετίες, ωστόσο, πρακτικά ολόκληρη η οργανωμένη Αριστερά στις Ηνωμένες Πολιτείες έχει εγκαταλείψει τις παλιές της θέσεις και έχει προσχωρήσει στον αγώνα για τα αστικά δικαιώματα των ΛΟΑΤ ατόμων, ανεξάρτητα από τις ποικίλες αναλύσεις της για τα δήθεν σοσιαλιστικά κράτη.

Η εκρηκτική ανάπτυξη του ακτιβισμού για το AIDS και του κουίρ ακτιβισμού στα τέλη της δεκαετίας του '80 και στις αρχές της δεκαετίας του '90 υπήρξε μια περίοδος έντονης συμμετοχής τμημάτων της άκρας Αριστεράς στις ΗΠΑ με κυριότερη τη Διεθνή Σοσιαλιστική Οργάνωση (International Socialist Organization - ISO). Η ISO ιδρύθηκε το 1977, πολύ αργότερα από την υποχώρηση του μεγαλύτερου μέρους της Αριστεράς. Από την αρχή αγωνιζόταν για την απελευθέρωση των ομοφυλόφιλων και των λεσβιών και συνέχισε να αναπτύσσεται από άποψη μεγέθους και συμμετοχής της νεολαίας κατά τις δεκαετίες του '80 και του '90 μέχρι και σήμερα. Η υποστήριξη της διεθνιστικής γραμμής «Ούτε Ουάσινγκτον ούτε Μόσχα, αλλά εργατική εξουσία σε Ανατολή και Δύση» επέτρεψε στην ISO να αντέξει τις πολιτικές θύελλες που σάρωσαν το μεγαλύτερο μέρος της αμερικανικής Αριστεράς –το μέρος που προσέβλεπε στην Ανατολική Ευρώπη ή στα άλλα αυτοαποκαλούμενα σοσιαλιστικά κράτη– ως επακόλουθο της πτώσης του τείχους του Βερολίνου και της κατάρρευσης της Σοβιετικής Ένωσης.

Καθώς ξετυλίγεται η οικονομική κρίση στις ΗΠΑ μαζί με την παλιά πολεμική παράδοση της Δεξιάς ενάντια στις σεξουαλικές μειονοτικές ομάδες, ο σοσιαλισμός επιστρέφει ως πολιτική λύση για πολλούς φοιτητές και εργάτες. Η πραγματική ιστορία και η χειραφετητική δυναμική του μαρξισμού μπορούν να παίξουν ρόλο όχι μόνο στη διεκδίκηση των αστικών δικαιωμάτων των ΛΟΑΤ κατά τη σύγχρονη εποχή, αλλά και στην υπεράσπιση του ευρύτερου οράματος για τη μελλοντική σεξουαλική απελευθέρωση όλων.

νηθεί να κατασκευάσουν και να πουλήσουν επειδή αυτό θα μπορούσε να εκληφθεί ως «προβολή» του ομοφυλοφιλικού σεξ. Αν και ο Ροτέλο επιχειρεί να διατηρήσει τα προοδευτικά του διαπιστευτήρια προειδοποιώντας τους αναγνώστες του για τον κίνδυνο της ομοφοβίας, οι νύξεις στο έργο του είναι σαφέστατες. Αποσείει την ευθύνη από τους πολιτικούς και τις φαρμακευτικές εταιρείες και εστιάζει στη σεξουαλική πολυσυντροφικότητα αρκετών γκέι ανδρών. Το βιβλίο του, που θεωρήθηκε συνεισφορά στη συζήτηση για τα αίτια της εξάπλωσης του ιού του AIDS, στην πραγματικότητα συνέβαλε στη συνέχισή της.

Ασφαλώς δεν είναι πλούσιοι όλοι οι ομοσυντηρητικοί, αλλά η κοσμοαντίληψη που προβάλλουν σίγουρα συντελεί στην ενίσχυση της αντιδραστικής και καταπιεστικής σεξουαλικής νομοθεσίας και ιδεολογίας, που ωφελεί περισσότερο όσους και όσες βρίσκονται στην εξουσία. Μας λένε, επίσης, ότι είναι εσφαλμένη η αντίληψη πως όλοι όσοι βιώνουν μια κοινή καταπίεση έχουν επίσης και κοινό συμφέρον να παλέψουν πλάι πλάι.⁷⁶ Στην πραγματικότητα, η οπτική και τα ενδιαφέροντα είναι άλλα όταν κάθεται πίσω από το τιμόνι μιας Μερσεντές και άλλα όταν οδηγείς Φιατάκι. Τα περισσότερα ΛΟΑΤ άτομα, όπως δείχνουν και τα στατιστικά στοιχεία παραπάνω, ανήκουν στην εργατική τάξη. Δεν έχουν, επομένως, το παραμικρό συμφέρον να αποδέχονται και να διαιωνίζουν τους οπισθοδρομικούς μύθους που προβάλλουν οι ελίτ -ανεξάρτητα από τον σεξουαλικό προσανατολισμό του προσώπου που κρύβει τις προκαταλήψεις του πίσω από την «ομοφυλόφιλη οπτική».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

Για την υπεράσπιση του υλισμού: Εξέταση του μεταμοντερνισμού, των πολιτικών της ταυτότητας και της κούιρ θεωρίας

Για τους μαρξιστές και τις μαρξίστριες, η θεωρία είναι οδηγός για δράση, όχι αυτοσκοπός. «Οι φιλόσοφοι μονάχα εξηγούσαν τον κόσμο με διάφορους τρόπους, το ζήτημα όμως είναι να τον αλλάξουμε»¹ σύμφωνα με την περίφημη ρήση των Μαρξ και Ένγκελς. Σκοπός τους δεν ήταν να υποτιμήσουν τη θεωρία και τους φιλοσόφους, αλλά να τους προκαλέσουν να αναλάβουν αγώνες στην καθημερινή ζωή ώστε να μπει ένα τέλος στο καθεστώς καταπίεσης και εκμετάλλευσης που υφίστανται όλοι οι άνθρωποι της εργατικής τάξης μέσα στον καπιταλισμό. Δυστυχώς, όμως, τις προηγούμενες δεκαετίες στις ΗΠΑ δεν επικράτησε αυτός ο τρόπος σκέψης στην πολιτική και θεωρητική συζήτηση για τη απελευθέρωση των ΛΟΑΤ. Οι ΛΟΑΤ πολιτικές συγκεντρώθηκαν μέσα στον ακαδημαϊκό χώρο μετά την ύφεση των κοινωνικών αγώνων στα εκβιομηχανισμένα δυτικά κράτη κατά τη δεκαετία του '70. Ορισμένοι που συμμετείχαν στα κινήματα στα τέλη της δεκαετίας του '60 και που επέλεξαν ακαδημαϊκή καριέρα εξέλαβαν την αποτυχία αυτών των αγώνων και των ψευδοσοσιαλιστικών κρατών για τη χειραφέτηση ως ένδειξη ότι οι μαρξιστικές πολιτικές και η στρατηγική της συλλογικής πάλης ήταν στην καλύτερη περίπτωση αναχρονισμός και στη χειρότερη τραγικό λάθος. Σε μια εποχή ασύστολου καταναλωτισμού και νεοφιλευθερισμού που ση-

μάδεψαν τη μετά το 1980 περίοδο, πολλοί και πολλές από τον ακαδημαϊκό χώρο αναζήτησαν εναλλακτικές στο μαρξισμό θεωρίες για την κατανόηση του κόσμου, συμπεριλαμβανομένης της ΛΟΑΤ καταπίεσης. Έτσι ανακάλυψαν τον μεταμοντερνισμό.

Παρά τις ριζοσπαστικές προθέσεις και τάσεις πολλών εκφραστών και υποστηρικτών του μεταμοντερνισμού και των παραφύδων του –πολιτικές της ταυτότητας και κούρ θεωρία– αυτές οι ιδέες δεν προσφέρουν στους ανθρώπους μια κοσμοαντίληψη ικανή να ανατρέψει την καταπίεση που υφίστανται τα ΛΟΑΤ άτομα. Στην πραγματικότητα αποτελούν υποχώρηση όχι μόνο από την ταξική αντίληψη αλλά και από την υλιστική ανάλυση για τον τρόπο με τον οποίο λειτουργεί ο κόσμος και πώς να τον αλλάξουμε. Ενώ οι μεταμοντέρνες θεωρίες φαίνεται να βρίσκονται σε κάμψη στη νέα πολιτική εποχή που τώρα διαμορφώνεται, παρ' όλα αυτά εξακολουθούν να είναι κυρίαρχες στη ΛΟΑΤ θεωρία και στο ΛΟΑΤ κίνημα. Και δεν θα εξαφανιστούν έτσι απλά, χωρίς οι ακτιβιστές και οι θεωρητικοί να σταθούν στο ύψος της πρόκλησης να τις αντικαταστήσουν με κάτι άλλο. Ακολουθεί μια σύντομη παρουσίαση του μεταμοντερνισμού, των πολιτικών της ταυτότητας και της κούρ θεωρίας και μια πολεμική εναντίον τους, επειδή η κατανόηση αυτών των συχνά αφηρημένων συλλήψεων επηρεάζει τις στρατηγικές που αναπτύσσουν οι ακτιβιστές και οι ακτιβίστριες για να αμφισβητήσουν το status quo. Στο κάτω κάτω, «χωρίς επαναστατική θεωρία δεν μπορεί να υπάρξει και επαναστατικό κίνημα», όπως υποστήριξε ο Β.Ι. Λένιν στο *Τι να κάνουμε*.²

Μεταμοντερνισμός και πολιτικές της ταυτότητας

Ο μαρξιστής κριτικός λογοτεχνίας Τέρυ Ήγκλετον (Terry Eagleton) ορίζει τον μεταμοντερνισμό ως:

[Τ]ο σύγχρονο κίνημα σκέψης που απορρίπτει τις απολυτότητες, τις οικουμενικές αξίες, τις μεγάλες ιστορικές αφηγήσεις, τα συμπαγή θεμέλια της ανθρώπινης ύπαρξης και τη δυνατότητα αντικειμενικής γνώσης. Ο μεταμοντερνισμός αντιμετωπίζει με σκεπτικισμό την αλήθεια, την ενότητα και την εξέλιξη, είναι αντίθετος σε αυτό που εκλαμβάνει ως πολιτισμικό ελιτισμό, τείνει προς τον πολιτισμικό σχετικισμό και υμνεί τον πλουραλισμό, την ασυνέχεια και την ετερογένεια.⁴

Αυτό το εκλεπτυσμένο σύνολο ιδεών –συχνά γραμμένων σε ιδιαίτε-
πως σύνθετη και ακατάληπτη γλώσσα– κρύβει μια ξεκάθαρα αντιυλιστι-

κή και πεσιμιστική οπτική σχετικά με την πιθανότητα αλλαγής. Ενώ ο μοντερνισμός υπήρξε μια διανοητική τάση που χαρακτηριζόταν από την προσήλωσή στη λογική σκέψη και την επιστημονική αναζήτηση, ο μεταμοντερνισμός είναι μια φιλοσοφική κριτική της αντικειμενικής γνώσης. Ο μεταμοντερνισμός υποστηρίζει ότι η αντικειμενική γνώση είναι ψευδαίσθηση, καθώς αυτό που ονομάζουμε «αλήθεια» ή «γνώση» είναι απλώς το συγκεκριμένο στον δικό μας πολιτισμό και η γλώσσα ή ο «λόγος» που μας απευθύνουν οι έχοντες θέσεις εξουσίας. Είτε ασκεί κριτική σε πολιτικά συστήματα, είτε στη λογοτεχνία, είτε στην τέχνη, ο μεταμοντερνισμός αμφισβητεί κάθε θεωρητική υπόθεση και αντιμετωπίζει κάθε ισχυρισμό ως ενδεχομενικό και ως κάτι πολιτισμικά σχετικό.

Πολλοί προοδευτικοί και ριζοσπάστες, μεταξύ των οποίων και ορισμένοι σοσιαλιστές, ασπάστηκαν το μεταμοντερνισμό και το μεταδομισμό⁴ –μια εκδοχή του μεταμοντερνισμού– στη δεκαετία του '70, μετά την προφανή αποτυχία των σταλινικών και μαοϊκών κομμάτων και κρατών να επιφέρουν τον κοινωνικό μετασχηματισμό που επαγγέλονταν. Αρκετοί από τους θεμελιωτές της θεωρίας, όπως ο Ζαν Μπωντριγιάρ (Jean Baudrillard), ο Ζακ Ντεριντά (Jacques Derrida) και ο Μισέλ Φουκώ, ήταν Γάλλοι διανοούμενοι, γεννημένοι στις αρχές του 20ού αιώνα, σαφώς επηρεασμένοι τόσο από τη φρίκη του φασισμού όσο και από την προδοσία του Κομμουνιστικού Κόμματος Γαλλίας (ΚΚΓ), που ασκούσε μαζική επιρροή.

Ένα γεγονός που διαμόρφωσε τη σκέψη τους για τον κόσμο ήταν η προδοσία από το γαλλικό ΚΚ κατά τη διάρκεια της μεγαλύτερης γενικής απεργίας που είχε γίνει ποτέ, το 1968, όταν 10 εκατομμύρια εργάτες και εργάτριες συνενώθηκαν με τους μαζικούς φοιτητικούς αγώνες για να εκφράσουν τα ριζοσπαστικά τους αιτήματα. Μια φοιτητική εξέγερση ενάντια στον πόλεμο του Βιετνάμ στο πανεπιστήμιο της Ναντέρ, ενός δυτικού προαστίου του Παρισιού, κατέληξε σε τεράστια οικονομική και κοινωνική αναταραχή, που εξέφραζε τη δυσαρέσκεια της γαλλικής εργατικής τάξης για την αστυνομική καταστολή και την ψευδαίσθηση της μεταπολεμικής καταναλωτικής ευδαιμονίας των λίγων δίπλα στην ένδεια των πολλών.⁵ Ένα μείγμα αντιεξουσιαστικής οργής και σοσιαλιστικών οραμάτων για συνολικό οικονομικό και κοινωνικό μετασχηματισμό εκφράστηκε μέσα από πανταχού παρόντα γκράφιτι και πανό με συνθήματα όπως «Να είσαι ρεαλιστής, να ζητάς το αδύνατο»⁶ και «Το αφεντικό έχει ανάγκη εσένα, όχι εσύ το αφεντικό».⁷ Όμως το ιεραρχικά δομημένο και καθοδηγούμενο από τη Μόσχα γαλλικό ΚΚ πρόδωσε τις προσδοκίες εκατομμυρίων εργατών/ριών και φοιτητών/ριών, όταν ήρθε σε συνεννόηση με το καθεστώς του Σαρλ ντε Γκωλ (Charles de Gaulle), βραχυκυκλώνοντας έτσι τη μαζική οικονομι-

κή και κοινωνική εξέγερση, περιορίζοντας τα συνολικά αιτήματα σε πολύ στενές μεταρρυθμίσεις και βάζοντας ένα τέλος σε εβδομάδες απεργιών και καταλήψεων εργοστασίων που απειλούσαν την κυβέρνηση του στρατηγού Ντε Γκωλ. Ο σοσιαλιστής ιστορικός Ντάνιελ Σίνγκερ (Daniel Singer) το συνοψίζει ως εξής: «*Η ηγεσία του Κομμουνιστικού Κόμματος επέλεξε την ασφάλεια των κοινοβουλευτικών αγώνων ανάμεσα σε βατράχους και ποντίκια.*»⁸ *Επέλεξε το δρόμο της εκλογικής ήττας.*⁸

Οι πρώιμοι μεταμοντερνιστές καταπίστηκαν με τις μαρξιστικές ιδέες αναζητώντας διέξοδο από την κρίση και αρχικά δεν απέρριπταν συνολικά την ταξική πάλη, αλλά το τελικό αποτέλεσμα ήταν η απόρριψη της ταξικής πολιτικής καθώς οι υποστηρικτές του Φουκώ και άλλοι έπαψαν να πιστεύουν στη δυνατότητα κοινωνικής αλλαγής. Ο ίδιος ο Φουκώ, κάποτε μέλος του ΚΚ Γαλλίας, παρέμεινε σε όλη του τη ζωή αντίπαλος τόσο της δυτικής αστικής ιδεολογίας όσο και των καθοδηγούμενων από τη Μόσχα κομμουνιστικών κομμάτων που ταύτιζε με το μαρξισμό. Ομοφυλόφιλος που πέθανε από AIDS το 1984, ο Φουκώ υπήρξε σχεδόν είδωλο για πολλούς ΛΟΑΤ διανοούμενους, λόγω της θεωρητικής συνεισφοράς του στην κατανόηση της σεξουαλικότητας.

Οι μαρξιστές συμφωνούν με τη δομιστική του προσέγγιση όσον αφορά τις σεξουαλικές ταυτότητες, που πραγματευτήκαμε στο πρώτο κεφάλαιο. Ωστόσο, το γεγονός ότι ταύτιζε το σταλινισμό με το σοσιαλισμό, καθώς και οι θεωρητικές του αναζητήσεις μακριά από τις υλικές και κοινωνικές αιτίες της εξουσίας και της καταπίεσης, που θα πραγματευτούμε παρακάτω, κατέστησε την κληρονομιά του αντιφατική για την Αριστερά. «Ο Φουκώ δεν είχε την ικανότητα να εξηγήσει τα ιστορικά αίτια» γράφει ο Ουίλιαμ Μπ. Τέρνερ (William B. Turner). Και διευκρινίζει: «Όλα τα κύρια έργα του Φουκώ περιέχουν πολλές αιτιώδεις διαπιστώσεις. Δεν περιέχουν, ωστόσο, καμία προσπάθεια να εξηγηθούν αιτιακά οι μεγάλες αλλαγές από τη μια περίοδο στην άλλη ή από το ένα επιστημολογικό πεδίο στο άλλο».⁹ Χωρίς να κατανοεί υλιστικά από πού προήλθε η σεξουαλική καταπίεση, ο Φουκώ δεν μπορούσε να προσφέρει πολλά στον πόλεμο εναντίον της. Σύμφωνα με το συγγραφέα του έργου Άγιος Φουκώ (Saint Foucault), «Ο Φουκώ απέφυγε κάποιες περιστασιακές προσπάθειες αριστερών γκέι διανοουμένων να πιστώσουν στα κείμενά του συμβολή στο κίνημα χειραφέτησης των ομοφυλόφιλων: "Το έργο μου δεν έχει καμία σχέση με την απελευθέρωση των ομοφυλόφιλων" αναφέρεται ότι δήλωσε σε έναν θαναμαστή του το 1975».¹⁰

* Αναφορά εδώ στο σατιρικό κείμενο «Βατραχομομαχία», μια παρωδία της ομηρικής Ιλιάδας. Η αναφορά σε αυτό το έργο γίνεται για να δοθεί έμφαση στο γεγονός ότι η κοινοβουλευτική πάλη είναι παρωδία της πραγματικής πάλης των τάξεων. [ΣΤΜ]

Η απόρριψη από τους μεταμοντερνιστές της ταξικής πάλης ως μέσου για την απελευθέρωση των καταπιεσμένων οφείλεται όχι μόνο στην απογοήτευσή τους από τη δεκαετία του 1960, αλλά και στην εκτίμησή τους για τις μεταβολές που λάμβαναν χώρα μέσα στον παγκόσμιο καπιταλισμό. Τα προχωρήματα στην παγκοσμιοποίηση της μαζικής παραγωγής και η ανάδυση της εποχής της πληροφορίας έκαναν κάποιους να υποστηρίξουν ότι οι ΗΠΑ και η Δυτική Ευρώπη είχαν γίνει «μεταβιομηχανικές» κοινωνίες. Το βρετανικό περιοδικό *Marxism Today* έγραφε:

*Ο κόσμος μας ανακατασκευάζεται. Η μαζική παραγωγή, η μαζική κατανάλωση, η μεγάλη πόλη, το κράτος του Μεγάλου Αδελφού, η εκτεταμένη ανοικοδόμηση και το έθνος-κράτος βρίσκονται σε παρακμή. Ευελιξία, ποικιλομορφία, διαφοροποίηση, κινητικότητα, επικοινωνία, αποκέντρωση και διεθνισμός βρίσκονται σε ανοδική πορεία. Στο πλαίσιο της διαδικασίας αυτής, οι ίδιες οι ταυτότητές μας, η αντίληψη του εαυτού, οι δικές μας υποκειμενικότητες, μεταμορφώνονται. Βρισκόμαστε σε στάδιο μετάβασης σε μια νέα εποχή.*¹¹

Αναμφισβήτητα ο καπιταλισμός έχει υποστεί τεράστιες αλλαγές στη σύγχρονη εποχή, μεταξύ των οποίων και μεταβολές στο πώς και πού λαμβάνει χώρα η παραγωγή, αλλά η παραγωγή αγαθών δεν έπαψε ποτέ να αποτελεί κεντρικό χαρακτηριστικό του καπιταλισμού, ακόμα και στη Δύση. Κατά τη διάρκεια της περιόδου που κατεχοχόν θριάμβευαν οι μεταμοντέρνες ιδέες, στις δεκαετίες του '80 και του '90, το εργατικό δυναμικό στον τομέα της μεταποίησης στις Ηνωμένες Πολιτείες αυξήθηκε κατά πέντε εκατομμύρια, παρά τη μείωση του αριθμού των Αμερικανών βιομηχανικών εργατών συγκριτικά με το συνολικό εργατικό δυναμικό.¹² Επιπλέον, αυτοί οι μεταβιομηχανικοί στοχαστές υπονοούν ότι ο πολύ διευρυνόμενος τομέας των υπηρεσιών μέσα στις δυτικές οικονομίες αποτελείται από εργάτες και εργάτριες με δύναμη κατά κάποιον τρόπο ελαττωμένη εξαιτίας του μη βιομηχανικού χαρακτήρα της εργασίας τους. Στην πραγματικότητα, οι δάσκαλοι/ες, οι νοσηλεύτες/ριες, οι σερβιτόροι/ες, οι προγραμματιστές/ριες δεδομένων, οι εργαζόμενοι/ες στα φαστ φουντ και στα ταμεία, υφίστανται την εκμετάλλευση ως εργάτες και εργάτριες με την κλασική μαρξιστική έννοια του όρου –δηλαδή πουλούν την εργατική τους δύναμη στους καπιταλιστές, που κερδίζουν από τη διαφορά ανάμεσα στην αξία της υπηρεσίας ή του προϊόντος και στον καταβαλλόμενο στον/στην υπάλληλο μισθό. Παρά τις δομικές αλλαγές στο εργατικό δυναμικό, οι εργαζόμενοι και οι εργαζόμενες που κάνουν εξειδικευμένη χειρωνακτική εργασία και οι χαρτογιακάδες, από τη βιομηχανία μέχρι τις υπηρεσίες, εξακολουθούν

να κατέχουν τον κεντρικό ρόλο που τους απέδωσαν οι Μαρξ και Ένγκελς στο *Κομμουνιστικό μανιφέστο*. Με απλά λόγια, οι εργάτες και οι εργάτριες, ως η τάξη που παράγει τον πλούτο στην καπιταλιστική κοινωνία, διαθέτουν και τη δυνατότητα να τη μετασχηματίσουν.

Η μεσοαστική προέλευση πολλών πρώην ριζοσπαστών και ριζοσπαστριών που ανέπτυξαν και προώθησαν τις μεταμοντέρνες ιδέες διαμόρφωσε την οπτική τους. Έχοντας μεγαλώσει μέσα στη μεγαλύτερη οικονομική έκρηξη στην καπιταλιστική ιστορία, ιδιαίτερα στις Ηνωμένες Πολιτείες, όπου η ανώτατη εκπαίδευση ήταν πιο προσιτή από ποτέ και το επίπεδο της ταξικής πάλης παρέμεινε χαμηλό, αυτοί οι στοχαστές, άνδρες και γυναίκες, αντιμετώπιζαν συχνά τους εργάτες και τις εργάτριες ως οπισθοδρομία. Το γεγονός ότι ο πόλεμος του Βιετνάμ, που ριζοσπαστικοποίησε τη γενιά της δεκαετίας του '60, υποστηρίχθηκε για πολλά χρόνια από την πλειονότητα των λευκών εργατών/ριών τροφοδότησε την ιδέα ότι οι εργάτες/ριες «είχαν ξεπουληθεί».¹³ Όπως το έθεσε κάποτε ο ριζοσπάστης φιλόσοφος Χέρμπερτ Μαρκούζε (Herbert Marcuse), «Γιατί θα πρέπει η ανατροπή της υπάρχουσας τάξης πραγμάτων να αποτελεί ζωτική ανάγκη για ανθρώπους που έχουν ή ελπίζουν να αποκτήσουν όμορφα ρούχα, γεμάτο κελάρι, τηλεόραση, αυτοκίνητο, σπίτι και ούτω καθεξής, όλα αυτά μέσα στην ήδη υπάρχουσα τάξη πραγμάτων».¹⁴ Ωστόσο, το φθίνον βιοτικό επίπεδο της αμερικανικής εργατικής τάξης μέσα στα τελευταία 30 χρόνια αποκαλύπτει τους περιορισμούς που έχει η εξαγωγή συμπερασμάτων από ένα μονάχα στιγμιότυπο των συνθηκών ζωής και της συνείδησης ενός μέρους της εργατικής τάξης σε κάποια ορισμένη ιστορική στιγμή. Η για δεκαετίες επίθεση από τα αφεντικά, που έχει αφήσει δεκάδες εκατομμύρια χωρίς ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και επισφαλώς εργαζόμενους ή άνεργους, φανερώνει πώς, ακόμα και στο πλουσιότερο κράτος του κόσμου, οι εργάτες και οι εργάτριες εξακολουθούν να υφίστανται εκμετάλλευση και καταπίεση.

Θεωρώντας ότι δεν υπάρχει η ανθρώπινη δύναμη που βάζουν οι μαρξιστές στο κέντρο των αγώνων –π.χ. εργάτες– οι μεταμοντερνιστές αναζητήσαν εναλλακτικά υποκείμενα για την αλλαγή του κόσμου και κάποιοι αμφισβήτησαν ακόμη και το εάν η θεμελιώδης αλλαγή είναι δυνατή ή επιθυμητή. Δύο βασικοί εκπρόσωποι του μεταμοντερνισμού, ο Ερνέστο Λακλάου (Ernesto Laclau) και η Σαντάλ Μουφ (Chantal Mouffe), στο έργο τους *Ηγεμονία και σοσιαλιστική στρατηγική* πρότειναν ότι «τα νέα κοινωνικά κινήματα» μπορούν να αντικαταστήσουν την υπό εξαφάνιση εργατική τάξη.¹⁵ Κάθε καταπιεσμένη ομάδα, σύμφωνα με αυτή την αντίληψη, μπορεί να διαμορφώσει το δικό της ξεχωριστό ή «αυτόνομο» κίνημα, πράγμα το οποίο έγινε γνωστό στη δεκαετία του 1980 ως πολιτικές της ταυτό-

τητας. Οι ακτιβιστές και οι ακαδημαϊκοί των πολιτικών της ταυτότητας ανέδειξαν την αυτονομία, δηλαδή τον διαχωρισμό από άλλους, ως κομβικής σημασίας οργανωτική τους αρχή. «Οι πολιτικές της ταυτότητας πρέπει να είναι και πολιτικές της διαφοράς»,¹⁶ ισχυρίζεται ο θεωρητικός Τζέφρυ Εσκοφιέ (Jeffrey Escoffier). Αντί για την εργατική τάξη, οι υποστηρικτές των πολιτικών της ταυτότητας ισχυρίζονται ότι οι γυναίκες, οι μαύροι, τα ΛΟΑΤ άτομα και άλλες καταπιεσμένες μειονοτικές ομάδες διαθέτουν τη μοναδική ικανότητα να ορίσουν και να αγωνιστούν ενάντια στη δική τους καταπίεση. Η ακαδημαϊκός του λεσβιασμού Ντέινα Κλάουντ (Dana Cloud) εξηγεί: «Το κλειδί για τις πολιτικές της ταυτότητας είναι η ιδέα ότι κάποιος/α μπορεί κατά κάποιον τρόπο να εξηγήσει την καταπίεση με μόνη την αναφορά στο ίδιο του/της το βίωμα. Στις πολιτικές της ταυτότητας δεν γίνεται προσπάθεια να εξηγηθούν η προέλευση του ρατσισμού και του σεξισμού και οι στρατηγικές εναντίον τους, καθώς διατυπώνονται θεωρίες για τα φαινόμενα αυτά περισσότερο ως ψυχολογικά, βιωμένα γεγονότα παρά ως ιδεολογικά συστήματα με υλική βάση».¹⁷

Θα πρέπει να είναι αυτονόητο ότι όσοι/ες βιώνουν ρατσισμό, σεξισμό ή/και ομοφοβία έχουν συμφέρον να βάλουν ένα τέλος σε αυτό –πρέπει, και συνήθως το κάνουν, να έχουν βασικό ρόλο στην οργάνωση του κινήματος ενάντια στην καταπίεση. Αλλά η θεωρία των πολιτικών της ταυτότητας είναι κάτι πολύ ευρύτερο. Εκθειάζει τη λογική ότι «το προσωπικό είναι πολιτικό», που υποστηρίζει ότι ο τρόπος ζωής κάποιου ατόμου, οι προσωπικές του σχέσεις και οι καταναλωτικές του επιλογές είναι κεντρικές μορφές πολιτικής αντίστασης, οδηγώντας συχνά σε πθικολογικές και ατομικιστικές αντιλήψεις αμφισβήτησης του συστήματος. «Οι πολιτικές της ταυτότητας των μειονοτικών ομάδων είναι μια προσπάθεια απόκτησης δύναμης έξω από τη δημόσια σφαίρα (δηλαδή, ιδιωτικά, στην κουλτούρα)»¹⁸ εξηγεί η ιστορικός του AIDS Σίντυ Πάτον (Cindy Patton). Κι αυτό γίνεται «όχι μόνο εκφράζοντας το “αυθεντικό” υποκειμενικό βίωμα της καταπίεσης – “μιλώντας ανοιχτά”, “κάνοντας coming out”, “λέγοντας τα πράγματα όπως στ’ αλήθεια είναι” – αλλά επίσης χρησιμοποιώντας την κοινότητα πάνω στην οποία δομήθηκε αυτή η ταυτότητα ως βάση μιας συμπαγούς μετωπικής δύναμης».¹⁹ Ο στόχος, σύμφωνα με την Πάτον και τους ομοϊδέατες της, δεν είναι η ανθρώπινη απελευθέρωση ή ακόμα και το τέλος της καταπίεσης, αλλά η δημιουργία πολιτισμικών χώρων όπου οι καταπιεσμένες ομάδες θα μπορούν να εκφραστούν ελεύθερα.

Η προσκόλληση των ακτιβιστών/ριών και των θεωρητικών των πολιτικών της ταυτότητας σε μπλοκ ισχύος δομημένα πάνω στην ταυτότητα ισοδυναμεί με απόρριψη εκ μέρους τους της αντίληψης ότι η τάξη είναι μια θεμελιώδης διαχωριστική γραμμή στην κοινωνία, και έτσι διαρρηγνύ-

ουν το δεσμό ανάμεσα στην εκμετάλλευση και την καταπίεση. Ο Εσκοφιέ εξηγεί ωμά πώς η απαισιοδοξία του λόγω της μη εναντίωσης της εργατικής τάξης στην καταπίεση τον οδήγησε να υιοθετήσει την ταυτότητα ως εναλλακτική πρόταση: «Βρισκόμαστε σήμερα σε μια περίοδο εξασθένησης και αποθάρρυνσης. ... Η πρόσφατη ιστορία της αμερικανικής εργατικής τάξης δείχνει σαφώς ότι δεν έχει την οργανωτική και πολιτική ικανότητα να παλέψει αποτελεσματικά για τον ολοκληρωτικό μετασχηματισμό της κοινωνίας».²⁰ Στο βαθμό που η τάξη μπορεί να αναγνωριστεί ακόμα σε αυτό το σχήμα, αυτό που καταδικάζεται είναι περισσότερο ο ταξισμός ή ο ονομισμός παρά η πραγματική ταξική διαίρεση της κοινωνίας. Όταν οι ακαδημαϊκοί αποσυνέδεσαν τη ΛΟΑΤ καταπίεση από την ταξική κοινωνία – αν αναζητήσαν ποτέ πραγματικά την προέλευση της καταπίεσης αυτής – η καταπίεση βρέθηκε στον κόσμο των ιδεών και όχι στον υλικό κόσμο. Το πρόβλημα για τους εν λόγω ακαδημαϊκούς είναι οι αντιδραστικές ιδέες στρέιτ ανθρώπων, που διαδίδονται ευρέως από τα ΜΜΕ των στρέιτ και επιβάλλονται από το κράτος που ελέγχεται από τους στρέιτ. Η Πάτον, όπως και πολλοί άλλοι, υποστηρίζει ότι η ομοφοβία είναι το αποτέλεσμα μιας «κακής στάσης» ή «διανοητικής κατάστασης» ορισμένων ατόμων και όχι το αποτέλεσμα της δομικής ανισότητας που γέννησε ο καπιταλισμός.²¹ Σε αυτή την πλατιά διαδεδομένη αντίληψη έρχονται να δώσουν βάση βιωμένες ομοφοβικές εμπειρίες ΛΟΑΤ ανθρώπων από την προσωπική τους αλληλεπίδραση με κάποιους στρέιτ, που θεωρούνται μέρος του προβλήματος και κατά κάποιον τρόπο ακόμα και ωφελούμενοι από την καταπίεση των υπολοίπων.

Η θεωρία της σεξουαλικής καταπίεσης ως καταπίεσης που έχει ιδεολογική βάση προέρχεται από συγγραφείς όπως ο Φουκώ και μοιράζεται πολλά κοινά συμπεράσματα με τη θεωρία της πατριαρχίας. Η θεωρία της πατριαρχίας έφτασε να είναι σχεδόν ηγεμονική στο φεμινιστικό κίνημα και ριζοσπαστικοί εκπρόσωποί της, όπως η Χάιντι Χάρτμαν (Heidi Hartman), υποστηρίζουν ότι η ανδρική κυριαρχία δεν είναι προϊόν της ταξικής κοινωνίας, αλλά οικουμενικό γνώρισμα της ανθρώπινης κοινωνίας. Σύμφωνα με τη θεωρία της πατριαρχίας, το βιολογικό φύλο και όχι η τάξη είναι η βασική διαχωριστική γραμμή μέσα στην κοινωνία και συνολικά οι άνδρες ωφελούνται από τη συνολική καταπίεση των γυναικών. Η Χάρτμαν ορίζει την πατριαρχία ως ένα «σύνολο κοινωνικών σχέσεων ανάμεσα στους άνδρες οι οποίες έχουν υλική βάση και, παρότι ιεραρχικές, εδραιώνουν ή δημιουργούν αλληλεξάρτηση ή αλληλεγγύη μεταξύ των ανδρών που τους επιτρέπει να κυριαρχούν επί των γυναικών». Συμπληρωματικά «η υλική βάση πάνω στην οποία στηρίζεται η πατριαρχία είναι κατά κύριο λόγο ο έλεγχος των ανδρών πάνω στην εργατική δύναμη των γυναικών. ...

Διατηρούν τον έλεγχο με το να αρνούνται στις γυναίκες την πρόσβαση στις απαραίτητες οικονομικές παραγωγικές πηγές και με το να επιβάλλουν περιορισμούς στη γυναικεία σεξουαλικότητα».²² Το βασικό πρόβλημα με αυτήν τη θεωρία είναι πως παραβλέπει τις ιστορικές αποδείξεις ότι η ανδρική κυριαρχία δεν είναι οικουμενικό γνώρισμα όλων των ανθρώπινων κοινωνιών αλλά προκύπτει παράλληλα με τις ταξικές διαιρέσεις, όπως δείχνουν τα ανθρωπολογικά στοιχεία της Λήκκοκ στο έργο *Μύθοι της ανδρικής κυριαρχίας* (*Myths of Male Dominance*).²³ Ένα άλλο πρόβλημα είναι ότι η θεωρία της πατριαρχίας επιχειρεί να τσουβαλιάσει όλους τους άνδρες, συμπεριλαμβανομένων των φτωχών και των ανθρώπων της εργατικής τάξης, καταλήγοντας ουσιαστικά στο συμπέρασμα ότι οι άστεγοι άνδρες, για παράδειγμα, καταπιέζουν γυναίκες σαν τη Χίλαρυ Κλίντον. Παρά το νεύμα της Χάρτμαν για την ύπαρξη υλικής βάσης, ως θεωρία αντικαθιστά την υλιστική ανάλυση της γυναικείας καταπίεσης που ανάγεται στην πυρηνική οικογένεια με την αντίληψη ότι η ιδεολογία είναι η βάση της καταπίεσης και της εκμετάλλευσης.

Η θεωρία της πατριαρχίας βρήκε ως παράλληλό της στη θεωρία των πολιτικών της ταυτότητας την ιδέα ότι τα στρέιτ άτομα ωφελούνται από την καταπίεση σε βάρος των γκέι. Η άποψη αυτή, ότι το πρόβλημα είναι τα στρέιτ άτομα, υποστηρίχθηκε emphatically στο μανιφέστο «Μισώ τους στρέιτ», που μοιράστηκε για πρώτη φορά από ανώνυμα μέλη του Έθνους των Κουίρ* στο Pride της Νέας Υόρκης τον Ιούνιο του 1990. Μεταξύ άλλων αναφέρει:

Τα ετεροκανονικά άτομα έχουν ένα προνόμιο που τους επιτρέπει να κάνουν ό,τι τους ευχαριστεί και να γαμιούνται χωρίς φόβο. ... Θέλω να υπάρξει ένα μορατόριουμ στους ετερόφυλους γάμους, στα μωρά, στη δημόσια έκφραση τρυφερότητας από άτομα διαφορετικού βιολογικού φύλου και στις εικόνες στα ΜΜΕ που προωθούν την ετεροκανονικότητα. Μέχρι να μπορώ να απολαύσω την ίδια ελευθερία κίνησης και σεξουαλικής έκφρασης με τους στρέιτ [sic], το προνόμιο τους πρέπει να τερματιστεί και να δοθεί σε εμένα και στα κουίρ αδέρφια μου. Τα ετεροκανονικά άτομα δεν πρόκειται να κάνουν κάτι τέτοιο εθελοντικά, οπότε θα πρέπει να εξαναγκαστούν να το κάνουν. Τα ετεροκανονικά άτομα πρέπει να νιώσουν φόβο ώστε να το κάνουν. Τρόμο...

Είναι ευκολότερο να παλέψεις όταν ξέρεις ποιος είναι ο εχθρός σου. Τα ετεροκανονικά άτομα είναι ο εχθρός σου»²⁴

* Queer Nation, που έχει αποδοθεί στα ελληνικά και ως Έθνος των Κινα(δων) [ΣΤΜ]

Αυτή η σχεταριστική εκθρόνιση ενάντια στους πολλούς δύσκολα θα μπορούσε να θεωρηθεί υπόδειγμα συλλογικής πάλης σε μια κοινωνία όπου τα ΛΟΑΤ άτομα είναι συνήθως η μειοψηφία. Η απόρριψη των ετεροφυλόφιλων που εκλαμβάνεται ως ανταρσία απέναντι στην κατεστημένη τάξη μοιάζει περισσότερο σαν πρωτόγονη κραυγή παρά σαν την πολιτική στρατηγική μιας οργάνωσης που αποσκοπεί στην αμφισβήτηση της ομοφοβίας. Μια μαύρη λεσβία, παλιά αγωνίστρια του κινήματος της δεκαετίας του '70, η Μπάρμπαρα Σμιθ (Barbara Smith), απάντησε σε αυτό το μανιφέστο με επιστολή της στο περιοδικό *Outweek* υποστηρίζοντας ότι «εάν οι έγχρωμοι κουίρ ακολουθούσαν την πολιτική καθοδήγησή τους, θα βγάζαμε σύντομα και ανακοίνωση με τίτλο "Μισώ τους λευκούς", μεταξύ των οποίων και λευκοί κουίρ ευρωπαϊκής καταγωγής».²⁵ Για τους μαρξιστές, η συνείδηση υπό τον καπιταλισμό είναι μεικτή, κάποιες φορές αντιφατική, και ικανή να αλλάξει μέσω της εμπειρίας, των επιχειρημάτων και του αγώνα. Η θετική αλλαγή, όπως αυτή εκφράστηκε στη συμπεριφορά απέναντι στα ΛΟΑΤ άτομα στα ΜΜΕ και στις δημοσκοπήσεις από τη δεκαετία του '80, δείχνει ότι η εκθρόνιση απέναντι σε ανθρώπους εξαιτίας του σεξουαλικού τους προσανατολισμού –ή της φυλής και του φύλου τους– δεν είναι κάτι στατικό.²⁶

Επιπλέον, όπως συμπεραίνει ο Ντ'Εμίλιο, «κινήματα που στηρίζονται στην ταυτότητα πιθανότατα λειτουργούν ως εμπόδιο στην άρση των ταξικών αδικιών, επειδή προτάσσουν τη διαταξική πίστη στην ταυτοτική τους ομάδα».²⁷ Όπως σε κάθε διαταξική συμμαχία, έτσι κι εδώ, όσοι και όσες έχουν τη μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση, τον περισσότερο χρόνο και τις καλύτερες διασυνδέσεις –που συνήθως ανήκουν στη μεσαία και την ανώτερη τάξη– διαμορφώνουν την ατζέντα και την οπτική του νέου κοινωνικού κινήματος έτσι ώστε να είναι συμβατό με τις δικές τους επιδιώξεις και όχι αυτές της εργατικής τάξης και των φτωχών. «Σε κάθε περίπτωση, βασική εννοούμενη υπήρξε η μεσαία τάξη, που είχε πρόσβαση στην εκπαίδευση καθώς και τα προνόμια εκείνα που της επέτρεψαν να επωφεληθεί περισσότερο από τα ίσα δικαιώματα και τις ίσες ευκαιρίες» εξηγεί ο Ντ'Εμίλιο.²⁸ Η κριτική του εδώ δεν αφορά τους αγωνιστές και τις αγωνίστριες ή τους/τις ακαδημαϊκούς της μεσαίας τάξης, αλλά αποτελεί μια ακριβή αξιολόγηση της μεσαίας τάξης ως κοινωνικής δύναμης. Ο πολλαπλασιασμός των τμημάτων κουίρ σπουδών και σπουδών φύλου σε μεγάλα πανεπιστήμια καθώς και των ΜΜΕ και άλλων χώρων πολιτισμού που δίνουν έμφαση στα ΛΟΑΤ θέματα είναι κάποια από τα αποτελέσματα των κινήματων της ταυτότητας. Τα θετικά αυτά βήματα ασφαλώς τα καλωσορίζουμε. Ωστόσο, δεν αντιμετωπίζουν τις υλικές ανάγκες των πε-

ρισσότερων σεξουαλικών μειονοτικών ομάδων, ούτε τα βασικά προβλήματα που υφίστανται τα περισσότερα ΛΟΑΤ άτομα της εργατικής τάξης.

Λόγος – η πάλη των λέξεων με τις λέξεις

Μία από τις βασικές αρχές του μεταμοντερνισμού, από όπου άντλησε έμπνευση η θεωρία των πολιτικών της ταυτότητας και η κουίρ θεωρία, είναι ότι δεν υπάρχουν αντικειμενικές αλήθειες, τουλάχιστον καμία που να γνωρίζουμε με βεβαιότητα. Η αλήθεια ή η πραγματικότητα για τους μεταμοντερνιστές είναι ζήτημα αντίληψης. Δεν μπορούμε πραγματικά να γνωρίζουμε την πραγματικότητα, αφού διαμεσολαβείται από τη γλώσσα. Πρόκειται για εξαιρετικά οξύμωρη σύλληψη: εάν υπάρχει η αξίωση να παρουσιαστεί η αλήθεια ως αντι-αλήθεια είναι επειδή δεν υπάρχει καμία αντικειμενική αλήθεια –και αν υπάρχει, δεν είμαστε σε θέση να τη γνωρίζουμε.

Οι μεταμοντερνιστές αμφισβητούν την εγκυρότητα κάθε θεώρησης του κόσμου που τείνει στην καθολικοποίηση και συχνά αναφέρονται σε αυτές με τον όρο «μετααφηγήσεις». Όπως αναφέρει ο Ζαν Φρανσουά Λυοτάρ (Jean Francois Lyotard), «Ορίζω το μεταμοντέρνο ως τη δυσπιστία απέναντι στη μετααφήγηση»,²⁹ δηλαδή ως σκεπτικισμό απέναντι «στην ύπαρξη οποιουδήποτε γενικού πλαισίου πάνω στο οποίο να βασίζουμε την αντίληψή μας για μια αληθινή θεωρία ή για μια δίκαιη κοινωνία».³⁰ Με τον μαρξισμό να εκλαμβάνεται ως «ο θεός που απέτυχε», οι ακαδημαϊκοί όχι μόνο απορρίπτουν υπάρχοντα μοντέλα «σοσιαλισμού», αλλά θέτουν σε αμφισβήτηση τα ταξικά συμφέροντα, την ταξική πάλη και, μαζί με την εργατική τάξη, όλους τους υλικούς παράγοντες της αλλαγής. Ορισμένοι/ες από αυτούς τους στοχαστές, όπως ο Ερνέστο Λακλάου και η Σαντάλ Μουφ, αυτοπροσδιορίζονται ως «μεταμαρξιστές/ριες», κάτι που αν και χρονολογικά ορθό θα μπορούσε να περιγραφεί ακριβέστερα με τον όρο αντιμαρξιστές/ριες. Η Έλεν Μέικσινς Γουντ (Ellen Meiksins Wood) εξηγεί στο έργο της με τον εύστοχο τίτλο *Υποχώρηση από την τάξη (Retreat from Class)* πως ο Λακλάου και η Μουφ:

υπονομούν τα ίδια τα θεμέλια της μαρξιστικής θεωρίας σχετικά με το ότι η εργατική τάξη θα είναι το υποκείμενο του σοσιαλιστικού μετασχηματισμού, για να το αντικαταστήσουν με ένα πολιτικό σχέδιο που έχει ως σκοπό τη «ριζοσπαστική δημοκρατία» και υποκείμενό του μια πλατιά συμμαχία βασισμένη όχι στις ταξικές σχέσεις ούτε και σε καθορισμένες κοινωνικές σχέσεις, αλλά στο λόγο».³¹

Γιατί στο «λόγο»; Μετά την ήττα της γενικής απεργίας του γαλλικού Μάη του 1968, κάποιοι/ες έψαχναν απεγνωσμένα για εναλλακτικές θεω-

ρίες ώστε να εξηγήσουν την απογοήτευσή τους. Ο Φουκώ όρισε το λόγο ως το μέσο εκείνο διά του οποίου ρυθμίζεται η ανθρώπινη αλληλεπίδραση και γεννιέται η σκέψη. Για τον Φουκώ και άλλους, ο λόγος είναι «ένα σύνολο δηλώσεων που παρέχουν γλώσσα για να μιλήσουμε για ... ένα ορισμένο θέμα σε μια ορισμένη ιστορική στιγμή». Τίποτα δεν έχει απολύτως κανένα νόημα έξω από το λόγο»,³² ισχυρίζεται. Ο Φουκώ δεν αρνούσαν τόσο την υλική πραγματικότητα όσο πρότεινε ότι τα αντικείμενα αποκτούν νόημα μόνο μέσω του λόγου, ο οποίος εξουσιάζει τον τρόπο με τον οποίο η πραγματικότητα μπορεί, ή δεν μπορεί, να συζητηθεί. «Μέσα από τόσους λόγους», έγραψε, «πολλαπλασίασαν τις δικαστικές καταδικές των μικροδιαστροφών, προσκόλλησαν τη σεξουαλική ανωμαλία στη φρενοπάθεια, από την παιδική ηλικία ως τα γεράματα καθόρισαν ένα πρότυπο σεξουαλικής ανάπτυξης και χαρακτήρισαν επιμελώς όλες τις δυνατές αποκλίσεις».³³ Αντί να τη θεωρεί τμήμα της κοινωνίας, ο Φουκώ θεωρούσε ότι η γλώσσα κατασκευάζει την κοινωνία, προσδίδοντας με τον τρόπο αυτόν στη γλώσσα «δυνάμεις δημιουργίας της πραγματικότητας τόσο τρομακτικές όσο και εκείνες που εντοπίζουμε στους ισχυρισμούς ότι η γλώσσα είναι ελεύθερη από την κοινωνία. ... Γι' αυτόν, ο λόγος ο ίδιος συνιστά και αναπαράγει σχέσεις εξουσίας μέσα στην κοινωνία».³⁴ Αυτή τη μορφή γλωσσικού ιδεαλισμού, όπου η γλώσσα περισσότερο διαμορφώνει την πραγματικότητα παρά είναι μέσο κοινωνικής αλληλεπίδρασης, την επεξεργάστηκε και την τελειοποίησε περαιτέρω ο φιλόσοφος Ζακ Ντερριντά (Jacques Derrida), που έγραψε: «Δεν υπάρχει τίποτα έξω από το κείμενο».³⁵ Με αυτό εννοούσε ότι δεν μπορούμε πραγματικά να γνωρίσουμε αντικείμενα έξω από ό,τι μπορεί να ειπωθεί ή να γραφτεί και όχι ότι δεν υπάρχει ακριβώς η πραγματικότητα. Είναι τρομακτική η εξουσία με την οποία εμποτίζονται οι έννοιες και οι λέξεις. Στην πραγματικότητα, είναι σαν να αναποδογυρίζει η ίδια η πραγματικότητα. Η κοσμοθεωρία του μεταμοντερνισμού –πέρα από τις ενστάσεις για τις μετααφηγήσεις– βασίζεται στο ότι η συνειδησή μας, που εκφράζεται μέσω του λόγου, καθορίζει τον υλικό μας κόσμο. Ωστόσο, η γλώσσα μας περιγράφει τον εξωτερικό κόσμο με μικρότερη ή μεγαλύτερη ακρίβεια, και οι ιδέες μας και η γλώσσα που χρησιμοποιούμε για να τις εκφράσουμε διαμορφώνονται από αυτόν τον εξωτερικό κόσμο και βοηθούν στη διαμόρφωσή του –πρόκειται για μια δυναμική διαδικασία. Όπως έγραψαν οι Μαρξ και Ένγκελς:

Εντελώς αντίθετα προς τη γερμανική φιλοσοφία, που κατεβαίνει από τον ουρανό στη γη, εδώ ανεβαίνουμε από τη γη στον ουρανό. Αυτό σημαίνει ότι δεν ξεκινάμε από το τι λένε, φαντάζονται, αντιλαμβάνονται οι άνθρωποι, ούτε από τους ανθρώπους έτσι όπως άλλοι τους περιγράφουν, τους σκέφτονται, τους φαντάζονται, τους αντιλαμβάνονται,

για να φτάσουμε ύστερα στους ανθρώπους με σάρκα και οστά. Ξεκινάμε από τους πραγματικούς, δραστήριους ανθρώπους, και πάνω στη βάση της πραγματικής διαδικασίας της ζωής τους δείχνουμε την ανάπτυξη των ιδεολογικών αντινακλάσεων και απηχίσεων αυτής της διαδικασίας της ζωής. ... Έτσι, η ηθική, η θρησκεία, η μεταφυσική, όλη η άλλη ιδεολογία και οι αντίστοιχες μορφές συνείδησης δεν διατηρούν πια την όψη της αυτονομίας. Δεν έχουν ούτε ιστορία ούτε εξέλιξη, αλλά οι άνθρωποι αναπτύσσουν την υλική τους παραγωγή και την υλική τους επικοινωνία, αλλάζουν παράλληλα και την πραγματική τους ύπαρξη, καθώς και τη σκέψη τους και τα προϊόντα της σκέψης τους. Δεν καθορίζει η συνείδηση τη ζωή, αλλά η ζωή καθορίζει τη συνείδηση»³⁶

Η μεταμοντέρνα λογική οδήγησε ενίοτε σε αντιδραστικά συμπεράσματα. Για τον Μπωντριγιάρ και τους ομοϊδέατες του οι εικόνες δεν αναπαριστούν τον κόσμο. Αντιθέτως, «έχουμε έναν κόσμο από εικόνες, από παραισθησιογόνες αναμνήσεις ενός ανύπαρκτου πραγματικού».³⁷ Αυτή η μεταμοντέρνα δυστοπία οδηγεί σε μια αίσθηση μοιρολατρίας και παθητικότητας παρουσιάζοντας έναν κόσμο μέσα στον οποίο δεν μπορούμε να συλλάβουμε την πραγματικότητα κάτω από την επιφανειακή εμφάνιση των πραγμάτων. Εάν η αλήθεια είναι απλά αντίληψη, ακόμα και η καταπίεση των ΛΟΑΤ ατόμων θα πρέπει να τεθεί υπό αμφισβήτηση ως το σκιάχτρο μιας σεξουαλικής μειονοτικής ομάδας και όχι ως μια συστηματική, θεσμική και πολιτισμική δύναμη ικανή να σαρώσει τις ζωές των ανθρώπων. Ο Ήγκλετον εντοπίζει με οξυδέρκεια τον ταξικό χαρακτήρα αυτής της θεωρητικής θέσης στον ακαδημαϊκό χώρο: «Όσοι είναι αρκετά προνομιούχοι ώστε να μην έχουν ανάγκη να γνωρίζουν, για τους οποίους δεν υπάρχει πολιτικό διακύβευμα σε μια λογικά ακριβή γνώση, δεν έχουν τίποτα να χάσουν όταν υποστηρίζουν τις αρετές της απροσδιοριστίας».³⁸

Για τους μαρξιστές, οι ιδέες της κοινής λογικής διαμορφώνονται εν μέρει από τις «κυρίαρχες ιδέες» μέσα στην κοινωνία. Σύμφωνα με τους Μαρξ και Ένγκελς, «οι ιδέες της κυρίαρχης τάξης είναι σε κάθε εποχή οι κυρίαρχες ιδέες. Με άλλα λόγια, η τάξη που είναι η κυρίαρχη υλική δύναμη της κοινωνίας, είναι ταυτόχρονα και η κυρίαρχη πνευματική δύναμη».³⁹ Για παράδειγμα, η μετατόπιση στα τέλη του 19ου αιώνα από ορισμένες σεξουαλικές πρακτικές στην παγιωμένη αντίληψη της σεξουαλικότητας προέκυψε μέσα από τις υλικές ανάγκες του βιομηχανικού καπιταλισμού. Η ανάγκη των καπιταλιστών για εργάτες, για την αναπαραγωγή και τη χαμηλού κόστους συντήρησή τους εξελίχθηκε στην ιδεολογική υποστήριξη από την άρχουσα τάξη της πυρηνικής οικογένειας και μαζί μ' αυτό των

«φυσιολογικών» έμφυλων ρόλων και των σεξουαλικών «πρέπει» και «μη». Οι μεταβολές στον υλικό κόσμο μορφοποιούν τις ιδεολογικές ανάγκες της τάξης που βρίσκεται στην εξουσία να αλλάξει και να περιορίσει τη σεξουαλική μας ζωή.

Μία από τις πιο αποπροσανατολιστικές αντιλήψεις του μεταμοντερνισμού είναι η άποψη για το τι είναι η εξουσία και για το πώς μπορούμε να την αμφισβητήσουμε. Οι μαρξιστές/ριες εντοπίζουν τις δομικές σχέσεις εξουσίας ανάμεσα στην αριθμητικά τεράστια τάξη των εργατών που πουλούν την εργατική τους δύναμη και την ολιγάριθμη τάξη των αφεντικών που τους εκμεταλλεύονται και το συμφέρον των οποίων εξυπηρετούν το κράτος και η αστυνομία του, τα δικαστήριά του, ο στρατός του κ.λπ. Αντίθετα, οι μεταμοντερνιστές εντοπίζουν την εξουσία παντού γύρω τους. Ο Φουκώ εξήγησε ότι «Η εξουσία βρίσκεται παντού. Όχι επειδή συμπεριλαμβάνει τα πάντα, αλλά επειδή έρχεται από παντού ... η εξουσία δεν είναι ένας θεσμός ούτε δομή».⁴⁰ Και περαιτέρω υποστήριξε: «Το άτομο που έχει συγκροτηθεί από την εξουσία είναι συγχρόνως και φορέας της».⁴¹ Πέρα από την παρουσίαση αναλυτικών παραδειγμάτων για τον τρόπο με τον οποίο το ποινικό σύστημα και το ιατρικό κατεστημένο χρησιμοποιούνται ως εργαλεία κοινωνικού ελέγχου, δεν εξηγεί πώς και γιατί διαμορφώθηκαν έτσι αυτά τα συστήματα και ποιον εξυπηρετεί η λειτουργία τους. Για τον Φουκώ:

Η εξουσία δεν είναι ουσία, αλλά σχέση. Επομένως δεν κατέχεται, ασκείται. Αυτό σημαίνει ότι η εξουσία δεν θα έπρεπε να γίνεται αντιληπτή ως ιδιοκτησία κάποιου ο οποίος μπορεί να ταυτοποιηθεί και να αμφισβητηθεί, ούτε θα πρέπει να θεωρείται (τουλάχιστον κατ' αρχάς) ενσωματωμένη σε συγκεκριμένους παράγοντες ή θεσμούς. Η εξουσία δεν είναι κτήμα του Μονάρχη ή του Πατέρα ή του Κράτους και οι άνθρωποι δεν μπορεί να διαχωρίζονται σε αυτούς που την «έχουν» και αυτούς που δεν την «έχουν». Αντίθετα, η εξουσία είναι αυτό που χαρακτηρίζει τις σύνθετες σχέσεις μεταξύ των μερών μιας κοινωνίας –και την αλληλεπίδραση μεταξύ των ατόμων σε αυτή την κοινωνία– ως σχέσεις αδιάλειπτης εξουσίας. ... Η εξουσία, έτσι, δεν πρέπει να γίνεται κατανοητή σύμφωνα με το μοντέλο του διανύσματος με μονή κατεύθυνση από τον καταπιεστή προς τον καταπιεζόμενο. Είναι μάλλον ένα ρευστό μέσο που περικλείει τα πάντα, εμμενές σε κάθε μορφή κοινωνικής σχέσης....⁴²

Αποσυνδεδεμένη από την ταξική της βάση, η εξουσία χάνει τις ρίζες της, γίνεται μια πανταχού παρούσα και αφηρημένη έννοια. Εάν η εξου-

σία βρίσκεται παντού (και πουθενά), τότε η θεμελιώδης κοινωνική αλλαγή είναι ψευδαίσθηση. Χρησιμοποιώντας παρόμοιες έννοιες, το δημοφιλές βιβλίο του Τζων Χόλογουεϊ (John Holloway) *Ας αλλάξουμε τον κόσμο χωρίς να καταλάβουμε την εξουσία* του 2002 συσπείρωσε το παγκόσμιο κίνημα δικαιοσύνης μέσα από την ιδέα της διάλυσης της εξουσίας και της δημιουργίας «αντιεξουσίας» μέσα μας. Η επανάσταση για τους μεταμοντερνιστές έχει πάψει να σημαίνει το μετασχηματισμό του κόσμου. Αντιθέτως, ο κόσμος θα πρέπει να διορθωθεί με μικροαλλαγές. Ή, όπως αναφέρεται στο έργο *Ο Άγιος Φουκώ, «Σκοπός μιας αντιπολιτευόμενης πολιτικής είναι επομένως όχι η χειραφέτηση, αλλά η αντίσταση»*.⁴³ Σκοπός της αντίστασης γίνεται η επιβίωση, «*με το να βρει κανείς τον καλύτερο τρόπο να αντεπεξέλθει ... μέσα στα ήδη υπάρχοντα κοινωνικά συστήματα*»,⁴⁴ και όχι η υπερνίκηση των καταπιεστικών εξουσιών.

Σύμφωνα με την αντίληψη αυτή, η γλώσσα γίνεται η ίδια το πεδίο της μάχης και όχι απλώς ένα εργαλείο που χρησιμοποιούν οι άνθρωποι για να παλέψουν ενάντια στην καταπίεση που βιώνουν. Οι λέξεις «πούστης», «νταλικά» και «αδερφάρα» –βρισιές που γενιές θηλυπρεπών ανδρών και ανδροπρεπών γυναικών έχουν δει γραμμένα με ορνιθοσκαλισματα πάνω στο ντουλαπάκι τους στο σχολείο– γίνονται όπλα για την αντιμετώπιση της εξουσίας. Το 1990, μια νέα ΛΟΑΤ συλλογικότητα που αυτοαποκαλείται Έθνος των Κουίρ ιδρύθηκε με σκοπό να παλέψει την ομοφοβία, συχνά μέσα από μικρές άμεσες δράσεις («zaps») με στόχο να σοκάρουν τους στρέιτ, όπως η εμφάνιση με τη στερεοτυπική αμφίεση των μπουτς/φεμ και τα φιλιάρια μέσα σε πολυσύχναστα καταστήματα. Τα ιδρυτικά μέλη του Έθνους των Κουίρ έδωσαν την εξής ερμηνεία για το όνομα της συλλογικότητας: «Είναι η ιδέα επανοικειοποίησης των λέξεων που χρησιμοποιούν οι καταπιεστές μας και στην πραγματικότητα τοποθέτησης του όρου “κουίρ” σε νέο περιβάλλον και χρήσης του με θετικό τρόπο, ώστε να ενισχύσει τη δική μας θέση. ... Τώρα μπορούμε πραγματικά να συσπειρώσουμε τον κόσμο μας με επίκεντρο τη συγκεκριμένη λέξη κι αυτό προκαλεί σύγχυση στους καταπιεστές μας. Μας κάνει να αισθανόμαστε πιο δυνατοί». Άλλος ακτιβιστής προσέθεσε: «*Με τη χρήση αυτού του όρου τους αποδυναμώνουμε*».⁴⁵ Όπως υποστηρίζει η Σάρον Σμιθ, «*Αυτό φανερώνει την πεποίθηση ότι η χρήση μιας συγκεκριμένης “πολιτικά ορθής” γλώσσας μπορεί να επηρεάσει τις συνθήκες που αντιμετωπίζει η μάζα των γκέι και των λεσβιών στην κοινωνία. Δεν συμβαίνει κάτι τέτοιο. Είτε τα μέλη του Έθνους των Κουίρ νιώθουν προσωπικά “ενισχυμένα” με τη χρήση του όρου “κουίρ” είτε όχι, οι περισσότεροι άνθρωποι θα συνεχίσουν να τον εκλαμβάνουν ως κακοποιητικό όρο*».⁴⁶

Στην ιδρυτική συνέλευση της ομάδας στη Νέα Υόρκη, η διαμάχη ως προς το όνομα της συλλογικότητας ήταν αποκαλυπτική της νοοτροπίας πολλών που υπερασπιζόνταν τη χρήση του όρου «κουίρ» ως επιβράβευση της περιθωριοποίησης και επιθυμούσαν να φέρουν τη φήμη του απόβλητου ως παράσημο. Ένας υποστηρικτής εξήγησε τη χρήση του όρου κουίρ ως εξής: «Το ότι η κατάσταση μας δεν είναι παθολογική δεν σημαίνει ότι θέλουμε να είμαστε φυσιολογικοί». ⁴⁷ Ενώ η λέξη κουίρ έχει πάρει τα τελευταία χρόνια τη μορφή ενός ευρύτερου όρου για τον εξεγερμένο από την άποψη της έμφυλης ταυτότητας και της σεξουαλικότητας άνθρωπο, εκείνη την εποχή για πολύ κόσμο εξέφραζε την απόρριψη της εξουσίας και το αγκάλισμα του κοινωνικού περιθωρίου. Η διακεκριμένη στην κουίρ θεωρία Υβ Σέτζγουικ (Eve Sedgwick) από ό,τι φαίνεται υποστηρίζει ότι είναι καλό που ο όρος «κουίρ» δεν επιδέχεται αναμόρφωση: «Εάν το “κουίρ” είναι πολιτικά ισχυρός όρος, και πράγματι είναι, αυτό συμβαίνει επειδή, χωρίς να έχει πάψει καθόλου να αποτελεί πηγή της παιδικής μας ντροπής, γαντζώνεται από αυτήν τη σκηνή και τη μετατρέπει σε μια σχεδόν ανεξάντλητη πηγή μετασχηματιστικής ενέργειας». ⁴⁸ Το εκ γενετής σημάδι του Έθνους των Κουίρ λοιπόν ήταν ο αγωνιστικός ντεφτισμός – η αγωνιστική ρητορική είχε αντικαταστήσει τον συλλογικό αγώνα. Στόχος αυτών των νέων μεταμοντέρνων κοινωνικών κινημάτων, όπως εξηγεί ένας υποστηρικτής τους, «δεν ήταν τόσο “το τέλος της κυριαρχίας” ή η ανθρώπινη χειραφέτηση, όσο η δημιουργία κοινωνικών χώρων όπου να εξαπλώνεται η ευχαρίστηση, η επιθυμία, η πολυφωνία, τα ενδιαφέροντα, οι τρόποι εξατομίκευσης και εκδημοκρατισμού». ⁴⁹

Το πάθος των μεταμοντερνιστών για το λόγο ως καθοριστικό παράγοντα θυμίζει μια προηγούμενη γενιά φιλοσόφων από τους οποίους διαχωρίστηκαν οι Μαρξ και Ένγκελς, τους νεοεγελιανούς, που κατά παρόμοιο τρόπο πίστευαν ότι «η ανθρώπινη πρόοδος επιβραδύνεται κυρίως εξαιτίας ψευδαισθήσεων, λανθασμένων ιδεών και ψευδούς συνείδησης». ⁵⁰ Σε μια κριτική που εξακολουθεί να ισχύει 150 χρόνια αργότερα, οι Μαρξ και Ένγκελς ισχυρίζονται:

Αυτή η απαίτηση για αλλαγή συνείδησης συνοψίζεται σε μια απαίτηση ερμηνείας της πραγματικότητας με διαφορετικό τρόπο, δηλαδή στην αποδοχή της μέσω μιας άλλης ερμηνείας. Οι Νεοεγκελιανοί ιδεολόγοι, παρά τις δήθεν “κοσμοχλαστικές” τους θέσεις, είναι οι πιο πιστοί συντηρητικοί. Οι πιο καινούριοι απ’ αυτούς έχουν βρει τη σωστή έκφραση για τη δραστηριότητά τους, όταν δηλώνουν ότι αγωνίζονται μονάχα εναντίον των “φράσεων”. Ξεχνούν, όμως, ότι σ’ αυτές τις φράσεις αυτοί οι ίδιοι αντιπαραθέτουν μονάχα άλλες φράσεις, και

ότι με κανένα τρόπο δεν πολεμούν εναντίον του κόσμου που υπάρχει πραγματικά, όταν απλώς πολεμούν εναντίον των φράσεων αυτού του κόσμου. ⁵¹

Η τρανς ακτιβίστρια και συγγραφέας Ρίκι Ουίλτσινς (Riki Wilchins) αποτυπώνει αυτό το δίλημμα δίνοντάς του μια πιο σύγχρονη τροπή: «Εάν ο λόγος διαθέτει τόσο απόλυτη δύναμη, τότε η ελευθερία καθίσταται αδύνατη. Δεν μπορούμε να δραπετεύσουμε από τη δύναμη του λόγου ευκολότερα απ’ όσο μπορούμε να δραπετεύσουμε από τη δική μας υποκειμενικότητα. ... Ο λόγος γίνεται κάτι σαν τους Μποργκ στο *Σταρ Τρεκ*: «*Η αντίσταση είναι μάταιη*». ⁵²

Ο λόγος ως καθοριστικός παράγοντας έρχεται σε αντίθεση με τα προηγούμενα κινήματα για τη Μαύρη Δύναμη και τη γυναικεία και γκέι χειραφέτηση. Τα κινήματα αυτά απέκρουσαν σθεναρά όρους όπως «έγχρωμος», «νέγρος», «κοπελιά» («girl») και «αδερφή/ανώμαλος» («κουίρ»), με μαζικές αντιπεθέσεις, διεκδικώντας ονόματα που δήλωναν δύναμη, κάτι που ταίριαζε και με το κλίμα των αγώνων εκείνης της εποχής. Είναι αποκαλυπτικό το ότι σε αυτούς τους πρώιμους αγώνες, που απέβλεπαν στη διεύρυνση και την επέκταση της επιρροής τους, ποτέ δεν υπήρξε αυτοπροσδιορισμός βάσει ρατσιστικών ή σεξιστικών επιθετικών προσδιορισμών. Αλλά ενώ οι Μαρξ και Ένγκελς επέπλητταν τους νεοεγελιανούς για το ανεφάρμοστο των ιδεών τους στον έξω κόσμο, οι καταιγιστικές συγκυρίες στα τέλη του 20ού αιώνα έστρεψαν στη δράση πολλούς και πολλές από εκείνους που αναζητούσαν την καθοδήγηση των νεοϊδεαλιστών. Το πάντρεμα αντιυλισμού και ακτιβισμού δεν κατέληξε όλες τις φορές σε ευτυχές αποτέλεσμα.

Οι πολιτικές της ταυτότητας εν δράσει

Το «Σιωπή=θάνατος» δεν ήταν μονάχα ένα σύνθημα διαμαρτυρίας για το νέο κίνημα σχετικά με το AIDS, ήταν απόλυτα ταιριαστό με την πολιτική εποχή που το γέννησε. Αυτό το σύνθημα, τυπωμένο με λευκά γράμματα πάνω σε μαύρες αφίσες, με ένα αντεστραμμένο ροζ τρίγωνο που παρέπεμπε στο σήμα της ναζιστικής εποχής για τους ομοφυλόφιλους, εμφανίστηκε για πρώτη φορά στους φανοστάτες και τους τοίχους του Μανχάταν το 1986. ⁵³ Έπρεπε να φτάσουμε στις τελευταίες μέρες της δεύτερης θητείας του Ρόναλντ Ρέιγκαν το 1987 για να καταδεχτεί ο πρόεδρος να εκστομίσει τη λέξη «AIDS» για μια ασθένεια που μέχρι εκείνη τη στιγμή, μέσα στα έξι χρόνια από τότε που αναγνωρίστηκε η ύπαρξή της, είχε οδηγήσει στο θάνατο περισσότερους από 20.000 Αμερικανούς και είχε μολύνει περισ-

σότερους από 50.000 ανθρώπους σε 113 χώρες.⁵⁴ Εκείνη τη χρονιά, τρία στα τέσσερα κρούσματα AIDS στη Νέα Υόρκη αφορούσαν γκέι άνδρες, σύμφωνα με τον θεατρικό συγγραφέα Λάρυ Κράμερ (Larry Kramer), που βοήθησε να ιδρυθεί τόσο η ομάδα Υγειονομική Υποστήριξη Ομοφυλόφιλων Ανδρών (Gay Men's Health Crisis - GMHC) όσο και η ομάδα ACT UP.⁵⁵ Η επείγουσα έκκληση του Κράμερ για δράση εμφανίστηκε για πρώτη φορά στη νεοϋορκέζικη εφημερίδα *Native* το 1983, με το άρθρο του «1112 και το μέτρημα συνεχίζεται», που ξεκινούσε ως εξής: «*Αν αυτό το άρθρο δεν σας κάνει να χεστείτε από το φόβο σας, έχετε πρόβλημα. Εάν αυτό το άρθρο δεν σας προκαλέσει θυμό, οργή, έκρηξη, και δεν σας αναγκάσει να κινηθείτε, τότε οι γκέι άνδρες μπορεί να μην έχουν μέλλον σε αυτόν τον κόσμο. Η συνέχιση της ύπαρξής μας εξαρτάται από το μέγεθος της οργής σας.*»⁵⁶

Εκτός από την ίδια την ασθένεια, το άσχημο πολιτικό κλίμα τροφοδότησε σχεδόν εξίσου την κλιμάκωση της κρίσης που οδήγησε τον Κράμερ να σημάνει συναγερμό. Ο υπεύθυνος επικοινωνίας του Ρέιγκαν, Πάτ Μπιουκάναν (Pat Buchanan), είπε ότι το AIDS ήταν «η εκδίκηση της φύσης ενάντια στους ομοφυλόφιλους άνδρες», ενώ ο ομοφοβικός της χριστιανικής Δεξιάς Τζέρι Φώλγουελ (Jerry Falwell) είπε ότι «το AIDS είναι η οργή του Θεού πάνω στους ομοφυλόφιλους».⁵⁷ Η Ηθική Πλειοψηφία (Moral Majority), μία από τις πιο γνωστές δεξιές οργανώσεις της εποχής εκείνης, έκανε μαζική απεύθυνση για χρηματοδότηση με το ερώτημα «Γιατί να πρέπει να πληρώνουν οι φορολογούμενοι για τη θεραπεία ασθενειών που δεν θα έπρεπε να υπάρχουν εξαρχής; ... Ας αφήσουμε την ομοφυλοφιλική κοινότητα να κάνει τις έρευνές της. Γιατί, όμως, θα πρέπει ο Αμερικανός φορολογούμενος να διασώσει αυτούς τους διεστραμμένους ανθρώπους;».⁵⁸ Οι νόμοι ενάντια στο σοδομισμό στο Τέξας και στην Τζώρτζια το 1983 δικαιολογήθηκαν στη βάση ότι η ομοφυλοφιλία «είναι αιτία» ασθένειας.⁵⁹ Και ο αρθρογράφος της *New Republic* Τσαρλς Κραουθάμπερ (Charles Krauthammer) έγραψε την ίδια χρονιά: «*Την ώρα που η κοινωνία ήταν έτοιμη να αποδεχτεί ότι η ομοφυλοφιλία δεν είναι ασθένεια, κυριεύθηκε από την ιδέα ότι η ομοφυλοφιλία προκαλεί ασθένεια.*»⁶⁰ Όλα αυτά, είτε μέσω της αδιαφορίας ή/και μέσω προσβολών, εξέφρασαν τη σκληρή ομοφοβία που κυριάρχησε στα ΜΜΕ των Ηνωμένων Πολιτειών κατά τη δεκαετία του 1980.

Η κριτική μου στάση απέναντι στα κινήματα που εμφανίστηκαν για να αμφισβητήσουν αυτή την κατάσταση έχει ως σημείο εκκίνησης την αλληλεγγύη όσον αφορά τους αρχικούς σκοπούς τους. Ομάδες σαν την ACT UP πέτυχαν ορισμένες σημαντικές νίκες –όπως το δικαίωμα στις πρώτες φαρμακευτικές δοκιμές, η κλιμάκωση των πειραματικών θεραπευτικών αγωγών και η ευρεία προσοχή, κατανόηση και αποδοχή για

τους ανθρώπους με AIDS. Παρ' όλα αυτά, οι πολιτικές προοπτικές που οδηγούσαν μεγάλο μέρος των ακτιβιστών πολλές φορές έφεραν πικρές και περιττές διασπάσεις και επίσης συχνά απέκλειαν στρέιτ συμμάχους ανεξαρτήτως φυλετικής καταγωγής, δημιουργώντας αφιλόξενο κλίμα για τους αφοσιωμένους αγωνιστές και αγωνίστριες της οργανωμένης Αριστεράς, μεταξύ των οποίων και ΛΟΑΤ άτομα ή ακόμα και φορείς του HIV/AIDS.

Ομάδες όπως η ACT UP, που εμφανίστηκε στο προσκήνιο το Μάρτιο του 1987, και το Έθνος των Κουίρ, που προέκυψε από την ACT UP το 1990 για πολεμήσει την ομοφοβία, ακολουθούσαν την αντίληψη των πολιτικών της ταυτότητας που θεωρούσε ικανούς/ές να παλέψουν ενάντια στην καταπίεση μόνο αυτούς/ές που μοιράζονταν μια κοινή ταυτότητα και βίωναν άμεσα μια μορφή καταπίεσης. Πολλά από τα ιδρυτικά μέλη της ACT UP που ήταν και τα ίδια οροθετικοί/ες, ήταν επιτυχημένοι διαφημιστές, κινηματογραφιστές, τηλεοπτικοί παραγωγοί, θεατρικοί συγγραφείς και άλλοι επαγγελματίες με την οικονομική δυνατότητα, την εκπαίδευση και την αυτοπεποίθηση που απαιτούνταν ώστε να στήσουν ένα εντυπωσιακό δίκτυο ακτιβιστών σε ολόκληρη τη χώρα, στην εποχή πριν από το Διαδίκτυο.⁶¹ Ένας τριανταπεντάχρονος σύμβουλος επιχειρήσεων από το Μανχάταν που μπήκε στην ACT UP μετά το θάνατο του εραστή του από AIDS περιέγραψε τη ζωή του πριν από τον ακτιβισμό: «*Ημουν σε ένα τριπάκι κλασικού γιάπι υλιστή.*»⁶² Οι εβδομαδιαίες συνελεύσεις άρχιζαν με την αναφορά σε κάποιο μέλος, φίλο ή εραστή που είχε χάσει τη ζωή του εκείνη την εβδομάδα, προσθέτοντας την αίσθηση του επείγοντος και της σοβαρότητας στις συχνά χαοτικές διαδικασίες όπου συζητιούνταν και σχεδιάζονταν πολλαπλές δράσεις. Αλλά ο φονικός χαρακτήρας της ασθένειας οδηγούσε σε μια επιφανειακή μαχητικότητα, αποκρύπτοντας έτσι την πολιτική προοπτική που ήταν εξαιρετικά ρηχή και μεσοαστική στον προσανατολισμό της. Όπως το περιέγραψε ένας δημοσιογράφος με AIDS, «*η ACT UP ανέκαθεν υπήρξε εν μέρει θέατρο, εν μέρει ομαδική ψυχοθεραπεία.*»⁶³

Σε ευθυγράμμιση με την καχυποψία του μεταμοντερνισμού απέναντι στην ενότητα και τον συλλογικό αγώνα, οι δράσεις δρόμου (zap actions) –μικρά, εστιασμένα δρώμενα οργανωμένα από ομάδες ειδικού ενδιαφέροντος που πολλές φορές ήταν φιλικές παρέες –επικράτησαν έναντι των προτάσεων για ευρύτερες διαδηλώσεις και πορείες που θα μπορούσαν να φέρουν συμμάχους και να κινητοποιήσουν κι άλλους/ες. Ένα από τα ηγετικά στελέχη της Επιτροπής Θεραπείας και Δεδομένων της ACT UP Νέας Υόρκης περιγράφει πώς κάποιες τέτοιες δράσεις, παρά τις καλές προθέσεις τους, μπορούσαν να καταλήξουν αντιπαραγωγικές:

Κάποιες ομάδες της ACT UP ήθελαν να απαλλαγούν από τις ερευνητικές συναντήσεις και δεν επιθυμούσαν τη συνεργασία με άλλες κοινοτικές ομάδες και ακτιβιστές. Διέκοπαν συνέδρια για να διαμαρτυρηθούν για δύο έρευνες, την ACTG 076 και την ACTG 175. Αντί να προτείνουν βελτιώσεις σε αυτές τις δοκιμές, ήθελαν «Να σταματήσει η 076!» και «Να σταματήσει η 175!». Εάν είχαν επιτύχει το σκοπό τους, δύο από τις πιο κρίσιμες ανακαλύψεις της δεκαετίας του 1990 δεν θα είχαν γίνει ποτέ. Οι ακτιβιστές έχουν τη δυνατότητα όχι μόνο να βελτιώνουν αλλά και να εμποδίζουν την έρευνα.⁶⁴

Ένας εργαζόμενος της GMHC υποστηρίζει ότι ορισμένες δράσεις της ACT UP ήταν αντιπαραγωγικές επειδή «σκοπός ήταν περισσότερο η προσωπική έκφραση και λιγότερο η αλλαγή».⁶⁵ Για παράδειγμα, τα μέλη της ACT UP στην πόλη της Ουάσιγκτον δέθηκαν με χειροπέδες με λομπιστές του AIDS το 1992 επειδή διαφωνούσαν με τις συναντήσεις των λομπιστών με το Κέντρο Ελέγχου Ασθενειών. Η λεσβία δικηγόρος και ακτιβίστρια Ουρβάσι Βέιντ υποστηρίζει: «Η κάτω βόλτα της ACT UP και η άμεση δράση ξεκίνησαν, κατά τη γνώμη μου, τη στιγμή που η κάλυψη των δράσεων από τα MME εκτόπισε τον πολιτικό λογισμό περί σωστού και λάθους».⁶⁶

Και ενώ οι κυβερνητικοί αξιωματούχοι ιεραρχούσαν με κακεντρέχεια τους/τις ασθενείς και συμπονούσαν τις γυναίκες με καρκίνο του στήθους που «άξιζαν» το έλεός τους σε σχέση με τους ασθενείς του AIDS που «δεν το άξιζαν», η ACT UP τα πρώτα χρόνια αρνούνταν να προωθήσει το αίτημα για καθολική ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, παρότι όλο και περισσότεροι Αμερικανοί πολίτες τη στερούνταν.⁶⁷ (Στην εικοστή επετηειακή της πορεία στο κάτω Μανχάταν το 2007, ωστόσο, η ACT UP ανακοίνωσε την έναρξη της διετούς εκστρατείας της για τη διεκδίκηση καθολικού συστήματος περίθαλψης μαζί με άλλους.⁶⁸) Όπως σωστά συμπεραίνει ο Μπομπ Νόουλαν (Bob Nowlan), όταν το γκέι κίνημα αποδέχτηκε την αντιμετώπιση του AIDS από το ιατρικό κατεστημένο ως ξεχωριστού υγειονομικού ζητήματος που αφορούσε μόνο συγκεκριμένες περιθωριακές κοινωνικές ομάδες, έπαιξε στην ουσία το παιχνίδι των κυβερνώντων, που τους χαροποιούσε ιδιαίτερα το ότι δεν χρειαζόταν να διαθέτουν πόρους για μια ασθένεια που αρχικά επηρέαζε κυρίως γκέι και χρήστες ενδοφλέβιων ναρκωτικών.⁶⁹ Οι στρατηγικές επιλογές του κινήματος καθορίστηκαν βάσει προσωπικής εμπειρίας, αντίθετα με ό,τι μας διδάσκει η ιστορία ή βάσει της συνεργασίας με όσους/ες δεν είχαν πληγεί από το AIDS. Ακτιβιστές/ριες με ευρύτερη πολιτική στρατηγική, όπως ήταν οι μαρξιστές, αντιμετώπιζονταν με καχυποψία από συγγραφείς για το AIDS, όπως η Σίντυ Πάτον και ο Σάιμον Ουώτνυ (Simon Watney). Για παράδειγμα, στο έργο

Αστυνομείοντας την επιθυμία: Πορνογραφία, AIDS και MME (*Policing Desire: Pornography, AIDS and the Media*), ο Ουώτνυ αποκηρύσσει τους μαρξιστές ως «πουριτανούς σεπαρατιστές» και απορρίπτει κάθε συνολική θεωρητική προσέγγιση της κρίσης του AIDS, στοχεύοντας σε «πραγματιστικές» τακτικές όπως το λόμπινγκ και αποβλέποντας στην πριγκίπισσα Νταϊάνα, που περιστασιακά διέκοπτε την άσκηση των μοναρχικών της καθηκόντων για να κρατήσει στην αγκαλιά της μωρά με AIDS ή για να παρακολουθήσει κάποια φιλανθρωπική συναυλία.⁷⁰

Σύμφωνα με το θεωρητικό της πλαίσιο των πολιτικών της ταυτότητας, η ACT UP πάντοτε ενθάρρυνε την ενεργό συμμετοχή των λεσβιών, επιμένοντας ότι οι γυναίκες που κάνουν σεξ με άλλες γυναίκες έχουν τις ίδιες πιθανότητες να κολλήσουν HIV/AIDS και για το λόγο αυτόν έχουν εύλογο συμφέρον να συμμετέχουν στον αγώνα.⁷¹ Ωστόσο, ενώ πολλές επιφανείς ακτιβίστριες του AIDS, και τότε και σήμερα, είναι λεσβίες, οι έρευνες δεν επιβεβαιώνουν τον ισχυρισμό ότι οι γυναίκες που κάνουν σεξ αποκλειστικά με γυναίκες είναι πολύ πιθανό να κολλήσουν HIV/AIDS. Οποιοδήποτε σεξουαλικά ενεργό άτομο μπορεί να κολλήσει AIDS και υπάρχουν αυξημένοι παράγοντες κινδύνου για τους εργαζόμενους στο σεξ –που πολλοί, αν όχι η πλειονότητά τους, είναι γυναίκες. Αλλά σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία του Κέντρου Ελέγχου Ασθενειών γι' αυτούς που διαγνώστηκαν θετικοί στον ιό HIV/AIDS, «από τις 534 γυναίκες (επί συνόλου 7.381 ατόμων) που αναφέρθηκε ότι είχαν σεξουαλικές επαφές αποκλειστικά με γυναίκες, για το 91% υπήρχε κι άλλος παράγοντας κινδύνου –κυρίως η χρήση ενδοφλέβιων ναρκωτικών».⁷² Το ζήτημα στο σημείο αυτό δεν είναι να «πουλήσουμε» ένα ψέμα περί ανοσίας των λεσβιών στο AIDS, αλλά μάλλον να αμφισβητήσουμε μια στενόμυαλη πολιτική λογική που ξεκινά από την άποψη ότι οι άνθρωποι πρέπει να ταρακουνηθούν στη σκέψη ότι κινδυνεύουν να μολυνθούν οι ίδιοι από τον ιό του AIDS για να εμπλακούν σε ένα κίνημα που παλεύει για τη θεραπεία και ενάντια στη θεσμική αδιαφορία.

Η επικράτηση της μεταμοντέρνας λογικής στο Έθνος των Κουίρ και σε άλλα ΛΟΑΤ κινήματα στο τέλος του 20ού αιώνα δεν ανταποκρινόταν μόνο στο εκπαιδευτικό και ταξικό υπόβαθρο πολλών ηγετικών του μορφών, αλλά επίσης εξέφραζε την ευρύτερη αντίληψη ότι σε μια μεταβιομηχανική κοινωνία η εργατική τάξη δεν μπορεί να εκλαμβάνεται ως το υποκείμενο της αλλαγής. Και ακόμα και αν κάτι τέτοιο γινόταν δεκτό, η αναζωπύρωση της εχθρότητας απέναντι στα ΛΟΑΤ άτομα στις αρχές της επιδημίας του AIDS στις ΗΠΑ μεταφράστηκε σίγουρα στο μυαλό πολλών ακτιβιστών στο ότι οι στρείτι της εργατικής τάξης δεν είναι σύμμαχοι. Οι εργαζόμενοι

στο χώρο της υγείας και των φαρμακευτικών εταιρειών (και τα σωματεία τους), υπάλληλοι σε γιγαντιαίες επιχειρήσεις που στοχοποιούνταν συχνά στις δράσεις, δεν θεωρήθηκαν δυνητικοί υποστηρικτές που θα έπρεπε να κερδηθούν στον αγώνα για χρηματοδότηση της έρευνας και της εφαρμογής. Αυτή η νοοτροπία «εμείς/αυτοί» υπαγόρευσε και τις ενέργειες της ομάδας. Μία από τις συχνότερες δράσεις του Έθνους των Κουίρ ήταν να συγκεντρώνονται και να κατευθύνονται στα πολυκαταστήματα των προαστίων, όπου τα μέλη του Δικτύου των Κουίρ στα Μαγαζιά (Queer Shopping Network) ντύνονταν και συμπεριφέρονταν με τρόπους που είχαν ως στόχο να ταρακουνήσουν τους ανθρώπους και αντάλλασσαν φιλία για να «σοκάρουν» τους στρέιτ πελάτες μέσα στο κατάστημα. Το βασικό σύνθημα στις κινητοποιήσεις ήταν το «Είμαστε εδώ, είμαστε ανώμαλοι, πάρτε το απόφαση!» («We're here, we're queer, get used to it!») –μια προκλητική δήλωση ταυτότητας που μπορεί και να απωθήσει όσους και όσες δεν αυτοπροσδιορίζονται ως ανώμαλοι/κουίρ.

Πολλές ήταν οι διασπάσεις στις τοπικές οργανώσεις μέσα σε αυτή τη διχαστική ατμόσφαιρα. Οι τοπικές ομάδες της ACT UP έσπαζαν συχνά σε μικρές ομάδες επειδή διαφωνούσαν για τη στόχευση ή για το αν θα επέτρεπαν τη συμμετοχή σε ρεπουμπλικάνους, μπάτσους ή σοσιαλιστές. Για παράδειγμα, το 1990, η ACT UP στο Σαν Φρανσίσκο διασπάστηκε σε δύο ομάδες, με τη μία να αφοσιώνεται στη θεραπευτική αντιμετώπιση του AIDS.⁷³ Τέσσερα χρόνια αργότερα, μία από τις οργανώσεις του Σαν Φρανσίσκο διασπάστηκε εκ νέου, όταν κάποια μέλη της διαφώνησαν σχετικά με τη στρατηγική επιλογή της διεκδίκησης περισσότερων και φθηνότερων αντιρετροϊκών φαρμάκων, τα οποία θεωρούσαν δολοφονικά. Η ομάδα που αποχώρησε επέλεξε εναλλακτικά να ανοίξει ένα ιατρείο με μαριχουάνα.⁷⁴ Κάποιοι αναμείχθηκαν σε «πεσίματα σε ομοφοβικούς», μια εκστρατεία φυτισίματος σε μορμόνους για τα αντιγκέι θρησκευτικά τους κηρύγματα.⁷⁵ Σύμφωνα με την εφημερίδα *Village Voice*, από το 1992 οι εσωτερικές διαφωνίες στην οργάνωση της Νέας Υόρκης σχετικά με την αποτελεσματικότητα του επιθετικού ακτιβισμού, που λυσομανούσαν για περίπου δύο χρόνια, οδήγησαν κάποιους να αποχωρήσουν και να συγκροτήσουν την Ομάδα Θεραπευτικής Δράσης (Treatment Action Group - TAG). Η ομάδα αυτή δέχτηκε την προσφορά ενός εκατομμυρίου δολαρίων από τον φαρμακευτικό κολοσσό Burroughs Wellcome, την κερδοσκοπική εταιρεία την οποία είχε οργισμένα στοχοποιήσει η ACT UP από την ίδρυσή της ακόμα.⁷⁶

Το Έθνος των Κουίρ ξεκίνησε ως διάσπαση της ACT UP για να παλέψει ενάντια στην ομοφοβία: κάποιες λεσβίες εγκατέλειψαν τους γκέι άνδρες για να σχηματίσουν τις Λεσβίες Εκδικήτριες (Lesbian Avengers). Οι συζη-

τήσεις σχετικά με το εάν θα έπρεπε να επεκταθεί το δικαίωμα μέλους και σε αμφισεξουαλικά ή τρανς άτομα οδήγησαν σε διασπάσεις τους –ιδρύθηκε η Κινητοποίηση για την Υγεία των Γυναικών (Women's Health Action Mobilization - WHAM!) για να υπερασπιστεί το δικαίωμα στην άμβλωση, κ.λπ. κ.π. Η Συνασπισμένη Δράση των Γυναικών (Women's Action Coalition - WAC), μια αποκλειστικά γυναικεία ομάδα που ζητούσε το «τσάκισμα της πατριαρχίας», προσέλκυε εκατοντάδες γυναίκες στις εβδομαδιαίες συνελεύσεις στις αρχές της δεκαετίας του 1990. Ωστόσο, στο παράρτημα της Νέας Υόρκης ξέσπασε σφοδρή διαμάχη σχετικά με το εάν μια μπουτς λεσβία θα ήταν κατάλληλη για να εκπροσωπήσει την ομάδα στο CNN.⁷⁷ Ανάλογη συρρίκνωση σημειώθηκε και σε άλλες ομάδες, καθώς οι εβδομαδιαίες συνελεύσεις που αρχικά αριθμούσαν εκατοντάδες συμμετοχές έπεσαν σε μερικές δεκάδες και στο τέλος σε ελάχιστες συμμετοχές. Είναι ίσως ειρωνικό το γεγονός ότι τα περισσότερα μέλη αυτών των ομάδων στήριξαν με ενθουσιασμό την προεκλογική εκστρατεία του Μπιλ Κλίντον το 1992, παρότι κάποιες ομάδες απέσυραν την επίσημη υποστήριξή τους. Η ACT UP δεν στήριξε επίσημα κανέναν υποψήφιο και εκατομμύρια τηλεθεατές παρακολούθησαν ένα μέλος του παραρτήματος της Νέας Υόρκης, τον Μπομπ Ράφσκυ (Bob Rafsky), να αντιμετωπίζει επιθετικά τον υποψήφιο Μπιλ Κλίντον τον Απρίλιο του 1992. Σε ένα βίντεο που προβλήθηκε στην εκπομπή *Nightline*, ο Ράφσκυ υποστήριξε «δεν πεθαίνουμε τόσο από το AIDS όσο από τα 11 χρόνια κυβερνητικής αδιαφορίας», για να λάβει την πολύ γνωστή απάντηση του Κλίντον «νιώθω τον πόνο σας».⁷⁸ Ωστόσο, όπως παρουσιάζεται και στην ενότητα Χρονοκάψουλα της Ιστορίας (Capsule History) για το 1992 στην ιστοσελίδα της ACT UP, η πανταχού παρούσα αφίσσα εκείνης της χρονιάς έγραφε: «Καμπάνια 1992: Ψήφισε σαν να εξαρτάται η ζωή σου απ' αυτό!».⁷⁹ Το σαφές μήνυμα ήταν ότι η ψήφος υπέρ του Μπιλ Κλίντον (και εναντίον του Τζωρτζ Μπους του πρεσβύτερου) ήταν επιλογή ζωής και θανάτου.

Παρότι οι πολιτικές της ταυτότητας στις οποίες βασίστηκε η στρατηγική των ηγετών του κινήματος έβαζαν κάποιους θεωρητικούς περιορισμούς, πολλές δράσεις υπήρξαν εντυπωσιακά επιτυχείς ως προς την προσέλκυση συμμάχων που δεν συγκινούνταν εύκολα από μεμονωμένους αγώνες.

Ορισμένες από τις πιο επιτυχημένες και προβεβλημένες δράσεις απήφισαν τις σεπαρατιστικές αρχές της ταυτότητας. Χιλιάδες ΛΟΑΤ και στρέιτ προσήλθαν σε συγκέντρωση διαμαρτυρίας για το θρησκευτικό μήνυμα της Καθολικής Εκκλησίας ενάντια στο ασφαλές σεξ, στον καθεδρικό ναό του Αγίου Πατρικίου* το Δεκέμβριο του 1989. Εξίσου μεγάλη ήταν η συμμετο-

* Στη Νέα Υόρκη [ΣτΜ]

χή σε καλά οργανωμένες επικοινωνιακά δράσεις, που ξεκίνησαν το Μάρτιο του 1987 και επαναλαμβάνονταν κάθε Μάρτιο για πολλά χρόνια, με στόχο τη διαμαρτυρία για την τεράστια κερδοσκοπία των φαρμακευτικών εταιρειών και της Γουόλ Στριτ από τα φάρμακα για το AIDS.⁸⁰ Μαζικές κινητοποιήσεις για την υποστήριξη, ενάντια στους ομοφοβικούς της Δεξιάς, των κλινικών όπου γίνονταν αμβλώσεις είχαν επικεφαλής νεαρές λεσβίες της WHAM!, και μια παραφυάδα εξεζητημένων αλλά πολιτικά έμπειρων γκέι ντραγκ κούνι, γνωστή ως Κυρίες της Εκκλησίας υπέρ της Επιλογής (Church Ladies for Choice), εμφανίζονταν φορώντας ρούχα για ηλικιωμένες γυναίκες, φτερά και άνετα παπούτσια και τραγουδούσαν «Αυτή η μήτρα είναι η δική μου μήτρα» (στο ρυθμό του «Αυτή η γη είναι η δική σου γη») και άλλες παραλλαγές αμερικανικών κλασικών τραγουδιών.⁸¹

Αλλά πιο συχνά οι στρατηγικές επιλογές ήταν zaps με ασεβές πνεύμα απέναντι στις αρχές, δράσεις που αγνοούσαν τους πραγματικούς μοχλούς της εξουσίας και αποτύγχαναν να ενσωματώσουν τους μαύρους, τους ισπανόφωνους και τους λευκούς ανθρώπους της εργατικής τάξης ανεξαρτήτως σεξουαλικού προσανατολισμού που σύντομα θα γίνονταν τα κατεξοχήν θύματα του AIDS στην Αμερική και σε ολόκληρο τον κόσμο. Αντί να χτίζουν συμμαχίες με τους επικεφαλής των κοινοτήτων εργαζομένων, μαύρων και ισπανόφωνων, καθώς και να αμφισβητούν τους Δημοκρατικούς που έλεγχαν το Κογκρέσο μέχρι και το 1994, τα zaps εξέφραζαν περιφρόνηση, χωρίς όμως να προσφέρουν μια προωθητική για τον αγώνα διέξοδο. Σήμερα το AIDS στις Ηνωμένες Πολιτείες μολύνει με αυξανόμενο ρυθμό τους Αφροαμερικανούς. Τα τελευταία στοιχεία από το Κέντρο Ελέγχου Ασθενειών για τον HIV/AIDS στις Ηνωμένες Πολιτείες δείχνουν ότι αν και οι μαύροι είναι λιγότεροι από το 13% του πληθυσμού, από το 2005 υπολογίζεται ότι αποτελούν το 49% των οροθετικών.⁸² Αυτός είναι και ο λόγος που η μελλοντική οργάνωση των αγώνων για το AIDS θα πρέπει να προσανατολιστεί σε όλους τους ανθρώπους της εργατικής τάξης –ΛΟΑΤ, στρέιτ, μαύρους και στους ανθρώπους κάθε φυλετικής καταγωγής.

Η κουίρ υπονόμηση της ταυτότητας

Ενώ οι πολιτικές της ταυτότητας υποστηρίζουν την αυτονομία των ξεχωριστών καταπιεζόμενων ομάδων και αγώνων, η κουίρ θεωρία αμφισβητεί συνολικά τις ταυτοτικές κατηγοριοποιήσεις. Φαινομενικά είναι μια ανοιχτή απόρριψη των πολιτικών της ταυτότητας, αν και ο εκπρόσωπος της κουίρ θεωρίας Ντέιβιντ Χάλπεριν (David Halperin) παραδέχεται ότι συνεχίζει να είναι «μια μορφή πολιτικών της ταυτότητας».⁸³ Η κουίρ θεωρία ισχυρίζεται ότι μπορεί να περιλαμβάνει ανθρώπους που δεν είναι απλώς

γκέι, λεσβίες, αμφισεξουαλικοί ή τρανς, αλλά στρέιτ που συμπεριφέρονται ή σκέφτονται «κουίρ», ενώ αποκλείει κάποιους γκέι, ειδικά λευκούς άνδρες γκέι, που έλκονται από ιδεώδη όπως η μονογαμία και ο γάμος. Η Λίζα Ντάγκαν (Lisa Duggan) το θέτει ως εξής:

«Πρέπει να αρχίσουμε να συλλογιζόμαστε τη σεξουαλική διαφορετικότητα όχι με όρους φυσικοποιημένων ταυτοτήτων, αλλά ως ένα είδος εναντίωσης, κατανοητό όχι απλώς ως λόγο, αλλά ως έναν σχηματισμό από μη συμβατικές συμπεριφορές, τρόπους έκφρασης και πεποιθήσεις».⁸⁴

Γίνεται συχνά επίκληση της κουίρ θεωρίας για να εξασφαλιστεί ένας χώρος σε γυναίκες και σε έγχρωμους που έχουν αποκλειστεί από το συμβατικό ρεύμα της ΛΟΑΤ πολιτικής. Εκλαμβάνεται ως αμφισβήτηση και του έμφυλου και του σεξουαλικού διπόλου, τα οποία γίνονται αντιληπτά ως κατασκευασμένα και μεταβλητά ανάλογα με τον τόπο και το χρόνο.

Στη δεκαετία του 1990, η κουίρ θεωρία εμφανίστηκε στους κύκλους κάποιων αριστερών ακαδημαϊκών που τους δυσαρεστούσε η αφομοίωση των γκέι και των λεσβιών της μεσαίας τάξης από τη συμβατική αμερικανική κοινωνία. Πολλές από τις εξέχουσες μορφές της κουίρ θεωρίας και πολλοί/ές ακτιβιστές/ριες είναι αριστεροί/ές που απέρριψαν τις πολιτικές της ταυτότητας και τη συντηρητική κατεύθυνση που έδωσαν στο ΛΟΑΤ κίνημα πολλοί ηγέτες του, κυρίως κυκλοφορώντας στους διαδρόμους των επιχειρήσεων και της πολιτικής. Το κάνουν, ωστόσο, με όρους τέτοιους που δεν αμφισβητούν τη συντηρητική βάση των πολιτικών της ταυτότητας –τον διαταξικό της χαρακτήρα. Μία από τις επιφανέστερες μορφές της κουίρ θεωρίας, η Τζούντιθ Μπάτλερ (Judith Butler), είναι αναμφισβήτητα αριστερή, αντιτίθεται σθεναρά στον πόλεμο στο Ιράκ και αυτοπροσδιορίζεται ως διεθνίστρια.⁸⁵ Ωστόσο η κουίρ θεωρία προβάλλει μια βαθιά πεσιμιστική, σχεδόν παραλυτική κοσμοαντίληψη, εντός της οποίας οι άνθρωποι είναι μεμονωμένα όντα για τα οποία η κοινή ταυτότητα της ομάδας λειτουργεί σαν ένα είδος κοινωνικού κρυπτονίτη ή σαν αχίλλειος πτέρνα που με κάποιο τρόπο εξασθενεί ή μειώνει τον καθένα και την καθεμία από εμάς. Ως εκ τούτου, έχοντας προκύψει μέσα από τις πολιτικές της ταυτότητας και οδηγούμενη στο λογικό όριο του μεταμοντερνισμού, βασίζεται στη μεσοαστική ιδέα ότι όλοι και όλες καταπιεζόμαστε αρχικά ως άτομα από άλλα άτομα και επομένως η αντίσταση στην καταπίεση οφείλει να είναι ατομική. Η κουίρ θεωρία διατείνεται ότι «η αντίσταση περνάει μέσα από την άρνησή μας να ταυτιστούμε με τον άλλο».⁸⁶ Κατ' ουσίαν, το κουίρ είναι μια (μη) ταυτότητα, που θεωρητικά είναι μοναδική για κάθε άτομο. Η Γενεαλο-

γία της κουίρ θεωρίας (*Genealogy of Queer Theory*) εξηγεί: «Το έργο των εκπροσώπων της κουίρ θεωρίας τείνει προς την ακόλουθη υποψία: Εάν τα δικαιώματά μας εξαρτώνται από την κοινή μας ταυτότητα ως ανθρώπων, τότε θα έπρεπε όλοι να μοιάζουμε, να ενεργούμε με παρόμοιο τρόπο, να είμαστε παρόμοιοι, ώστε να έχουμε δικαιώματα. Φυσικά δεν υποτίθεται ότι το σύστημα λειτουργεί κατ' αυτόν τον τρόπο, αλλά οι εμπειρίες των γυναικών και των μειονοτήτων στις Ηνωμένες Πολιτείες δείχνουν ότι στην πραγματικότητα έτσι λειτουργεί».⁸⁷

Ενώ οι πολιτικές της ταυτότητας τείνουν να ενισχύουν τις διαιρέσεις μεταξύ των καταπιεζόμενων ομάδων, η κουίρ θεωρία άθελά της προσφέρεται για την αποκέρση της ισχύος της καταπίεσης ολοκληρωτικά με την απόρριψη των κοινών ταυτοτικών στοιχείων που παρουσιάζουν τα μέλη των καταπιεσμένων ομάδων. Για παράδειγμα, ο Χάλπεριν υποστηρίζει: «Η πιο ριζική αντιστροφή του ομοφοβικού λόγου δεν συνίσταται στην αποδοχή, από κοινού με το Μέτωπο για την Απελευθέρωση των Γκέι το 1968, ότι "Το γκέι είναι καλό" (αναλογικά με το σύνθημα "Το μαύρο είναι όμορφο"), αλλά στην ανάληψη και ενδυνάμωση μιας περιθωριακής τοποθέτησης-θέσης. ... Όσοι και όσες συνειδητά καταλαμβάνουν μια τέτοια περιθωριακή θέση, και ενστερνίζονται μια αποουσιοποιημένη ταυτότητα με θεσιακό χαρακτήρα, μιλούν στην πραγματικότητα όχι ως γκέι αλλά ως κουίρ».⁸⁸ Για το λόγο αυτόν, το να κάνεις «queering» σε κάτι, συμπεριλαμβανομένων των πολιτικών της ταυτότητας, σημαίνει να το υπονομεύεις όπως προτείνει η θεωρία. Με άλλα λόγια, «η κουίρ θεωρία πάει κόντρα».⁸⁹

Προσπαθώντας να προσδιορίσουμε τι είναι η κουίρ θεωρία, πέφτουμε αμέσως πάνω σε έναν θεωρητικό γρίφο. Οι κύριοι στοχαστές της μας προειδοποιούν ότι δεν είναι εφικτή η ακριβής οριοθέτηση. Η Τζούντιθ Μπάτλερ γράφει ότι «η κανονικοποίηση του κουίρ θα ήταν, εντέλει, το θλιβερό του τέλος»,⁹⁰ η Λώρεν Μπέριλντ (Lauren Berlant) και ο Μάικλ Ουώρνερ (Michael Warner) επιμένουν ότι «επειδή σχεδόν οτιδήποτε μπορεί να αποκληθεί κουίρ θεωρία είναι ριζικά προκαταβολικό, προσπαθώντας να δώσει υπόσταση σε μια πραγματικότητα, κάθε απόπειρα συνόψισής του τώρα θα ήταν βίαια αποσπασματική». Είναι η θεωρία που δεν τολμά να ορίσει τον εαυτό της.

Η Τζούντιθ Μπάτλερ εξηγεί την αποστροφή της κουίρ θεωρίας για το ζήτημα της ταυτότητας ως εξής:

[Η] προοπτική τού να είσαι οτιδήποτε, ακόμα και επί πληρωμή, μου προκαλούσε πάντα κάποιο άγχος, καθώς το «να είμαι» γκέι, «να είμαι» λεσβία μοιάζει να μην είναι μονάχα μια απλή προσταγή να γίνω αυτή ή αυτό που ήδη είμαι.

Δεν αισθάνεται, επομένως,

άνετα με τις λεσβιακές θεωρίες, τις γκέι θεωρίες, γιατί όπως έχω υποστηρίξει και αλλού, οι κατηγορίες της ταυτότητας τείνουν να γίνουν εργαλεία κανονιστικών καθεστώτων, είτε ως κανονικοποιητικές κατηγορίες καταπιεστικών δομών είτε ως σημεία σύγκλισης για μια χειραφητική αμφισβήτηση της ίδιας της καταπίεσης.⁹¹

Τι σημαίνει να υποστηρίζεις ότι «οι κατηγορίες της ταυτότητας τείνουν να γίνουν εργαλεία κανονιστικών καθεστώτων»; Το γεγονός ότι η σεξουαλική ταυτότητα είναι κατασκευασμένη από τον καπιταλισμό δεν σημαίνει ότι η κατηγορία του λεσβιασμού, για παράδειγμα, είναι εργαλείο καταπίεσης και ανισότητας περισσότερο από ό,τι είναι το να κατατάσσεις τους ανθρώπους που ζουν σε συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή της Νότιας Αμερικής ως Βενεζουελάνους (μια ταυτότητα που αποτελεί επίσης ιστορική κατασκευή). Ο προσδιορισμός ή η κατηγοριοποίηση κάποιου ανθρώπου δεν δημιουργεί την καταπίεση, και με την αλλαγή του τρόπου με τον οποίο τον αποκαλούμε, π.χ. κουίρ, δεν αμφισβητούμε την καταπίεση ούτε κατ' ελάχιστον. Τα λόγια των Μαρξ και Ένγκελς προς τους νεοεγγελιανούς μοιάζουν ταιριαστά: «Με τούτη τη φιλοσοφική πίστη στην κοσμογονική και κοσμολογική δύναμη των εννοιών, μπορούν να φανταστούν και ότι ένα οποιοδήποτε άτομο "εκμηδένισε τη διάσπαση της ζωής" με μίαν οποιαδήποτε "εκμηδένιση" των εννοιών».⁹² Ακόμα και η Ουίλτσινς, που πρωτοστάτησε στην ίδρυση των ομάδων Ερμαφρόδιτοι με Άποψη (Hermaphrodites with Attitude) και Τρανσέξουαλ Απειλή (Transsexual Menace) –ίσως η πεμπουσία των μη κανονικοποιημένων κατηγοριών– υποστηρίζει ότι «οι κοινωνικές ομάδες δεν μπορούν να υπάρξουν χωρίς κοινές νόρμες κατασκευής και νοήματος. ... Έτσι, [ο μεταμοντερνισμός] δεν είναι σε θέση να προτείνει οποιαδήποτε αντίληψη συλλογικής δράσης που να αποφέρει θετικά και ικανοποιητικά αποτελέσματα».⁹³

Μία από τις αντιρρήσεις των κουίρ θεωρητικών ενάντια στην ταυτότητα είναι ότι δίνει έμφαση στον αποκλεισμό των άλλων, το οποίο ισχύει. Εάν κάποια είναι λεσβία, τότε εξ ορισμού δεν μπορεί να είναι και άνδρας. Αλλά ιστορικά, η κατηγοριοποίηση των ανθρώπων με βάση την ταυτότητα –και στην περίπτωση των ΛΟΑΤ ανθρώπων η «έξοδος από την ντουλάπα» για να ενστερνιστούν μια ταυτότητα– έχει επίσης δώσει τη δυνατότητα σε καταπιεσμένους με παρόμοιο τρόπο ανθρώπους να συναντηθούν, να οργανωθούν και να κινητοποιηθούν για τα αστικά τους δικαιώματα. Η αντίθεσή τους στους αγώνες για αστικά δικαιώματα, οι οποίοι «κανονικοποιούν» και «αφομοιώνουν» τα ΛΟΑΤ άτομα μέσα στην ευρύτερη κοινωνία με την πάλη για μεταρρυθμίσεις όπως ο ομόφυλος γάμος ή το δικαί-

ωμα για ίση αμοιβή στην εργασία, φέρνει στην επιφάνεια τον θεμελιώδη συντηρητισμό των εκπροσώπων της κούιρ θεωρίας.

Κάτω από το λούστρο του ριζοσπαστισμού βρίσκεται μια βαθιά εκθρική προς τους ανθρώπους της εργατικής τάξης ατζέντα. Η Μπάτλερ, μολονότι αντίθετη στις ομοφοβικές επιθέσεις που δέχεται ο ομόφυλος γάμος, επιχειρηματολογεί ενάντια στην εστίαση των ακτιβιστών σε αυτό το ζήτημα, επειδή δήθεν τούς απομακρύνει από τη μάχη ενάντια στο AIDS, κατά κάποιον τρόπο υποβαθμίζει τον εναλλακτικό τρόπο ζωής των ΛΟΑΤ ανθρώπων χωρίς σύντροφο ή με πολλούς συντρόφους, και επιχειρεί να προβάλει μια εικόνα των γκέι ως «αξιότιμων ζευγαριών αποδεκτών από τη θρησκεία και το κράτος».⁹⁴ Με άλλα λόγια, οι εκπρόσωποι της κούιρ θεωρίας αντιτίθενται σε μεταρρυθμίσεις όπως ο ομόφυλος γάμος που θα εξασφάλιζε υλικά οφέλη στα ΛΟΑΤ ζευγάρια, με τη λογική ότι θα μάντρωνε σεξουαλικές μειονοτικές ομάδες σε έναν «ετεροκανονικό» τρόπο ζωής που στην ουσία σημαίνει αφομοίωση στη «στρέιτ κοινωνία». Η ιδέα πάντως ότι υπάρχει ένα πράγμα που λέγεται «στρέιτ κοινωνία» είναι αρκετά μπερδεμένη. Σημαίνει ότι όλοι οι στρέιτ άνθρωποι ανεξαρτήτως τάξης, φυλετικής καταγωγής, εθνικότητας κ.λπ. έχουν κοινές αντιλήψεις και τρόπο ζωής, κάτι που προφανέστατα είναι ανακριβές. Εάν με τον όρο ετεροκανονικότητα εννοείται ο τρόπος ζωής της μεσαίας τάξης όπως παρουσιάζεται μέσα από τα ΜΜΕ, τότε στην Μπάτλερ και σε άλλους συμβαίνει το εξής: συγχέουν τις ανοησίες περί οικογενειακών αξιών, όπως αυτές προωθούνται από ισχυρούς θεσμούς και τους ιδεολόγους της Δεξιάς υπερασπιστές τους, με την περίπτωση των στρέιτ της εργατικής τάξης. Για παράδειγμα, ο Μάρτιν Μανάλανσαν Δ' (Martin Manalansan IV) αναφέρεται στην κριτική της Λίζα Ντάγκαν όσον αφορά την «ομοκανονικότητα» και τους αγώνες για τον ομόφυλο γάμο ως εξής:

*Η ομοκανονικότητα είναι μια ιδεολογία-χαμαιλέοντας. Αποσκοπεί στην άσκηση πίεσης για προοδευτικά αιτήματα, όπως είναι το δικαίωμα στον ομόφυλο γάμο, και σε άλλους «ακτιβισμούς», και την ίδια στιγμή αποπολιτικοποιεί τις κούιρ κοινότητες, καθώς επανασχεδιάζει και επανακωδικοποιεί ρητορικά την ελευθερία και τη χειραφέτηση με όρους ιδιωτικότητας, οικιακής ζωής και κατανάλωσης. Με άλλα λόγια, η ομοκανονικότητα αναισθητοποιεί τις κούιρ κοινότητες ώστε να αποδέχονται παθητικά εναλλακτικές μορφές ανισότητας ως αντάλλαγμα για την ιδιωτικότητα της οικιακής ζωής και την ελευθερία να καταναλώνουν».*⁹⁵

Εκτός από τη λανθασμένη και ηθικολογική καρικατούρα των ετεροκανονικών ανθρώπων, αυτή η αντίληψη για τα ΛΟΑΤ άτομα μοιάζει με

τη φαντασίωση του Χόλυγουντ για τους γκέι και τις λεσβίες και όχι με την πλειονότητα των ανθρώπων της εργατικής τάξης. Μια πραγματικά αντιστασιακή πολιτική πρέπει να τάσσεται χωρίς καμιά απολογητική δι-άθεση υπέρ του δικαιώματος στον ομόφυλο γάμο –όπως έκανε η Αριστερά 60 χρόνια πριν με τους διαφυλετικούς γάμους– παρά την κριτική της στο κράτος, στη θρησκεία και τη μονογαμία. Το να αντιπαραθέτει κανείς τον ριζοσπαστικό μετασχηματισμό της κοινωνίας, όπου οι παροχές δεν θα συνδέονται με τις ανθρώπινες σχέσεις –ετεροκανονικές ή ομοκανονικές–, στις μεταρρυθμίσεις εδώ και τώρα οδηγεί μετά βεβαιότητας στην παθητικότητα.

Κατά πρώτο λόγο, ο ομόφυλος γάμος είναι μια μεταρρύθμιση. Και όπως κάθε μεταρρύθμιση μέσα στον καπιταλισμό, αφήνει άθικτη τη δομή του συστήματος, ενώ προσφέρει κάποια ανακούφιση στην αδικία –στην περίπτωση αυτή η αδικία είναι η άρνηση και των υλικών παροχών και της επιθυμίας να υπάρχουν ΛΟΑΤ σχέσεις που να αναγνωρίζονται ως ισότιμες με τις ετεροκανονικές. Όπως το αίτημα για συνδικαλισμό, στο πλαίσιο του οποίου οι όροι της εργατικής εκμετάλλευσης τίθενται εκ νέου σε διαπραγμάτευση –με τους εργαζόμενους να κερδίζουν υψηλότερους μισθούς και παροχές, όχι όμως και να εξαλείφουν την εξουσία των αφεντικών– η ισοτιμία στο γάμο θα έβαζε τέλος σε κάποιες διακρίσεις χωρίς να εξαλείψει ολοκληρωτικά την καταπίεση.

Δεύτερον, το να αμφισβητείς το αίτημα για ομόφυλο γάμο επειδή δεν οδηγεί άμεσα στη σεξουαλική απελευθέρωση είναι λίγο σαν να μειώνεις τις καθιστικές διαμαρτυρίες για τα δικαιώματα των μαύρων μπροστά στα φυλετικά διαχωρισμένα εστιατόρια στις αρχές της δεκαετίας του 1960 επειδή δεν εξάλειψαν το ρατσισμό. Κατασκευάζει μια πλαστή προσδοκία για ένα μεταρρυθμιστικό αίτημα και μετά του επιτίθεται επειδή δεν οδηγεί άμεσα σε επαναστατικό μετασχηματισμό.

Ορισμένοι/ες από το χώρο της κούιρ θεωρίας κατάφεραν να σύρουν ακόμα και την εξέγερση του Στόουνγουολ στα θολά νερά του ιστορικού σχετικισμού. Στο πλαίσιο αυτό υποτίθεται ότι δεν μπορούμε να είμαστε βέβαιοι/ες ούτε καν για τη σπουδαιότητα ενός κομβικού γεγονότος στη σύγχρονη γκέι ιστορία. Στο έργο του Υπονομούονιας τις Γκέι και Λεσβιακές Σπουδές (*Queering Gay and Lesbian Studies*) ο Τόμας Πιόντεκ (Thomas Piontek) αποδομεί τις ταραχές στο Γκρήνουιτς Βίλατζ του 1969 που γέννησαν το σύγχρονο ΛΟΑΤ κίνημα και συμπεραίνει ότι το Στόουνγουολ «υπήρξε ένα συγκεκριμένο και διφορούμενο ιστορικό γεγονός».⁹⁶ Στο κεφάλαιο «Ξεχάστε το Στόουνγουολ» ο Πιόντεκ βλέπει μόνο μια αδιάκοπη αφήγηση ανάμεσα στο πρώιμο συντηρητικό ομόφιλο κίνημα της μακαρθικής

περιόδου και στον μαζικό ξεσηκωμό που οδήγησε στην ίδρυση του Μετώπου για την Απελευθέρωση των Γκέι. Εκτός από κάποιες παρατηρήσεις του συγγραφέα που δεν επιδέχονται αμφισβήτηση, παρουσιασμένες ως οραματική εμβάθυνση σχετικά με την ιστορική συνέχεια, τα επιχειρήματά του εξυπηρετούν μόνο την υποβάθμιση των διεκδικήσεων, του αγώνα και της πολιτικής οργάνωσης. Το αναγνωστικό κοινό μένει να αναρωτιέται τι θέλει να πει ο συγγραφέας, ότι τίποτα από όσα κάνουμε δεν μετράει πραγματικά ή μήπως ότι όλα μετράνε εξίσου;

Η αντίσταση στις συμβάσεις και η εχθρότητα απέναντι στην αφομοίωση είναι δύο από τα κομβικά σημεία της κουίρ θεωρίας. Ο Μάικλ Ουώρνερ εξηγεί ότι το πρόβλημα με την κανονικότητα, όπως περιγράφει στο βιβλίο του με τον ίδιο τίτλο, είναι πως αποτελεί «ένα είδος κοινωνικής αυτοκτονίας». ⁹⁷ Το να πηγαίνεις στη δουλειά, να πληρώνεις το νοίκι, να μεγαλώνεις παιδιά κ.λπ. δεν είναι ευτελείς πράξεις κανονικότητας, αλλά το τι είδος σεξ κάνεις και το πόσο, είναι το κριτήριο της αντίστασης και του ριζοσπαστισμού. Οι κουίρ θεωρητικοί εστιάζουν υπερβολικά στις «μη κανονιστικές» σεξουαλικές πρακτικές, όπως ο σαδομαζοχισμός και το φιστ φάκινγκ, επειδή θεωρούνται τρόποι υπέρβασης της «παραδοσιακής κατασκευής της απόλαυσης». ⁹⁸ Ενώ ο εκπρόσωπος της τρανς κουίρ θεωρίας Πάτρικ Καλίφια (Patrick Califia), πρώην λεσβία Σ/Μ ακτιβίστρια που ζει τώρα ως άνδρας, ⁹⁹ δεν πιστεύει ότι «μπορούμε να φτιάσουμε στην ελευθερία μέσα από το σεξ», ¹⁰⁰ η συγκατάβαση που εκφράζει τόσο ο ίδιος όσο και άλλοι/ες συγγραφείς της κουίρ θεωρίας απέναντι στο «γλυκανάλατο» σεξ και απέναντι στους μονογαμικούς ανθρώπους δημιουργεί μια ιεραρχία στις σεξουαλικές πρακτικές και προκρίνει την πολυσυντροφικότητα. Πέρα από την ηθικολογία της, το σοβαρότερο πρόβλημα όσον αφορά την ιεράρχηση σεξουαλικών προτιμήσεων, όπου όσο πιο προχωρημένος/η είσαι τόσο το καλύτερο, είναι ότι δεν αμφισβητεί με κανέναν τρόπο την καταπίεση και το μόνο που κάνει είναι να αντικατοπτρίζει τις αστικές σεξουαλικές κανονικότητες. Οι υπέρμαχοι της αστικής σεξουαλικής ευπρέπειας «διαφημίζουν» την ιεραποστολική στάση, ενώ οι εκπρόσωποι της κουίρ θεωρίας την «αντιμάχονται» με το φιστ φάκινγκ –αλλά και οι δύο πλευρές θέτουν ηθικές προδιαγραφές σε ιδιωτικές στιγμές. Η μόνη τους διαφωνία έγκειται στο ποιο από τα δύο είναι καλύτερο. Ο Καλίφια εξηγεί ότι θα προτιμούσε να ναυαγήσει με «έναν αρσενικό μαζοχιστή» παρά με μια «γλυκανάλατη λεσβία». ¹⁰¹ Η πλήξη του Καλίφια όσον αφορά τις λεσβίες που προτιμούν το συμβατικό σεξ (αν υποθέσουμε ότι υπάρχει συμβατικό λεσβιακό σεξ) παρουσιάζεται ως αμφισβήτηση της κυρίαρχης τάξης, τη στιγμή που πρόκειται απλώς για προσωπική προτίμηση. Μια απλή βόλτα σε μια οποια-

δήποτε περιοχή με κόκκινα φανάρια ή ένα ψάξιμο στο Διαδίκτυο όπου κάνεις το μυαλό σου από την ποικιλία των σεξουαλικών προτιμήσεων που εκτίθεται αποδεικνύει ότι ο καπιταλισμός είναι απολύτως ικανός να φιλοξενήσει αντισυμβατικές σεξουαλικές προτιμήσεις και οι επιχειρηματίες είναι πανευτυχείς που βγάζουν δισεκατομμύρια από σεξουαλικές διαθέσεις και φετίχ κάθε είδους. Οι προσπάθειες των εκφραστών της κουίρ θεωρίας να ορίσουν το σεξ ως το μέτωπο της αντίστασης εκπροσωπεί αυτό που η Κλάουντ δικαίως αποκαλεί «αντιπολιτική της προσωπικής ζωής». ¹⁰²

Δεν πρόκαλε έκπληξη ότι οι εκπρόσωποι της κουίρ θεωρίας επιτίθενται στον μαρξισμό επειδή αρνείται να τοποθετήσει σεξουαλικές πράξεις στην ίδια βαθμίδα με το ταξικό ζήτημα στην πάλη ενάντια στην καταπίεση. Η Πάτον υποστηρίζει ότι οι μαρξιστές έχουν «ερωτοφοβία», ¹⁰³ που μάλλον σημαίνει ότι οι μαρξιστές είναι αντίθετοι στο σεξ. Φυσικά δεν υπάρχει καμία απόδειξη γι' αυτό, πάντως είναι γεγονός ότι οι μαρξιστές/ριες αναγνωρίζουν το σεξ ως ανάγκη αλλά όχι με τον ίδιο τρόπο που αποτελούν ανάγκες το φαγητό, η ιατροφαρμακευτική περίθαλψη ή η στέγη. Είναι η πραγματική ζωή που επιβάλλει στην κοινωνία την κεντρικότητα αυτών των οικονομικών αναγκών αντίθετα από τις ανάγκες της προσωπικής ζωής, και όχι οι μαρξιστές. Αυτό δεν οφείλεται σε σεμνοτυφία. Στο κάτω κάτω δεν υπάρχει τίποτα το ριζοσπαστικό όσον αφορά το είδος ή την ποσότητα του σεξ που κάνει κάποιος/α. Μία από τις ηγετικές μορφές των μπολεσεβίκων, η Αλεξάνδρα Κολοντάι, συνοψίζει ικανοποιητικά το ζήτημα:

Το συντηρητικό κομμάτι των ανθρώπων υποστηρίζει ότι πρέπει να επιστρέψουμε στις εντυχιμένες στιγμές του παρελθόντος, πρέπει να αποκαταστήσουμε τα παλιά θεμέλια της οικογένειας και να ενισχύσουμε τις δοκιμασμένες μορφές της σεξουαλικής ηθικής. Οι υπέρμαχοι του αστικού ατομικισμού λένε ότι οφείλουμε να καταστρέψουμε κάθε υποκριτικό περιορισμό του απαρχαιωμένου κώδικα σεξουαλικής συμπεριφοράς. ... Οι σοσιαλιστές, από την άλλη πλευρά, μας διαβεβαιώνουν ότι τα σεξουαλικά προβλήματα θα επιλυθούν μόνο όταν επιτευχθεί η βασική αναδιοργάνωση της κοινωνικής και οικονομικής δομής της κοινωνίας. ¹⁰⁴

Η θέση της Κολοντάι είναι ότι η αληθινή ελευθερία στη σφαίρα της σεξουαλικής ηθικής μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσα από την ευρύτερη πάλη ενάντια σε κάθε μορφή καταπίεσης και εκμετάλλευσης. Οι σεξουαλικές πολιτικές της κουίρ θεωρίας είναι στην ουσία οι πολιτικές του αστικού ατομικισμού. Όπως παραδέχεται και ο Καλίφια, στην πραγματικότητα «δεν μπορούμε να φτιάσουμε στην ελευθερία μέσα από το σεξ».

Η αντίθεση απέναντι σε κάθε σύμβαση παρουσιάζει και κάποια άλλα προφανή προβλήματα. Κατ' αρχάς υπάρχουν κάθε είδους κοινωνικές συμβάσεις που τηρούμε όχι με τη βία ή εξαιτίας της παράδοσης, αλλά επειδή μας επιτρέπουν να ζούμε αρμονικά με τα άλλα ανθρώπινα πλάσματα. Το να σεβόμαστε τη σειρά στην ουρά ή να κρατάμε ανοιχτή την πόρτα στον επόμενο/η είναι κοινωνικές συμβάσεις που οι περισσότεροι άνθρωποι υιοθετούν με προθυμία, επειδή έχουν νόημα και μας επιτρέπουν να ζούμε σε έναν κόσμο συνεργασίας με τους άλλους. Δεν υπάρχει κάτι εγγενώς κακό στις συμβάσεις. Στην πραγματικότητα, λίγοι θα επιθυμούσαν ή θα μπορούσαν να ζουν σε μια κοινωνία χωρίς πολλές από τις συμβάσεις αυτές. Ο διαχωρισμός εκείνων που συμβάλλουν στην επέκταση της καταπίεσης από τις άλλες που μας βοηθούν να ζήσουμε ως συνεργάσιμα κοινωνικά όντα μπορεί να ανοίξει χρήσιμες συζητήσεις. Αλλά αυτά λύνονται στην πράξη, όχι σε αφηρημένο επίπεδο. Τα περισσότερα λογύδρια ενάντια σε κάθε σύμβαση δεν έχουν να προσφέρουν πολλά σε πρακτικό επίπεδο.

Η αναταραχή με την «αναταραχή φύλου»

Το σχέδιο των κουίρ θεωρητικών για αποδόμηση των δεδομένων αληθειών ώστε να αποκαλυφθεί ο τρόπος με τον οποίο κατασκευάστηκαν από την κοινωνία σημαίνει επίσης άρνηση των φύλων και των σεξουαλικών κατηγοριών. Υποστηρίζουν ότι το κοινωνικό φύλο «κατασκευάζεται μέσω του λόγου» και επομένως μόνο «μέσω του λόγου» αποδομείται –ορίζω σημαίνει δίνω υπόσταση σε κάτι, το κάνω χειροπιαστό, και έτσι κομμάτι του αγώνα μας, λένε, είναι η απόρριψη των ορισμών. Οι μαρξιστές και οι μαρξίστριες, στον αντίποδα, αντιμετωπίζουν το φύλο και τις σεξουαλικές κατηγορίες ως κοινωνικές κατασκευές, επομένως μόνο κοινωνικά μπορούν να αποδομηθούν, με τη γλώσσα να έπεται. Η Μπάτλερ, πιο γνωστή από τους/τις κουίρ θεωρητικούς, έγραψε ότι το κοινωνικό φύλο είναι ένα είδος «πολιτισμικής φαντασίας, το επιτελεστικό αποτέλεσμα επαναληπτικών πράξεων»: «Το φύλο είναι το επαναλαμβανόμενο στυλιζάρισμα του σώματος, ένα σύνολο επαναλαμβανόμενων πράξεων μέσα σε ένα άκρως άκαμπο ρυθμιστικό πλαίσιο, πράξεων που παγώνουν με το χρόνο προσφέροντας την επίφαση μιας ουσίας, ενός φυσικού τρόπου ύπαρξης». ¹⁰⁵ Στο βιβλίο της *Αναταραχή φύλου*, η Μπάτλερ υποστηρίζει ότι «δεν υπάρχει έμφυλη ταυτότητα πίσω από τις εκφράσεις φύλου» ¹⁰⁶ και έτσι οι φεμινίστριες όπως και οι ΛΟΑΤ αγωνιστές/ριες, που παίρνουν αυτές τις «πολιτισμικές φαντασίες» ως δεδομένα, έχουν παγιδευτεί. Παρ' όλα αυτά φαίνεται πως είναι οι Μπάτλερ και Σία εκείνοι που εγκλωβίστηκαν στο διαλογικό αίνιγμα που οι ίδιοι δημιούργησαν.

Είναι ένα πράγμα να ισχυρίζεσαι ότι ο τρόπος που συμπεριφέρεσαι, ντύνεσαι, χτενίζεσαι κ.λπ. είναι μέρος μιας ακούσιας επιτέλεσης που διαμορφώνεται από την κουλτούρα στο πλαίσιο της οποίας ανατρεφόμαστε. Κανείς και καμιά δεν αμφιβάλει ότι έτσι είναι –και το βιβλίο της Σιμόν Ντε Μπωβουάρ (Simone De Beauvoir) *Το δεύτερο φύλο* (1949) το παρουσιάζει με εύγλωττο τρόπο, όπως αναγνωρίζει η Μπάτλερ. Είναι, όμως, τελεικά είναι κάτι απατηλό, που μπορεί να αμφισβητηθεί μέσω της παρωδίας, όπως υποστηρίζει η Μπάτλερ. Γράφει: «Οι πρακτικές παρωδίας μπορούν να χρησιμεύσουν για να έρθει ξανά στο προσκήνιο και να εδραιωθεί και πάλι η ίδια διάκριση ανάμεσα σε μια προνομιούχα και φυσικοποιημένη μορφοποίηση φύλου και μια άλλη, που εμφανίζεται ως παράγωγη, φαντασματική και μιμητική –ένα αποτυχημένο αντίγραφο, τρόπον τινά». ¹⁰⁷ Υποστηρίζει ότι η θετική πολιτική αλλαγή μπορεί να προκύψει μέσα από την αποσταθεροποίηση της κοινωνικής κατασκευής και οι παραδοχές για το φύλο μέσω της παρενδυσίας και άλλων μορφών παρώδησης. Η Κλάουντ εξελίσσει την ουτοπική θεώρηση της Μπάτλερ για αντικατάσταση του αγώνα από «ένα θέατρο του εαυτού, όπου η οικεία σχέση σκηνοθετείται και τα λόγια αποχωρίζονται από τις υλικές τους αναφορές. Η θεωρία της επιτέλεσης εντοπίζει τη μεσολάβηση στη συνειδητότητα ... των ατόμων και όχι στη συνολική αμφισβήτηση του καπιταλισμού». ¹⁰⁸ Ναι, το κοινωνικό φύλο και οι κανονικότητές του είναι και τα δύο κοινωνικές κατασκευές που θέτουν περιορισμούς και ορισμένοι άνθρωποι, όπως είναι τα τρανς άτομα, βρίσκουν αυτές τις κανονικότητες ασφυκτικές. Αλλά το πρόβλημα δεν είναι ότι έχουμε κοινωνικό φύλο. Το πρόβλημα είναι ότι ζούμε σε μια σεξιστική κοινωνία, μέσα στην οποία ο τρόπος με τον οποίο αντιμετωπίζονται οι άνθρωποι, το ύψος του μισθού τους, η σωματική τους ευαλωτότητα και εκατομμύρια άλλα πράγματα διαμορφώνονται από το κοινωνικό φύλο. Όπως αναρωτιέται και στην εισαγωγή του βιβλίου της *Transgender Studies Reader* η Μπάτλερ, «εάν το φύλο δεν είναι πραγματικό, πόσο πραγματική μπορεί να είναι η καταπίεση από αυτό;». ¹⁰⁹ Φυσιολογικά, κάθε χειραφετητική πολιτική οφείλει να αγκαλιάζει το πλήθος των σεξουαλικών συμπεριφορών, των στιλ, των τρόπων ένδυσης και φερσίματος που τα ανθρώπινα όντα επιθυμούν να εκφράσουν. Πρέπει να απορρίπτει τους νομικούς κανόνες που απαιτούν το βιολογικό φύλο ενός ατόμου να αντιστοιχεί στην έμφυλη ταυτότητά του. Αλλά το να υποστηρίζουμε ότι το κοινωνικό φύλο είναι μια ασήμαντη κατηγορία, και όχι κάτι ασαφές όπως πιστεύουν κάποιοι κοινωνικοί επιστήμονες, αν και μπορεί να εγείρει ενδιαφέροντα φιλοσοφικά ερωτήματα, μας οδηγεί σε θεωρητικό και οργανωτικό αδιέξοδο.

Εάν η γυναίκα είναι κάτι φαντασιακό, προκύπτει η προφανής δυσκολία να παλέψει για τα δικαιώματά της. Η Μπάτλερ υποστηρίζει ότι «η πρόωρη επιμονή σε ένα σταθερό υποκείμενο φεμινισμού, εννοούμενου ως η αρραγής κατηγορία των γυναικών, γεννά αναπόφευκτα πολλαπλές αρνήσεις αποδοχής της κατηγορίας».¹¹⁰ Οδηγείται έτσι στο συμπέρασμα ότι «ο ίδιος ο φεμινισμός στην πάλη του γι' αυτήν τη φαντασιακή κατηγορία είναι καταναγκαστικός και κανονιστικός».¹¹¹ Εδώ οι σταθερές αντιλήψεις και η σαφήνεια του νοήματος ερμηνεύονται ως «κανονιστικά». Αντιθέτως, είναι η καταναγκαστική εξουσία του νόμου που επιβάλλει την αντίληψη ότι τα γεννητικά όργανα ενός ατόμου θα πρέπει απαραίτητως να ανταποκρίνονται στην έμφυλη ταυτότητά του. Η Μπάτλερ και η Σέτζγουικ δικαιολογημένα επιτίθενται στις φεμινίστριες που προβάλλουν ουσιολογικά επιχειρήματα –όπως για παράδειγμα ότι οι γυναίκες είναι πιο φροντιστικές και παθητικές ως αποτέλεσμα της βιολογίας τους– όμως ούτε κι αυτές αγγίζουν τα ζητήματα της πραγματικής ζωής που περιορίζουν τις περισσότερες γυναίκες, αλλά και τους άνδρες, όπως το εισόδημα, η πρόσβαση στην εκπαίδευση, η ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και ούτω καθεξής. Πράγματι, μια κραυγαλέα ανεπάρκεια της κούιρ θεωρίας είναι το πόσο λίγο επιχειρεί να ασχοληθεί με τις πραγματικές ζωές των ανθρώπων. Ενώ τα «σώματα» αναλύονται ad nauseam από αυτούς/ες τους/τις θεωρητικούς, τα κείμενά τους θεωρούν ότι το κοινωνικό φύλο και η σεξουαλικότητα είναι οι πιο καθοριστικές πτυχές της ζωής των ανθρώπων. Είναι αλήθεια ότι τα σώματα των ανθρώπων εν μέρει κατασκευάζονται από την κοινωνία και ειδικότερα από την τάξη μέσα στην οποία γεννιέται κάποιος/α. Είναι πιο πιθανό ένα άτομο να γίνει παχύσαρκος/η καπνιστής/ρια, να πεθάνει νέος/α και να έχει μεγαλύτερο στρες εάν πρέπει να δουλεύει πολλές ώρες, να ακινητοποιείται σε τρομακτικό κυκλοφοριακό μπουτιλιάρισμα, να έχει ελάχιστο ελεύθερο χρόνο και όλα τα υπόλοιπα που επηρεάζονται από την τάξη στην οποία ανήκει. Το καυστικό σχόλιο της ιστορικού Χάριετ Μαλινόβιτς (Harriet Malinowitz) για την κούιρ θεωρία ακούγεται σωστό εδώ: «Το δίκτυο των κούιρ θεωρητικών μοιάζει συχνά με μια κοινωνική λέσχη ανοικτή στους κατοίκους μιας γειτονιάς στην οποία όμως οι περισσότεροι δεν έχουμε καν την οικονομική δυνατότητα να ζούμε».¹¹²

Αρκετοί/ές από όσους/ες έχουν ασχοληθεί με τη θεωρία σχετικά με το κοινωνικό και το βιολογικό φύλο έχουν συλλάβει τη διάσταση ανάμεσα σε αυτά τα δύο με έναν τρόπο που περιγράφει η Μπάτλερ ως εξής: «Το βιολογικό φύλο είναι για τη φύση ή για το “ωμό” ό,τι είναι το κοινωνικό φύλο για τον πολιτισμό ή για το “μαγειρεμένο”».¹¹³ Ενώ ορισμένοι/ες θα συμφωνήσουν ότι η θηλυκότητα και η αρρενωπότητα είναι κοινωνικές κατασκευές,

αυτό που συνηθίζεται να λέγεται για το βιολογικό φύλο είναι πως δεν είναι κοινωνική κατασκευή –είτε γεννιέσαι με αυτό το πουλάκι είτε με το άλλο. Η Μπάτλερ, όμως, και άλλοι/ες αμφισβητούν αυτή την περιοριστική αντίληψη του βιολογικού διπόλου αρσενικό/θηλυκό χρησιμοποιώντας το παράδειγμα των εκατομμυρίων ίντερσεξ ατόμων με ασαφή γεννητικά όργανα, που δεν μπορούν να χωρέσουν τακτοποιημένα σε καμιά από τις δύο κατηγορίες. Το επιστημονικό γεγονός της ανατομικής διαφοροποίησης που καλύπτει όλο το φάσμα των πιθανοτήτων, ωστόσο, δεν σημαίνει ότι έχουμε το ελεύθερο να διαγράψουμε το αρσενικό και το θηλυκό από το λεξιλόγιό μας –αυτές οι λέξεις ανταποκρίνονται στις ζωές πραγματικών ανθρώπων στον κόσμο, αρκετών δισεκατομμυρίων ανθρώπων μάλιστα. Αντίθετα, αυτό που κάνει είναι ότι εισάγει την αντίληψη της ασάφειας στη σφαίρα της σεξουαλικότητας, για μια μειονοτική ομάδα ανθρώπων που φέρουν τραύματα όχι από τη χρήση των όρων «αρσενικό» και «θηλυκό», αλλά εξαιτίας μιας κοινωνίας που δεν επιτρέπει τη σεξουαλική ρευστότητα, την αβεβαιότητα και τη διαφορά.

Σύμφωνα με την Εταιρεία των Ίντερσεξ (Intersex Society) της Βόρειας Αμερικής, «μάθαμε ότι πολλά ίντερσεξ άτομα νιώθουν απολύτως άνετα να εκφράσουν είτε την ανδρική είτε τη θηλυκή έμφυλη ταυτότητά τους και δεν αναζητούν μια άφυλη κοινωνία ούτε να κατηγοριοποιηθούν οι ίδιοι ως μέλη του τρίτου φύλου».¹¹⁴ Σύμφωνα με τα προσωπικά βιώματα των ανθρώπων τα συμφέροντα των οποίων ισχυρίζονται πως υπηρετούν οι εκπρόσωποι της κούιρ θεωρίας, δεν είναι οι ετικέτες που απεχθάνονται τα τρανς και τα ίντερσεξ άτομα, αλλά το ιατρικό κατεστημένο και οι άλλοι θεσμοί που τους δημιουργούν το δίλημμα. Οι ετικέτες βοηθούν απλώς να περιγράψεις ό,τι έχει κωδικοποιηθεί σε επίπεδο νομοθεσίας και κοινωνικής πρακτικής. Έχει ενδιαφέρον να σημειώσουμε ότι ακόμα και εκείνοι/ες που έλκονται από αυτές τις ιδέες και που ορισμένες φορές χρησιμοποιούν τη στρεβλωτική ορολογία της κούιρ θεωρίας, τις εγκαταλείπουν μόλις έρθουν αντιμέτωποι/ες με τα προβλήματα της πραγματικής ζωής, όπως το έκανε και η τρανς ακτιβίστρια και συγγραφέας Ρίκι Ουίλτσινς κατά τη διάρκεια της οργάνωσής της στο κίνημα. Δυστυχώς, εξαιτίας της διαστρεβλωμένης παράδοσης του σοσιαλισμού και της αδυναμίας της Αριστεράς, οι πολιτικές της ταυτότητας και η κούιρ θεωρία ανταγωνίζονται η μία την άλλη σε κάποια ακαδημαϊκά περιβάλλοντα σαν να βρίσκονται μέσα σε μια ερμητικά σφραγισμένη γυάλα. Καμία από τις δύο, ωστόσο, δεν είναι σε θέση να οδηγήσει στη σεξουαλική απελευθέρωση, ενώ η κοινή καχυποψία τους απέναντι στην αντικειμενική αλήθεια και ο σκεπτικισμός τους σχετικά με την προοπτική της κοινής δράσης οδηγούν και τις δύο σε ατέρμονη αντιπαράθεση.

Οι μεταμοντέρνες ιδέες αναπτύχθηκαν και άνησαν στη μετά τη δεκαετία του 1960 περίοδο, όταν μια γενιά Αμερικανών και Αμερικανίδων μεγάλωσαν χωρίς να συμμετάσχουν ή να έχουν υπάρξει μάρτυρες σε ταξικούς αγώνες μεγάλης κλίμακας. Δεκάδες εκατομμύρια μεγάλωσαν σε μια κοινωνία όπου αυτές οι πολιτικές της διαφοράς και του ατομικισμού εμφανίζονται ως κοινός τόπος. Ίσως αυτό ευθύνεται για τη συνεχώς διευρυνόμενη αποδοχή των εν λόγω θεωριών, ακόμα και όταν η γειώσή τους με την κοινωνία χάνει έδαφος. Ο ανθρωπολόγος Μαξ Κιρς (Max Kirsch) αναφέρει εύστοχα:

Η έμφαση της κουίρ θεωρίας στην αδυνατότητα της ταυτότητας και στη σχετικότητα της εμπειρίας ακολουθεί από κοντά την ανάπτυξη των τωρινών καπιταλιστικών σχέσεων παραγωγής, όπου το αυτοδύναμο άτομο είναι κεντρικό στον οικονομικό σκοπό δημιουργίας κέρδους μέσω της παραγωγής και του παραπροϊόντος της, της κατανάλωσης. ... Θεωρώ, επομένως, ότι τα αξιώματα της κουίρ θεωρίας αντιγράφουν τα χαρακτηριστικά των κοινωνικών σχέσεων που ισχυρίζεται ότι απορρίπτει. Αντί να χτίζει την αντίσταση στην καπιταλιστική παραγωγή των ανισοτήτων, κατά έναν παράδοξο τρόπο τις αντικατοπτρίζει.¹¹⁵

Γράφει ο Κιρς: «Δεν είμαστε μόνοι».¹¹⁶ Τα ανθρώπινα πλάσματα είναι κοινωνικά ζώα, που δεν μπορούν να υπάρξουν και να ευημερήσουν το ένα χωρίς το άλλο. Είμαστε πιο αδύναμοι ως άτομα. Καθώς η ιδεολογία της κυρίαρχης τάξης προωθεί τον ωμό ατομικισμό και την ανάπτυξη των προσωπικών ιδιοτήτων ως μέσα για την επιτυχία, οι απλοί άνθρωποι μόνο ως συλλογική τάξη έχουν τη δύναμη να φέρουν την αλλαγή. Όχι επειδή είμαστε όλοι/ες το ίδιο –προφανώς όχι– αλλά επειδή όλοι/ες έχουμε έναν κοινό εχθρό μέσα στο σύστημα και στην τόσο μικρή τάξη των παρασίτων που το λειτουργούν. Ανεξάρτητα από τις διαφορές μας και τον τρόπο με τον οποίο εκδηλώνονται οι καταπιεστικές εμπειρίες του καθενός και της καθεμιάς, οι εργάτες και οι εργάτριες έχουν περισσότερα κοινά παρά διαφορές. Αυτό που έχει κατασκευάσει η ταξική κοινωνία είναι σε θέση να το γκρεμίσουν οι οργανωμένες δυνάμεις που την αντιπολιτεύονται. Ωστόσο, ο φιλοσοφικός μεταδομισμός της κουίρ θεωρίας στέκεται εμπόδιο στη φυσική αποδόμηση αυτού του καταπιεστικού συστήματος.

Η κουίρ θεωρία παίρνει ορισμένα από τα προβλήματα που δημιουργήθηκαν από τους ακτιβιστές/ριες των πολιτικών της ταυτότητας, που συχνά ύψωναν τείχη ανάμεσα στις καταπιεζόμενες ομάδες, και προσπαθεί να τα επιλύσει θεωρητικοποιώντας την ύπαρξη τόσο των ομάδων όσο και

των τειχών. Αυτό που δεν καταλαβαίνει είναι ότι αν κάποια δεν μπορεί να προσδιοριστεί ως λεσβία δεν σημαίνει ότι δεν μπορεί να ταυτιστεί με τις λεσβίες. Κανείς δεν μπορεί ασφαλώς να αμφισβητήσει ότι μόνο ένας ομοφυλόφιλος άνδρας φορέας του AIDS, για παράδειγμα, είναι σε θέση να γνωρίζει τι σημαίνει να ζεις μέσα σε αυτόν τον κόσμο ως σεξουαλική μειονότητα, κατηγορούμενος συχνά από τη Δεξιά ότι προκάλεσες στον εαυτό σου μια δυνητικά θανατηφόρα ασθένεια. Ομοίως, μόνο μια μαύρη γυναίκα είναι σε θέση να γνωρίζει πώς είναι να ζεις με το δέρμα της. Παρ' όλα αυτά, οι κουίρ θεωρητικοί ανυψώνουν τις πραγματικές διαφορές σε ανυπέβλητα εμπόδια για την κοινή ταυτότητα, θέτοντας έτσι κατ' επέκταση σε αμφισβήτηση και τη δυνατότητα για κοινή δράση.

Οι ιδέες που έδωσαν θεωρητική έκφραση σε μια εποχή υποχώρησης των αγώνων, με την οργανωμένη Αριστερά να έχει ελάχιστες δυνάμεις και τις νεοφιλελεύθερες οικονομικές πολιτικές να σαρώνουν τις ζωές των απλών ανθρώπων, δεν έχουν πια την ίδια αξία στα κοινωνικά κινήματα. Καθώς μπαίνουμε πλέον σε μια εποχή που αποδέκτης των σύγχρονων αιτημάτων είναι μια νέα κυβέρνηση* και ήδη τα πρώτα σημάδια του αγώνα εντοπίζονται στους χώρους δουλειάς και στις ζωές των ΛΟΑΤ ανθρώπων, οι ακτιβιστές/ριες που βγαίνουν από τις γραμμές της φθίνουσας μεσαίας τάξης καθώς και από τις γραμμές των εργαζόμενων αναζητούν πρακτικές στρατηγικές και πολιτικές για να επιτύχουν την πραγματική αλλαγή. Υπάρχουν μεγάλες δυνατότητες για μετατόπιση των συνειδήσεων προς τα αριστερά όσον αφορά την ομοφυλοφιλία στην αμερικανική κοινωνία, καθώς και μια αυξανόμενη κατανόηση ότι η δύναμη βρίσκεται στην ενότητα.

* Η κυβέρνηση Ομπάμα [ΣτΜ]